

SÖKANDE

Swerock Aktiebolag, 556081-3031
Box 1281
262 24 Ängelholm

Ombud: Advokat Christian Härdgård
Advokatfirman Delphi i Malmö AB
Nordenskiöldsgatan 11A
211 19 Malmö

SAKEN

Tillstånd för bergtäkt och bortledande av grundvatten på
fastigheten Kafjärdsskogen 1:2 i Eskilstuna kommun

Anläggnings ID: 75350
Avrinningsområde: 121 (Eskilstunaån)
Koordinater: N 6581034, E 590805

DOMSLUT

Ansökan

Mark- och miljödomstolen avslår ansökan om tillstånd till täktverksamhet och återvinning (9 kap. miljöbalken) samt vattenverksamhet (11 kap. miljöbalken).

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

Yrkanden som avvisas

Mark- och miljödomstolen avvisar Swerock Aktiebolags yrkanden om att domstolen ska

- upphäva beslutet om interimistiska förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken,
- inhibera det interimistiska förbudet eller inskränka dess giltighetstid, samt
- besluta om dispens (tillstånd) att utföra åtgärder som omfattas av det interimistiska förbudet.

Mark- och miljödomstolen avvisar Föreningen Skydda Skogens yrkande om ett interimistiskt förbud.

Prövningsavgiften

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften slutligt till 26 714 kr.

Rättegångskostnader

Swerock Aktiebolag ska betala ersättning för rättegångskostnader till

- Länsstyrelsen i Södermanlands län med 4 000 kr, allt avseende arbete, och
- Eskilstuna kommun med 3 000 kr, allt avseende arbete.

På beloppen ska ränta enligt 6 § räntelagen betalas från dagen för denna dom tills betalning sker.

Hugelstaskogens samfällighetsförenings yrkande om ersättning för rättegångskostnader avslås.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Hantering av ansökan	4
2. YRKANDEN	4
2.1 Swerock Aktiebolag	4
2.2 Remissmyndigheter m.fl.	5
3. ANSÖKAN	6
3.1 Ansökans disposition	6
3.2 Prövningens omfattning och avgränsning	7
3.3 Behov av bergmaterial	7
3.4 Lokalisering	10
3.5 Nollalternativ	10
3.6 Omgivningsförhållanden m.m.	11
3.7 Planerad verksamhet	11
3.8 Samrådsprocessen	16
3.9 Påverkan från naturvärden m.m.	16
3.10 Särskilt om vattenverksamheten	19
3.11 Tillståndstid för täktverksamheten m.m.	20
3.12 Allmänna hänsynsregler	20
3.13 Miljökvalitetsnormer	21
3.14 Ekonomisk säkerhet	21
3.15 Förslag på villkor m.m.	22
4. ÅTAGANDEN	26
5. YTTRANDE	27
5.1 Myndigheter	27
5.2 Föreningar	38
5.3 Enskilda	47
6. BEMÖTANDE	56
6.1 Myndigheter	56
6.2 Föreningar	69
6.3 Enskilda	72
7. DOMSKÄL	79
7.1 Rådighet	79
7.2 Specifik miljöbedömning	79
7.3 Tillåtlighet	80
7.4 Tillstånd (reservationsvis)	96
7.5 Prövningsavgift	96
7.6 Rättegångskostnader	96

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Swerock Aktiebolag ingår i PEAB-koncernen. Bolaget är en av Sveriges och Nordens största leverantörer av betong, grus och berg samt transport- och entreprenadmaskintjänster. Även återvinning, marksanering och vattenrening ingår i verksamheten. Råvaran kommer ofta från bolagets egna täkter eller från återvunnet material i form av exempelvis entreprenadberg eller asfalts- och betongmassor.

Swerock Aktiebolag bedömer att det finns ett fortsatt och ökande behov av ballastprodukter i Eskilstuna med omnejd. Bolaget ansöker därför om nyetablering av en bergtäkt, införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av entreprenadberg och sten samt bortledning av grundvatten samt därmed tillhörande verksamheter inom fastigheten Kafjårdsskogen 1:2 i Eskilstuna kommun enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken.

1.2 Hantering av ansökan

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 27 januari 2021 och kungjordes den 23 mars 2021. Myndigheter och andra intressenter har yttrat sig. Bolaget har bemött inkomna yttranden. Swerock Aktiebolag har också getts möjlighet att ge sin syn på villkorsförslag m.m. Huvudförhandling genomfördes den 2-3 februari 2022. Efter huvudförhandlingen har ytterligare skriftväxling skett.

2. YRKANDEN

2.1 Swerock Aktiebolag

Täktverksamhet och återvinning

Swerock AB yrkar att mark- och miljödomstolen ska ge bolaget tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att under 25 år (räknat från det att tillståndet tas i anspråk) på fastigheten Kafjårdsskogen 1:2 och inom det verksamhets- respektive brytområde som markerats på ritning Exploateringskarta (se bilaga B15 till ansökan) bedriva bergtäktsverksamhet med ett totalt uttag

av 11 000 000 ton berg och återvinning, samt under tillståndstiden årligen

- ta ut maximalt 500 000 ton berg, inklusive krossning och sortering,
- införa, lagra, krossa, sortera och återvinna 100 000 ton entreprenadberg och sten, som inte innehåller farliga ämnen,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan med tillhörande bilagor.

Vattenverksamhet

Swerock AB yrkar att mark- och miljödomstolen ska ge bolaget tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att

- avsänka grundvattennivån till som lägst +34,5 meter (RH 2000) inom brytområdet,

- tillfälligt avsänka grundvattennivån till som lägst +32 meter (RH 2000) inom yta för pumpgropen,
- till recipient bortleda allt till brytområdet inläckande grund- och nederbördsvatten,
- göra ett lokalt uttag av grundvatten för personalutrymmen och vid behov för dammbekämpning, samt
- utföra och bibehålla nödvändiga anläggningar (dammar, brunnar och ledningar m.m.) för vattenverksamheten,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan med tillhörande bilagor.

Generellt för verksamheterna

Swerock AB yrkar att mark- och miljödomstolen ska

- godkänna miljökonsekvensbeskrivningen (bilaga B till ansökan),
- bestämma igångsättningstiden för de miljöfarliga verksamheterna till fem (5) år från det att tillståndet vinner laga kraft,
- bestämma arbetstiden för vattenverksamheten till tio (10) år från det att tillståndet vinner laga kraft,
- bestämma tiden inom vilken anspråk på ersättning med anledning av oförutsedda skador ska framställas till femton (15) år räknat från utgången av arbetstiden,
- besluta slutliga villkor enligt bolagets förslag (avsnitt 3.15 nedan).

Interimistiskt förbud (7 kap. 24 § miljöbalken)

Swerock har yrkat att mark- och miljödomstolen ska

- i första hand upphäva beslutet på den grund att det föreligger formella brister i såväl beslutet i sak som i förfarandet vid beslutsfattandet (upphävande av beslut),
- i andra hand ska besluta att det interimistiska förbudet inte ska gälla fram tills det att slutlig prövning av beslutet har skett (begäran om inhibition samt framtida överklagande),
- i tredje hand ska ge tillstånd enligt 7 kap 24 § miljöbalken (dispens från förbud), samt
- i fjärde hand begär Swerock att det interimistiska förbudet ska begränsas till att gälla fram till 31 mars 2022 (begränsad giltighetstid).

Artskydd (reservationsvis)

För det fall mark- och miljödomstolen bedömer att föreslagna skyddsåtgärder inte är tillräckliga och att en dispens från förbuden i artskyddsförordningen därför kan aktualiseras, yrkar Swerock AB reservationsvis att bolaget ges dispens.

2.2 Remissmyndigheter m.fl.

Länsstyrelsen har pekat på att underlaget för ansökan behöver kompletteras i några avseenden. Eskilstuna kommun har yrkat att ansökan ska avslås. I övrigt har tillåtligheten av verksamheten inte ifrågasatts av de myndigheter som hörts av.

Hugelstaskogens samfällighetsföreningen har yrkat att ansökan ska avslås, alternativt avvisas samt att miljökonsekvensbeskrivningen inte ska godkännas. Ett antal föreningen som representerar fritidssektorn samt närmare 40 stycken enskilda har yrkat att ansökan ska avslås. Föreningen Skydda Skogen och ytterligare ett par intressenter har begärt att det görs förnyade inventeringar av naturvärden på platsen. (Föreningen Skydda Skogen har även framställt ett antal yrkanden som tar sikte på hur ansökan ska handläggas, se avsnitt 5.2.3 nedan.)

För det fall ett tillstånd ges har länsstyrelsen och miljö- och räddningstjänstnämnden samt några enskilda föreslagit ytterligare och skärpta villkor för ett tillstånd. Förslag på ytterligare och skärpa villkor har gällt främst

- arbetstider,
- buller,
- damning,
- mottagningskontroll,
- säkerhet kring verksamhetsområdet,
- hantering av kemikalier,
- kontroll av grundvatten,
- kontroll av utsläpp till vatten, samt
- efterbehandling.

Länsstyrelsen i Södermanlands län och Eskilstuna kommun har förbehållit sig ersättning för rättegångskostnader. Även Hugelstaskogens samfällighetsförening har förbehållit sig ersättning för rättegångskostnader, såvitt dessa avser eller har samband med vattenrättsliga frågor.

Eskilstuna kommun har bestritt Swerocks yrkanden avseende det interimistiska förbudet enligt 7 kap. 24 § miljöbalken.

3. ANSÖKAN

3.1 Ansökans disposition

Ansökans disposition

Ansökan består av en ansökningshandling med bilagor, som utgör en integrerad del av ansökan. För mer utförlig teknisk och miljöteknisk information hänvisas till bilagorna, främst den tekniska beskrivningen (TB) med bl.a. exploaterings- och efterbehandlingsplaner, samt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Som bilagor till MKBn finns bl.a.

- Hydrogeologisk utredning (Bilaga B1)
- Strålningsmätningar (Bilaga B2)
- Provtagning och analys av bergmaterial (Bilaga B4-B8)
- Riskanalys och vibrationsutredning (Bilaga B10)
- Lokaliseringsutredning (Bilaga B11)
- Arkeologisk utredning och kulturmiljökonsekvensbeskrivning (Bilaga 13)
- Naturvärdesinventering (Bilaga B14)
- Samrådsunderlag (Bilaga B15 m.fl.)
- Prognos över buller från planerad verksamhet (Bilaga B26)
- Konsekvensbedömning för ytvatten (Bilaga B27)
- Handlingsprogram enligt Sevesolagen (Bilaga B30)
- Emissioner från transporter (Bilaga B34)
- Samrådshandlingar (Bilaga 35 m.fl.)

Till ansökan har initialt även bifogats

- Avtal om rådighet (Bilaga C)
- Sakägarförteckning (Bilaga D)

Under målets handläggning har ytterligare komplettering skett med bl.a.

- PM Översiktlig kartering av sumpskogen (2021-05-27), WSP (aktbil. 79)
- PM Hugelstakällan (2021-07-09), WSP (aktbil. 80)
- Fågel- och groddjursinventering i Kafjårdsskogen, Naturföretaget (aktbil. 81)
- Handlingsprogram enligt Sevesolagen med bilagor (aktbil. 83)
- Konsoliderad version av yrkanden, villkorsförslag och åtaganden (aktbil. 135)
- PM Bedömning av risk för påverkan på naturvärden utmed föreslagen transportväg (2022-02-21), Naturföretaget (aktbil. 205)
- Trafikvibrationer Hugelsta (2022-02-09), Nitro Consult (aktbil. 206)
- PM underlag till ansökan för täkt tillstånd vid Hugelsta (2022-02-17), WSP (aktbil. 207)

3.2 Prövningens omfattning och avgränsning

Verksamhetskoder

Den ansökta verksamheten bedöms omfattas av tillstånds- respektive anmälningsplikt enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) enligt följande.

- Tillståndsplikt B och verksamhetskod 10.11
- Anmälningsplikt C och verksamhetskod 10.50, 90.110 och 90.80

Avgränsning

Ansökan omfattar tillstånd för täkt av berg enligt 9 kap. miljöbalken och bortledande av grundvatten enligt 11 kap. miljöbalken på rubricerad fastighet. Ansökt vattenverksamhet är föranledd av att täkt av berg behöver ske i torrhet. Förutom täkt- och vattenverksamhet söks även tillstånd för införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av entreprenadberg och sten.

Ansökan innehåller en reservationsvis gjord begäran om dispens från förbud i artskyddsförordningen samt dispens m.m. från ett av Eskilstuna kommun beslutat interimistiskt förbud (se avsnitt 2.1 ovan).

Den ansökta verksamheten omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen) eftersom laddningar (explosiva ämnen) om tio ton eller mer kan komma att användas vid sprängning.

3.3 Behov av bergmaterial

3.3.1 Bergkvaliteten

Resultaten från provtagningarna visar att bergmaterialet i den planerade täkten är av mycket hög kvalitet och kommer att kunna användas till såväl helkrossad ballast till betong till bostäder och vägbyggnation som till de flesta typer av asfaltsmassor. Gammalspektrometermätningar som har gjorts inom brytningsområdet visar också att bergmaterialet är lämpligt till bostadsbyggnation med hänsyn till strålningsnivån. Detta gör det möjligt att både minimera transportavståndet för materialet och att helt ersätta naturgruset i betongtillverkningen (eftersom bergmaterialet kan ersätta alla fraktioner som används i betongen, dvs. både makadam och stenmjöl).

3.3.2 Utveckling i Eskilstuna

Enligt data från Statistiska centralbyrån (SCB) var folkmängden i Eskilstuna kommun år 2020 (30 november) 107 008 personer. Detta innebär att befolkningsökningen är större än vad man tidigare prognostiserat. Enligt gällande översiktsplan bedömer att befolkningen i Eskilstuna kommer att fortsätta att växa. För att klara framtida befolkningsutveckling tar översiktsplanen planeringsmässig höjd för 130 000 invånare år 2030.

För att klara framtida befolkningsutveckling tar översiktsplanen planeringsmässig höjd 15 000 nya bostäder. En god tillgång på bostäder i olika segment ger också förutsättningar för ökad inflyttning då hela Mälardalen har bostadsbrist.

På Eskilstuna kommuns hemsida finns en karta över pågående projekt i samband med stadens utveckling, som behöver försörjas med ballast.

Det redovisade talar för ett stort behov av ballast i Eskilstuna kommun, både till bostäder och infrastruktur.

3.3.3 Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Länen i östra Mellansverige – Södermanland (där Eskilstuna ligger), Gävleborg, Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro och Östergötland – utgör i flera avseenden en sammanlänkad enhet, med en ledande roll för hela landets utveckling och internationella konkurrenskraft. Östra Mellansverige står för omkring hälften av Sveriges befolkning, sysselsättning och BNP och genererar upp till två tredjedelar av tillväxten i landet. Det finns stor potential i att knyta samman östra Mellansveriges arbetsmarknadsregioner och stärka hela regionens internationella konkurrenskraft.¹

Dagens befolkning i Östra Mellansverige på 4,2 miljoner beräknas öka till cirka 5,7 miljoner år 2050. Antalet sysselsatta beräknas öka från 2,0 till 2,7 miljoner under samma period.²

Utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur i Stockholmsregionen är beroende av berg- och grusmaterial för konstruktions- och markförberedande arbeten.³

3.3.4 Eskilstuna flygplats

Ett konsortie har planer på att utveckla Eskilstuna flygplats i Kjula.⁴ Konsortiets ambition är att köpa flygplatsen och stå för rejäla investeringar i och kring flygplatsen. Förutom förlängd rullbana nämns byggnation av en kombinerad tåg- och flygterminal samt nytt dubbelspår för järnvägen. Kjula flygplats kan

¹ Stockholms läns landsting, *RUFS 2050, Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, Europas mest attraktiva storstadsregion*, Rapport 2018:10, sid. 25.

² RUFS, sid. 54.

³ RUFS, sid. 76.

⁴ Eskilstuna-Kuriren 2019-10-29.

då bli större än Skavsta. Om dessa planer blir verklighet kommer stora mängder ballastmaterial att krävas för byggnationerna.

3.3.5 Tillgång på material

De befintliga täkterna räcker inte till för att försörja den ökande befolkningen med rätt typ av ballastmaterial (se Bilaga B till MKB). Inom den ansökta tillståndstiden (25 år) kommer tillstånden för samtliga idag aktiva täkter att ha löpt ut.

Bristen på bergmaterial gäller i synnerhet bergmaterial till bostadsbyggnation, där strålningsnivåerna inte får vara för höga. Inom vissa befintliga närliggande täkter finns problem med för hög strålning för att materialet ska kunna användas för bostadsbyggnation. Inom vissa befintliga närliggande täkter finns även problem för mycket magnetit för att vara lämpligt till betong (ger missfärgning på grund av det höga järninnehållet). Densiteten kan också vara ett problem vid proportionering av betong).

Kraven på gammastrålning från byggnadsmaterial har blivit tydligare på senare år, vilket lett till att flera täkter som tidigare kunde leverera ballastmaterial till bostadsbyggnation nu inte längre bedöms vara lämpliga. För att bidra till en trygg boendemiljö och en hållbar framtid är det därför angeläget att använda bergmaterial med låg radonavgång.

3.3.6 Klimat och närproducerad ballast

Sommaren 2017 beslutade riksdagen om att införa ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige med nya klimatmål till 2030, 2040 och 2045, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från inrikes transporter (utom inrikes flyg) ska dessutom minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010. Detta sätter ytterligare fokus på att minimera utsläppen av bland annat koldioxid, och ökat behov av ”närproducerad” ballast.

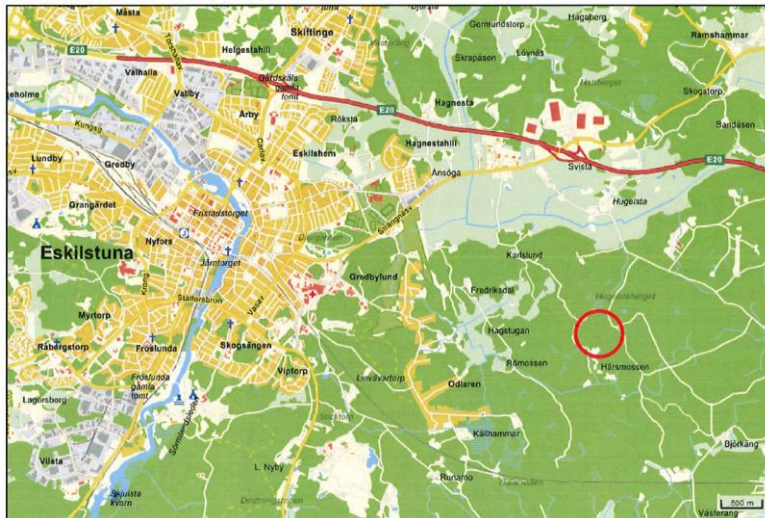
Hugelsta ligger närmare Eskilstuna tätort (3 km) än alla idag befintliga täkter (förutom Balsta som ligger på ungefär samma avstånd), se Bilaga B MKB. Det finns heller inga andra tänkbara alternativ på kortare avstånd.

3.3.7 Naturgrus

Att minska naturgrusuttaget inom grundvattenområden är en av målsättningarna i miljömålet *God bebyggd miljö*. Naturgrus är en ändlig resurs med stor betydelse för vattenförsörjningen. En ny bergtäkt med material lämpat för betong till bostadsbyggnation ger också möjlighet att minska naturgrusanvändningen.

3.4 Lokalisering

Den planerade täkten är lokaliserad i ett bergs- och skogsområdet ca 3 km väster om Eskilstuna (Strängnäsvägen).

Figur 1. Röd ring markerar täktens lokalisering

Brytområdet ligger inom ett bergsområde med höjder från +58 m upp till +73 m. Lokalt är terrängen småbruten med lokala höjder och sänkor.

Avståndet till närmaste byggnad (som inte är ett bostadshus) är 315 meter. Inom en radie av 750 meter från det planerade brytområdet finns inte några bostadshus. I närområdet finns även verksamheter, bl.a. EPC (avstånd ca 1,2 km), Pyro Event Magnus Cieslak AB (avstånd ca 525 m) samt skjutbanor (avstånd ca 600 m).

Den lokaliseringsutredning som utförts visar att den valda platsen sammantaget är den lämpligaste platsen för täktverksamheten. Lokaliseringen har de bästa förutsättningarna för att kunna bedriva verksamheten med en sammantaget så liten påverkan på människors hälsa och miljön som möjligt.⁵

3.5 Nollalternativ

Nollalternativet innebär att den planerade etableringen av en bergtäkt i Hugelsta inte kommer till stånd.⁶ Behovet av bergmaterial kommer då att behöva tillgodoses av befintliga täkter inom eller utom regionen eller av en nyetablerad täktverksamhet på annan plats. Detta innebär att man måste transportera bergmaterial från andra täkter längre bort, vilket leder till större miljöpåverkan i form av bl.a. utsläpp. Om den planerade verksamheten inte kommer till stånd, betyder det att de störningsmoment, vibrationer, buller, damning, transporter etc. vilka är relaterade

⁵ Se avsnitt 3 i MKBn, och Lokaliseringsutredningen (bilaga B11 till MKBn).

⁶ Se avsnitt 3.3 i MKBn, och Lokaliseringsutredningen (bilaga B11 till MKBn).

till verksamheten, inte kommer att uppstå. Detta kommer då att uppstå vid ett annat oexploaterat område för att tillgodose regionens långsiktiga behov av bergmaterial.

3.6 Omgivningsförhållanden m.m

Referenssystem

Bifogade planritningar redovisas i koordinatsystem SWEREF 99 TM och i höjdsystemet RH 2000.

Planförhållanden

All verksamhet kommer att bedrivas inom Kafjärdsskogen 1:2, som inte omfattas av någon detaljplan.

Översiktsplan

Enligt den översiktsplan som gällde när ansökan initierades hos mark- och miljödomstolen finns det på den valda platsen berg av god kvalitet med bra transportläge. Fyndighet av brytvärd bergart sammanvägd med andra samhällsintressen. Västra kanten av området klassas enligt gällande översiktsplan som förtätningszon och område med detaljplanekrav och ingår i ett strövområde inom stadsbygden.

Riksintressen

Väg E20 utgör riksintresse för kommunikation. Inom området för den planerade täktenverksamheten har inte några riksintressen enligt 3 kap. 6 § eller 4 kap. miljöbalken pekats ut.

Områdesskydd

Täktområdet omfattas inte av något områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Den planerade verksamheten berör inte heller några Natura 2000-områden.

Eskilstuna kommun har den 3 mars 2022 beslutat om interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § (se avsnitt 7.3.13 nedan).

3.7 Planerad verksamhet

Täktverksamhet och återvinning

Verksamhetsområdet omfattar ett område om 27,8 ha, medan brytområdet uppgår till 18,1 ha.

Verksamheten kommer att bedrivas på ett för branschen traditionellt sätt. I den normala verksamheten ingår vanligtvis avbaning av jordlager, borrning av spränghål med efterföljande sprängning samt efterföljande bearbetning av bergmaterialet. De ingående momenten i verksamheten är:

- Avbaning
- Borrning
- Sprängning
- Skutknackning
- Lastning och interna transporter
- Förkrossning
- Efterkrossning

- Sortering
- Uttransport

Brytning kommer att ske från öster till väster och sedan åt norr ner till ca +50 m. När hela brytområdet är utbrutet ner till +50 m kommer ytterligare en pall brytas ner till ca +35 m (för lokalt vattenmagasin/pumpgrop kan det inom en mindre yta ske brytning ner till ca +32 m). Samma brytriktningar kommer att användas, det vill säga från öster mot väster och sedan åt norr.

Losstaging av material sker genom sprängning efter att lodräta hål borrats i det bergparti som ska tas loss. En grävmaskin lastar sprängsten på en dumper som transporterar materialet till den mobila förkrossen som placeras nära brytfronten. Sprängsten som är för stora för att matas in i förkrossen (så kallade skut) bearbetas genom skutknackning innan de lastas i förkrossen. Grävmaskinen förses då med en hydraulhammare. Genom en god sprängplanering eftersträvas ett styckefall i sprängsalvan så att skutknackning ska behövas så sällan som möjligt. Material från förkrossen matas sedan in i efterkrossen med tillhörande sorteringsverk med hjälp av en hjullastare. Det krossade och sorterade materialet läggs sedan i upplag och lastas vid uttransport på lastbilar som kör via infartsvägen ut på Strängnäsvägen.

Verksamhetens omfattning per år är vid fullt kapacitetsutnyttjande ungefärligen:

- Borrning	cirka 35 veckor
- Sprängning	cirka 15 - 20 tillfällen
- Krossning	samtliga vardagar
- Transporter	samtliga vardagar

Borrning och sprängning kan ske oftare under inledningsfasen av den planerade täkten då mindre berg normalt tas ut åt gången. Om en större andel entreprenadberg tas in kan sprängningar ske mer sällan. Då man ska spränga så laddar man på förmiddagen och skjuter på eftermiddagen, då det är dagsljus. Detta innebär att man spränger någon gång mellan ca kl. 12.00 - 16.00.

Maskinpark

Den maskinutrustning som används består normalt av följande enheter:

- Borrmaskin (för losshållning av berget)
- Förkross
- Efterkross (inklusive siktar)
- Transportband
- Lastmaskiner
- Grävmaskin (vid skutknackning försedd med hydraulhammare)
- Lastbilstransporter

Eldrift, bränsle och kemikaliehantering

Swerock arbetar aktivt för att kunna gå över till att driva krossanläggningar med elektricitet i alla större bergtäkter. Vid nyetablering av täkter kommer utrustning för krossning inledningsvis att drivas med diesel. När plats finns för större fasta kross- och sorteringsanläggningar ska dessa kunna anslutas till det fasta elnätet.

Service av maskiner samt oljehantering inklusive tankning av fordon och maskiner får endast utföras på yta som är beständig mot olja. Rutiner och beredskap ska finnas i händelse av spill eller läckage. Spill skall omhändertas och absorberer ska finnas på platsen om ett läckage skulle uppkomma.

Kemiska produkter (inklusive petroleumprodukter) och avfall ska förvaras i ADR-klassad förvaringstank, alternativt i tankar på ogenomsläpplig invallad yta eller i tråg som rymmer hela vätskemängden. Anläggningen ska då vara utförd så att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallning eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna. Påfyllnadsanordningen till cisternerna ska rymmas innanför invallningen.

Enklare service och reparationer av maskiner och utrustning kan komma att utföras inom verksamhetsområdet. Mer omfattande underhåll sker på extern verkstad.

Ytterligare information gällande förvaring av kemikalier finns i Bilaga B till MKB.

Arbetstider

Verksamheten får bedrivas endast helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 06.00-22.00. Skutknackning, sprängning och borrarier får dock bedrivas endast helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 07.00-18.00, medan utlastning och externa transporter får bedrivas helgfria vardagar måndag t.o.m. fredag kl. 06.30-18.00. Tillsynsmyndigheten får vid enstaka tillfällen medge att arbetstiderna utökas. Därutöver får utlastning och transporter ske även övrig tid vid akut behov, t.ex. vid halkbekämpning eller i samband med olyckor.

Transporter

Utfartsvägen utgörs av en vägsamfällighet som ägs till 25,21 % av Sveaskog Förvaltnings AB (markägare till täktfastigheten). Den samfälliga vägen ansluter till Strängnäsvägen i en punkt där väghållarskapsgränsen går, dvs. Trafikverket är väghållare för den del av Strängnäsvägen som går åt nordost mot trafikplats Svista, medan Eskilstuna kommun är väghållare för Strängnäsvägens fortsättning in mot centrala Eskilstuna.

I storleksordningen 80 % av materialet kommer att gå med tunga lastbilar med släp (tar ca 38 ton) och 20 % med medeltunga lastbilar utan släp (tar ca 16 ton). Maximalt 500 000 ton material beräknas köras ut från täkten årligen. Till detta kommer returtransporterna. Målsättningen är att en så stor andel som möjligt av avfallet som ska återvinnas (exempelvis entreprenadberg) ska transporteras in i täkten med samma lastbilar som kör ut bergmaterial från täkten, men en del extra intransporter kan tillkomma. Maximalt bedöms de extra intransporterna av entreprenadberg uppgå till cirka 50 000 ton/år. Maximalt levererad mängd (intransporter och uttransporter sammanlagt) beräknas inte överstiga 550 000 ton/år, vilket motsvarar i genomsnitt (vid maximal utleverans) ca 84 lastbilstransporter/arbetsdag. I normalfallet kommer dock uttaget av bergmaterial och mängden avfall som återvinns (exempelvis entreprenadberg) att vara lägre och antalet transporter färre.

Efterfrågan på ballast eller tillgången på avfall som ska återvinnas (exempelvis entreprenadberg) ökar inte för att en ny täkt öppnar. Det är transportarbetet som minskar med minskade transportavstånd. Om det inte finns några närliggande täkter måste materialet hämtas från täkter som ligger på längre avstånd.

Enligt Trafikverket går 15 780 (± 8 %) fordon per årsmedeldygn på väg E20 mellan den planerade täkten och Eskilstuna tätort. Trafikräkningarna gjordes år 2018. Mängden tunga fordon på väg E20 är 2 180 (18 %) per årsmedeldygn.

Trafiken på gatorna som hanteras av Eskilstuna kommun mäts också. På den närliggande Strängnäsvägen (södra delen) gick vid trafikmätningen 2016 per årsmedeldygn 10 000 fordon. Andelen tung trafik var 10,2 %.

Enligt Swerock utgör transporterna på utfartsvägen (från verksamhetsområdet, via samfällighetens väg och fram till Strängnäsvägen) en följdverksamhet enligt 16 kap. 7 § miljöbalken. Transporterna på det allmänna vägnätet (Strängnäsvägen och bortom) utgör däremot inte en följdverksamhet.

För ytterligare information om transporter, se MKBn, avsnitt 4.16.

Sevesoverksamhet

För bergtäkter är det främst explosiva ämnen, oxiderande ämnen och brandfarliga ämnen som utför farliga ämnen enligt Sevesoreglerna. Bergtäkter där det samtidigt kan förekomma minst 10 ton sprängämnen utgör Sevesoverksamhet (normalt enligt den lägre kravnivån). Samtidig mängd är helt och hållet styrande för Sevesolagstiftningen.

För en Sevesoverksamhet på den lägre kravnivån gäller i huvudsak följande.

- Anmälan enligt Sevesolagen ska inlämnas vid ny verksamhet, ändrad verksamhet och avvecklad verksamhet (alternativt i kombination med täktansökan).
- Handlingsprogram ska upprättas med mål, policy och allmänna handlingsprinciper.
- Säkerhetsledningssystem ska införas för att genomföra handlingsprogrammet. (jämförbart med ledningssystem för kvalitet, arbetsmiljö, miljö m.m.).
- Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt Sevesolagen.
- Övningar ska genomföras.
- Olyckor och tillbud ska rapporteras.

Inför varje sprängning borrar spränghål i berget och en s.k. bottenladdning (en liten mängd fast sprängmedel) placeras i botten av hålen. Denna laddning ska initiera detonationen av det övriga sprängmedlet. Därefter pumpas produkterna från fordonet via separata slangar till en blandare och sedan vidare ner i spränghålen. Vid blandningen tillsätts ett förgasningsmedel vilket efter ca 10 minuter känsliggör blandningen till ett funktionellt sprängmedel. Varje hål fylls upp till avsedd avvagningsnivå. Ovanpå detta placeras toppladdningen och därefter fylls hålet med förladdning vanligen bestående av 2-4 mm krossmaterial. När alla föreskrivna rutiner och skyddsåtgärder genomförts apteras laddningen och salvan avfyras. Det är tiden från det att det aktiva sprängmedlet pumpats ner i borrhålen fram tills salvan avfyras som utgör grunden för att verksamheten bedöms omfattas av lag

(1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Lagstiftningen föreskriver att verksamheten ska anmälas till länsstyrelsen eller att motsvarande information lämnas i tillståndsansökan. Vidare ska även ett handlingsprogram upprättas och bifogas ansökan. Utöver detta ska även information till allmänheten delges via kommunens webbplats.

Vattenverksamhet

Swerock kommer att leda bort yt- och grundvatten i ökad omfattning allteftersom verksamheten etablerar sig i det planerade brytningsområdet. En pumpgrop kommer att anläggas till vilken även avrinnande nederbördsvatten kommer att ledas. Vattnet pumpas sedan upp ur tåkten och leds till anläggningens sedimentationsdamm.

Efter reningen släpps överskottsvattnet ut söderut mot de befintliga diken som avvattnar Härsmossen. Här finns ett avledningsstråk som går genom ett område med sand med ett tunt ytligt torvlager där det finns ett befintligt vattendrag ca 240 m söder om sökt brytområde. En översilning/infiltration görs i sandområdet mellan brytområdet och bäcken nedströms.

Grundvattenbortledningen från verksamheten har vid fullt utbruten täkt beräknats till 3,1 l/s (ca 270 m³/dygn). För att inte öka belastning på nedströms liggande system och därmed undvika skadlig påverkan, kommer den momentana avledningen från området att begränsas till maximalt 44 l/s.

Sedimentationsdammar kommer att anläggas, som även fungerar som fördröjningsmagasin. Vid extrem nederbörd fungerar även täktbotten som fördröjningsmagasin med god kapacitet att hålla stora mängder regnvatten och undvika översvämningar nedströms.

Sedimentationsdammarna kommer att tömmas regelbundet, varför dammarna inte är att betrakta som en utvinningsavfallsanläggning enligt miljöbalken. Sediment från dammarna utgör inte avfall eller biprodukter enligt 15 kap. 1 § miljöbalken.

Kontroller av vattenkvalitet på utgående vatten kommer att ske. Omfattning på kontroller kommer att anges i detalj i samband med upprättande av kontrollprogram för verksamheten. Kontrollprogram upprättas och ges in till tillsynsmyndigheten.

Vattenhantering i övrigt m.m.

För att erhålla eget vatten för personalutrymmen (bodvatten) samt för att försäkra sig om att vatten alltid (även under längre torrperioder) finnas att tillgå för dammbekämpning, planeras för uttag av berggrundvatten ur ny egen bergborrad brunn inom verksamhetsområdet.

Uttaget från brunnen uppgår till maximalt 0,8 m³/dygn (inom dimensionerande värde för omgivningspåverkan).

Hantering av avloppsvatten sker i enlighet med kommunala bestämmelser samband med att bygglov söks.

Efterbehandling

De avbaningsmassor som uppkommer inom täktverksamheten och inte kan avsättas på marknaden, sparas för framtida efterbehandling av täkten. Avbaningsmassorna utgör inte avfall eller biprodukter enligt 15 kap. 1 § miljöbalken.

3.8 Samrådsprocessen

Erforderliga samråd har genomförts. Vad som framkommit vid samråden har beaktats vid upprättandet av MKB och tillståndsansökan i övrigt.

En samlad redogörelse det samråd som genomförts finns i avsnitt 11 MKBn, se även bilagor till MKBn.

3.9 Påverkan från naturvärden m.m.

En sammanfattning av de huvudsakliga miljökonsekvenser som den ansökta verksamheten bedöms ge upphov till redovisas nedan. För en utförligare redovisning i denna del hänvisas till avsnitt 4 i MKBn.

Naturvärden

I nuläget består största delen av området av yngre till medelålders produktionsskog med lämnad naturvårdshänsyn, i form av äldre träd och trädgrupper. Naturvärdesbedömningar resulterar antingen i att objektet har lågt naturvärde eller hamnar i någon av naturvärdesklasserna 1, 2 och 3, där 1 är högsta naturvärdesklassen. Naturvärdesinventeringen visar att det finns några naturvärdesobjekt av klass 3 inom den planerade täkten, övriga delar har låga naturvärden. De två objekt som i naturvärdesinventeringen bedömdes ha naturvärden klass 2 ligger utanför täktområdet, ett alkärr samt en skogstjärn. Inget objekt klassades i kategorin högsta naturvärde, klass 1. Klassningen baseras i huvudsak på beståndsstrukturer då få naturvårdsarter påträffades under inventeringen. Se även bilaga B14 till MKBn och aktbil. 205.

Artskydd

Swerock har låtit Naturföretaget kartlägga förekomsten av samtliga fågelarter inom det planerade verksamhetsområdet, samtliga hörda och sedda arter har noterats. Sammantaget noterades 29 fågelarter, varav fem stycken (gulspurv, spillkråka, talltita, svartvit flugsnappare och ärtsångare) är rödlistade (NT).

Följande skyddsåtgärder föreslås

- Spillkråka – lämna död ved och döda träd samt spara gamla och grova levande tallar
- Svartvit flugsnappare – sätta upp fågelholkar
- Talltita – lämna kantzoner av främst gran och lövträd mot bäckar och sumpskogar
- Gulspurv – åtgärder bedöms inte behövas
- Ärtsångare – åtgärder bedöms inte behövas

Bolaget kommer inte att avverka träd under vilda fåglars häckningssäsong, dvs. 1 mars – 31 juli (se villkorsförslag 16). Se även aktbil. 81.

Friluftsliv m.m.

Täktområdet ligger inte i något område som är av riksintresse för friluftsliv eller rörligt friluftsliv. Hugelstaområdet runt tälken kommer att vara tillgängligt för friluftsliv även fortsättningsvis. Cirka 1,6 km nordväst om den planerade tälken finns en golfbana och i nordost finns skjutbanor. Idrottsområdet Ekängen ligger ännu längre bort, på avståndet drygt 2,6 km och på andra sidan Strängnäs vägen. De verksamheterna kommer inte att påverkas av den planerade tälken.

Hydrologi

Beräkning av påverkan på grundvattenförhållanden kring sökt bergtält har utförts med hjälp av tredimensionell numerisk grundvattenmodellering. Det område som bortledning av grundvatten från tälken påverkar i form av grundvattensänkning är lokalt. Det finns inom detta påverkansområde inga allmänna grundvattenintressen (grundvattenförekomster, grundvattenmagasin eller vattenskyddsområden) eller enskilda brunnar för vattenuttag. De förändrade grundvattenförhållandena bedöms heller inte skada naturvärden inom påverkansområde för grundvatten.

Utpekade naturvärden i närheten av tälken utgörs av sumpskogen (alkärrer) norr om tälken, nyckelbiotopen vid Härsmossen samt skogstjärnen. För att säkerställa att tjärnen inte skulle påverkas av den planerade tälken gjordes undersökningar på plats (aktbil. 79). Den lokala jordartskarteringen visade att det under ett tunt lager med sandig morän återfanns lera.

Vattenavledning från tälken bedöms heller inte kunna orsaka någon olägenhet för nedströms liggande avledningsstråk eller dikningsföretag.

Kultur och fornminnen

Något riksintresse för kulturmiljövård finns inte inom området. Det finns en forn-lämning (Eskilstuna 714) i form av ett gränsmärke inom det planerade brytområdet. En arkeologisk undersökning har därför gjorts i området. Swerock har inlämnat en ansökan om borttagande av fornlämningen vilken är under handläggning, ytterligare erforderlig arkeologisk undersökning m.m. kommer att genomföras inför detta.

Ljudnivåer (tältverksamheten och transporter)

Beräknade ljudnivåer från tältverksamheten uppfyller, för samtliga beräkningsfall, uppställda ljudkrav för såväl dagtid som kvällstid (Naturvårdsverkets utomhus-riktvärden).

Genom föreslagna åtgärder kan skutknackningens ljudnivåbidrag effektivt begränsas så att impuls ljud inte uppkommer.

Transporterna från verksamhetsområdet fram till Strängnäs vägen bedöms utgöra följdverksamhet enligt 16 kap. 7 § miljöbalken. Beräknade ekvivalenta ljudnivåer från tälttransporterna (som i normalfallet enbart sker dagtid) vid bostäder i närheten av den samfälliga vägen understiger också 50 dBA för samtliga bostäder. Undantaget är huset närmast Strängnäs vägen. Den ekvivalenta ljudnivån vid detta hus överstiger dock redan idag 50 dBA till följd av trafiken på Strängnäs vägen och E20. Swerock AB åtar sig att om så önskas sätta upp en bullerskärm (se avsnitt 4).

Sprängning

Sprängningsarbetena kommer att kunna utföras utan att omgivande bostadsbebyggelse utsätts för höga vibrationsnivåer. Luftstöt vågorna från sprängningarna beräknas kunna hållas på en låg nivå utan att påverka omgivande bebyggelse. Utredningen visar sammantaget att det inte finns några hinder för att bedriva bergtäkts verksamhet inom avsett område. Vid fullt kapacitetsutnyttjande (maxuttag) kommer sprängning att ske i storleksordningen 15-20 gånger per år.

Borrning och sprängning kommer att ske oftare under inledningsfasen av tåkten, då det bara är möjligt att ta ut lite material i taget.

All sprängning ska föregås av en signal, tydligt hörbar på ett avstånd av 500 meter från sprängningsplatsen. Vid sprängning skall tåkten avspärras för allmänheten. Minst 24 timmar innan sprängning ska de som bor inom 1 km från tåkten (räknat som en radie på 1 km från brytningsgränsen) informeras skriftligen om detta. Information om sprängning ska även meddelas de verksamheter som framgår av kontrollprogrammet.

Kontroll av markvibrationer och luftstöt vågor ska ske vid närliggande bostadshus.

Sevesolagstiftningen

Den planerade verksamheten omfattas av Sevesolagstiftningens lägre kravnivå. Swerock har tagit fram en handlingsplan, som bilaga B30 till MKBn.

Trafik

Enligt Trafikverket går 15 780 fordon per årsmedeldygn på väg E20 mellan den planerade tåkten och Eskilstuna tätort. Trafikräkningarna gjordes år 2018. Mängden tunga fordon på väg E20 är 2 180 per årsmedeldygn. Trafiken på gatorna som hanteras av Eskilstuna kommun mäts också. På den närliggande Strängnäs vägen (södra delen) gick vid trafikmätningen 2016 per årsmedeldygn 10 000 fordon. Andelen tung trafik var 10,2 %.

Transporterna på utfartsvägen (från verksamhetsområdet fram till Strängnäs vägen) har bedömts utgöra s.k. följdverksamhet. Med föreslagna skyddsåtgärder kan föreskrivna bullerkrav innehållas vid samtliga bostäder fram till Strängnäs vägen.

Efterbehandling

Efterbehandlingen ska bidra till att öka den biologiska mångfalden. Många av de förutsättningar för biologisk mångfald som finns i tåkter är unika och förekommer i liten omfattning i vardagslandskapet (i detta fall till stor delen bestående av grandominerad produktionsskog). Tåkten kommer efter avslutad brytning att bli en sjö. Det ska finnas en eller flera svagt sluttande stränder runt sjön för att djur och människor ska kunna ta sig upp, i första hand där infartsvägen befinner sig under verksamhetstiden. Svagt sluttande stränder ger ett tillskott till den biologiska mångfalden i området. För den planerade tåkten har det predikerats att fullständig uppfyllnad i täktsjön sker vid nivå +48 m. Men beaktande av vattenbalansen över

en öppen vattenspegel jämte grundvatteninläckage till täkten (vilket avtar med ökad fyllnadsgrad) kan tid för uppfyllnad av täktsjön beräknas till ca 45 år.

3.10 Särskilt om vattenverksamheten

3.10.1 Vattenverksamhetens omfattning m.m.

Brytning kommer ske under grundvattennivån, varför bolaget behöver avleda grundvatten med viss marginal. Avsänkt grundvattennivå inom brytområde till som lägst +34,5 m (0,5 m under täktbotten), med undantag för tillfällig tömning av pumpgrop där avsänkningen lokalt kan gå ner till +32,0 m inom yta för pumpgropen. Vattenverksamhet, enligt vad som beskrivits ovan, innebär att bolaget kommer att avsänka grundvattennivån närmast täkten successivt allteftersom verksamheten etablerar sig. Även nederbördsvatten behöver tas omhand.

Den planerade vattenverksamheten beskrivs mer ingående i avsnitt 5 till TB och i den Hydrogeologiska utredningen (bilaga B1 till MKBn).

3.10.2 Rådighet

För den vattenverksamhet som ska bedrivas krävs rådighet enligt 2 kap 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Swerock har genom avtal nyttjanderätt med ägaren fastigheten Kafjårdsskogen 1:2 nödvändig rådighet.

3.10.3 Sakägare och ersättningsskyldighet

Sakägare

Den vattenverksamhet som sökt brytning kan förutses medföra utgörs av grundvattenbortledning med upp till 270 m³/dygn (vid fullt utbruten täkt) jämte ett brunnsuttag om upp till 0,8 m³/dygn.

Det finns inom påverkansområdet inga allmänna grundvattenintressen (grundvattenförekomster, grundvattenmagasin eller vattenskyddsområden) eller enskilda brunnar för vattenuttag/energiproduktion. De förändrade grundvattenförhållandena bedöms inte skada naturvärden inom påverkansområde för grundvatten. Vattenavledning från täkten bedöms inte kunna orsaka någon olägenhet för nedströms liggande avledningsstråk med avseende på höglödesbelastning. Det bedöms sammanfattningsvis att den vattenverksamhet som blir en oundgänglig följd av sökt brytning inte kan orsaka skada på enskilda eller allmänna intressen.

Påverkansområdet för avsänkning av grundvattennivån respektive de fastigheter som ligger inom påverkansområdet redovisas bl.a. Figur 9 och 10, ansökan.⁷

Ersättningsskyldighet

Det bedöms inte uppkomma någon skada på enskilda intressen varför ingen ersättning erbjuds till fastighetsägare som berörs av vattenverksamheten.

⁷ Se ansökan, sid 23-24 (aktbil. 1).

Om skada ändå uppstår kommer den att hanteras som en oförutsedd skada.

3.11 Tillståndstid för täktverksamheten m.m.

Ansökan (totalt 11 000 000 ton berg) omfattar tillstånd att bedriva samtliga verksamheter i 25 år från det att tillståndet tas i anspråk.

3.12 Allmänna hänsynsregler

Bevisbörderegeln (2 kap. 1 § miljöbalken)

Swerock är medvetet om dess skyldighet att visa att de förpliktelser som följer av hänsynsreglerna iakttas.

Beräkningar och bedömningar av miljökonsekvenser t.ex. buller, luftstöt och markvibrationer har genomförts vid upprättande av ansökans MKB. Normalt föreskrivna gällande riktlinjer och begränsningsvärden för täktverksamhet bedöms klaras. Vidare visas även att den planerade verksamheten genom utformning och avståndet till närmsta bebyggelse inte kan anses ge upphov till någon oacceptabel störning.

Det som redovisas i ansökan med bilagor visar att den planerade verksamheten kan bedrivas på ett sådant sätt att hänsynsreglerna följs.

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

Swerock AB ingår i PEAB-koncernen. Swerock är en av Sverige och Nordens största leverantörer av betong, grus och berg samt transport- och entreprenadmaskintjänster. Även återvinning, marksanering och vattenrening ingår i Swerocks verksamhet. Swerock har ungefär 1300 anställda och cirka 350 berg- och grustäcker. Råvaran kommer ofta från bolagets egna täkter eller från återvunnet material i form av exempelvis entreprenadberg eller asfalts- och betongmassor. Swerock har därigenom en lång och gedigen erfarenhet av täktverksamhet och dess miljökonsekvenser. Swerock är kvalitets- och miljöcertifierade enligt ISO 9001 och 14001, vilket bl.a. innebär att företaget har en fastställd miljöpolicy, har miljöutbildad personal och tillämpar fasta rutiner i sitt miljöarbete. Det sker en kontinuerlig översyn av behovet av vidareutbildning.

Försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § miljöbalken)

Bästa teknik kommer att användas och ett stort antal skyddsåtgärder kommer att vidtas i samband med täktverksamheten. Tekniken och skyddsåtgärderna beskrivs utförligt i täktansökan och MKBn.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

De kemiska produkter som används inom verksamheten är framförallt bränslen och oljor till arbetsmaskiner. Swerock och anlitade entreprenörer använder hydrauloljor som uppfyller miljökraven enligt Svensk standard. I Swerocks rutiner ingår att alltid riskbedöma nya kemiska produkter innan de introduceras i verksamheten och att välja den minst farliga produkten när det finns flera i övrigt likvärdiga alternativ. Några biotekniska organismer kommer inte att användas i täkten.

Swerock AB deltar tillsammans med Chalmers tekniska högskola, IVL Svenska miljöinstitutet med flera i utvecklingen av ett web-baserat EPD-verktyg för bergmaterialproduktion.

Hushållningsprincipen (2 kap. 5 § miljöbalken)

En bergtäkt ökar möjligheterna att minimera naturgrusuttaget i regionen. Grusåsarna är viktiga för vattenförsörjningen samtidigt som de har stora rekreativevärden. Ökad återvinning av massor och användning av bergkross bör successivt ersätta användandet av naturgrus. Företaget planerar också att återvinna avfall (exempelvis entreprenadberg). Att ta emot entreprenadberg är en fråga om resurshushållning rent allmänt. Överskottsberg från entreprenader är en lämplig råvara till enklare krossprodukter, och därmed nyttjar man den jungfruliga råvaran i tåkten till mer kvalificerade ändamål. Allt detta innebär en god hushållning med naturresurser, råvaror och energi.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

Lokaliseringsutredningen omfattar ett område som skulle medföra rimliga transportavstånd till Eskilstuna tätort, se Bilaga B till MKB. Ett stort antal platser presenteras grundligt i lokaliseringsutredningen. Hugelsta/Kafjärdsskogen har bedömts vara det klart bästa alternativet, både med hänsyn till transportavstånd och motstående intressen.

Skälighetsregeln (2 kap. 7 § miljöbalken)

Företaget har genom utformningen av yrkanden samt förslag till vidtagande av försiktighetsmått och andra åtgärder för att förebygga påverkan och skada på den yttre miljön, beaktat vad som är miljömässigt motiverat, tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt i syfte att nyttja för verksamheten bästa möjliga teknik.

3.13 Miljökvalitetsnormer

De mindre vattendragen i närheten av den planerade tåkten är inte statusklassade och har således inga MKN. Cirka 1 km norr om tåkten finns vattendraget Kafjärdsgården som omfattas av MKN. Kafjärdsgården (VISS: SE658714-154381) har klassning måttlig ekologisk status (2015). Detta gäller även för Eskilstunaån (VISS: SE658428-153975). Kafjärdsgården har god kemisk status (med undantag för kvicksilver) medan Eskilstunaån inte uppnår god kemisk status (oaktat kvicksilver).

Den planerade verksamheten kommer inte att medföra någon negativ påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten eller luft. Se i övrigt avsnitt 4.8 i MKBn.

3.14 Ekonomisk säkerhet

Den ekonomiska säkerhet som ska garantera att en miljömässigt godtagbar efterbehandling har beräknats till 2 900 000 kronor. En närmare redogörelse för beräkningen finns i ansökan, avsnitt 11 (aktbil. 1).

3.15 Förslag på villkor m.m.

Swerock har, som man slutligt bestämt sin talan, föreslagit villkor m.m. enligt följande.

3.15.1 Slutliga villkor

Allmänt villkor

1. Om ej annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.

Brytdjup m.m.

2. Inom brytområdet får grundvattennivån avsänkas till som lägst +34,5 meter i höjdsystemet RH 2000, med undantag för tillfällig tömning av pumpgrop då avsänkningen lokalt får ske till + 32,0 meter.

3. Brytning får ske till som lägst +35,0 meter i höjdsystemet RH 2000.

Stängsling m.m.

4.1. Innan verksamheten påbörjas ska gränsen för verksamhets- respektive brytområdet märkas ut i terrängen på väl synligt sätt. Markeringar ska bibehållas under hela verksamhetstiden.

4.2 Den del av verksamhetsområdet där brytning sker ska vara inhägnat. I övrigt ska, på avsnitt med uppenbara olycksrisker, varningsskyltar, alternativt andra åtgärder vidtas som fysiskt förhindrar eller försvårar tillträde till området.

5.1 Infarter till verksamhetsområdet ska, under tider då anläggningen inte är bemannad, hållas stängda så att obehöriga inte kan bereda sig tillträde.

5.2 Infartsvägen ska förses med bom eller grind för att förhindra olovlig tippning inom verksamhetsområdet.

Arbetstider

6.1 Krossning, sortering och interna transporter får ske helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.00-22.00. Service och underhåll av maskiner får ske även på andra tider.

6.2 Borring, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 07.00-18.00. Utlastning och externa transporter får endast bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.30-18.00.

6.3 Under perioden 1-31 juli får borring och skutknackning inte bedrivas.

6.4 Vid olyckor och vid halkbekämpning får utlastning och transporter ske utöver ordinarie arbetstid enligt villkor 6.1-6.2.

6.5 Tillsynsmyndigheten får för väl avgränsade perioder, t.ex. för ett visst specifikt projekt, medge att arbetstiderna för olika arbetsmoment i verksamheten utökas. (Delegationspunkt A)

Information om sprängning m.m.

7.1 Information om planerad sprängning ska ges till boende som begär det inom ett avstånd av 1 000 meter till gränsen för brytområdet. Information ska ges minst två dagar före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tidpunkt för sprängning.

7.2 Information enligt villor 7.1 ska även ges till verksamheter som anges i kontrollprogrammet.

7.3 Området ska hållas under uppsikt inför sprängning. Personer som vistas i närområdet ska varnas genom skyltar och ljudsignaler hörbara på ett avstånd av 500 meter från sprängplatsen.

7.4. Vid sprängning ska åtgärder vidtas för att motverka att stenkastning förekommer utanför verksamhetsområdet.

Buller

8. Borrning ska ske med bullerdämpad borrhög.

9.1 Buller från verksamheten, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

- 50 dB(A) vardagar utom lördagar kl. 06.00-18.00
- 45 dB(A) lördagar, söndagar och helgdagar kl. 06.00-18.00
- 45 dB(A) kvällstid, kl. 18.00-22.00
- 40 dB(A) nattetid kl. 22.00-06.00

Den momentana ljudnivå nattetid (kl. 22.00-06.00) får inte överstiga 55 dB(A).

9.2 Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. En första kontroll av buller enligt ovan ska ske efter ett år från det att täktverksamheten är i full drift, och därefter minst vartannat år eller annan tid efter godkännande från tillsynsmyndigheten. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

9.3 Kontroll av buller ska ske även så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, och om klagomål inkommit och tillsynsmyndigheten bedömer att kontroll är nödvändig.

Luftstötuvågor

10. Luftstötuvåg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 procent av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

Vibrationer

11. Markvibrationer till följd av sprängning, mätt som toppvärde i sockel på bottenvåning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 procent av mättillfällena per kalenderår och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66,

Damning

12. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från verksamheternas samtliga moment.

Borrutrustning ska vara försedd med utrustning för uppsamling av damm.

Hantering av kemiska produkter, farligt avfall m.m.

13.1 Drivmedel och andra flytande kemiska produkter samt flytande farligt avfall ska *förvaras* i ADR-klassad förvaringstankar, alternativt i tankar på ogenomsläpplig yta som rymmer det största förvaringskärlets vätskevolym plus 10 procent av övriga kärls volym. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Påfyllnadsanordning till cisterner ska rymmas innanför invallningen. Cisterner ska vara utrustade med påkörningsskydd. Invallningar ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

13.2 Kemiska produkter och farligt avfall enligt ovan ska *hanteras* på sådant sätt att förorening av mark, ytvatten eller grundvatten inte kan ske. På särskilt iordningsställda platser för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller ställts upp för längre tid, ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av drivmedel, oljor och övriga flytande kemiska produkter.

Spillberedskap ska finnas lättillgängligt vid platser för *förvaring* och *hantering* av drivmedel och övriga kemiska produkter samt i arbetsfordon och maskiner som används inom verksamhetsområdet.

13.3 Hantering och användning av sprängmedel ska ske på ett sådant sätt att föroreningsrisken för ytvatten och grundvatten minimeras.

Hantering av vatten

14. Det momentana utflödet av vatten från verksamhetsområdet till recipienten får inte överstiga 44 l/s.

15. Föroreningshalten i det vatten som avleds från sedimentationsdamarna får inte överskrida följande begränsningsvärden mätt som årsmedelvärden

- Totalkväve, 5 mg/l

- Suspenderade, ämnen 10 mg/l
- Oljeindex, 1 mg/l

Uppföljning av utsläpp till vatten ska framgå av kontrollprogram, där minst parametrarna totalkväve, ammoniumkväve, nitratkväve, pH och temperatur samt suspenderade ämnen och oljeindex ska ingå.

Skydd av naturvärden

16. Avverkning av träd inom verksamhetsområdet får inte ske under vilda fåglars häckningssäsong, dvs. den 1 mars – 31 juli.

Avfallstyp

17. Följande avfallstyp får tas emot, hanteras och återvinnas vid anläggningen. Ändringar i förteckningen över avfallstyp får ske efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

Avfallskod och avfallstyp

17 05 04 *Annan jord och sten än den som anges i 17 05 03*

Kontrollprogram

18. För kontroll och uppföljning av verksamheten ska bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten ta fram ett kontrollprogram, som ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet tagits i anspråk, och som innehåller bl.a.

- buller,
- vibrationer och luftstöt vågor,
- information om sprängningar,
- volymer av och kvaliteten på utgående vatten från sedimentationsdammar,
- påverkan på grundvatten och dricksvattenbrunnar,
- förvaring och hantering av kemikalier och avfall,
- mottagningskontroll av externa massor, samt
- föroreningshalt i externa massor.

Kontrollprogrammet ska innehålla bl.a. provtagnings- och mätpunkter, mätmetoder och mätfrekvens, parametrar för vad som regleras i tillståndet och i övrigt följer av miljöbalken.

Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

Efterbehandling m.m.

19. Efterbehandling ska i den mån det är möjligt utifrån driften av verksamheten ske successivt i enlighet med den efterbehandlingsplan som ingår i ansökan.

20. En plan för efterbehandling och avslutning av täktverksamheten, som tas fram i samråd med tillsynsmyndighet, ska ges in till tillsynsmyndigheten senast 3 år innan verksamheten planeras avslutas.

21. Efterbehandlingen ska vara slutförd senast 5 år efter att täktverksamheten upphört.

22. Anmälan om slutbesiktning ska efter avslutad efterbehandling omgående göras till tillsynsmyndigheten.

Ekonomisk säkerhet

23. Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling m.m. om 2 900 000 kr. Säkerheten ska godkännas av tillståndsmyndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Underrättelse

24. Swerock AB ska skriftligen meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

3.15.2 Delegation

Bolaget har föreslagit att det med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överläts till tillsynsmyndigheten att för väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna för olika arbetsmoment i verksamheten utökas.

4. ÅTAGANDEN

I ansökan har Swerock gjort åtaganden som gäller den ansökta verksamheten. Under beredningen av ansökan hos mark- och miljödomstolen har bolaget gjort ytterligare åtaganden. Den lista på åtaganden som redovisas i detta avsnitt är inte uttömmande, ytterligare åtaganden kan finnas i aktmaterialet.

Swerock åtar sig att vidta följande åtgärder:

- Att under brytningstiden lägga upp block vid branter för att undvika fallrisker.
- Att uppföra bullerplank vid huset närmast Strängnäsvägen vid behov och önskemål från boende på fastigheten (aktbil. 30).
- Att informera om sprängningar till Stig Gustafsson (aktbil. 47).
- Att i takt med att förutsättningarna på platsen finns, arbeta för att ansluta maskiner till det fasta elnätet.
- Att utföra skutknackning i skydd av skärm eller annan bullerdämpande skyddsåtgärd.
- Nödvändig breddning och förstärkning av utfartsvägen på Sveaskogs fastighet kommer att utföras så att Hugelstakällan inte överbyggs eller påverkas negativt.

Swerock åtar sig att, som komplettering av villkorsförslag 13.1-13.3, vidta följande förebyggande skyddsåtgärder och försiktighetsmått:

- Hjulgående maskiner som inte används ska ställas upp på särskild plats med hårdgjord yta och där spill lätt kan samlas upp och hindras från att förorena grundvattnet.
- Tankning av bandgående utrustning och maskiner ska ske vid en fast tankningsplats och där en fast tankningsmatta används.
- Tankningsslangen ska vara försedd med en slangbrottsventil eller liknande anordning.
- Tankningsslangens längd plus en meter ska inrymmas inom fasta tankningsplatsen, dvs. samma som reglering för bensinstationer.

I syfte att motverka eventuell framtida negativ påverkan på fågelarter åtar sig Swerock att vidta följande skyddsåtgärder:

- Vid avverkning ska i möjligaste mån döda träd i den äldre skogen sparas. Detta i syfte att bibehålla lämpligt habitat för bl.a. talltita och spillkråka.
- Vid avverkning av träd med ihålligheter ska bolaget överväga kompensation i form av att sätta upp fågelholkar, anpassade till olika fågelarter.
- Kvarvarande skogsbryn ska skötas för att skapa samt bibehålla ett variationsrikt inslag av blommande och bärande buskar samt lövträd. Detta för att gynna såväl fåglar som insekter.
- Sand- och grusbankar ska lämnas i den mån det är möjligt för att locka till sig fågelarter som bl.a. backsvalor och fröätande småfåglar.
- Avverkning av träd inom verksamhetsområdet får inte ske under vilda fåglars häckningssäsong, dvs. den 1 mars – 31 juli.

Swerock har åtagit sig att minimera damning enligt följande.

- Upplag och sorteringsverk ska placeras på vindskyddad plats för minimering av dammspridning.
- Upplag och laster ska vid behov övertäckas eller bevattnas. Diffus damning från upplag, transportvägar och transporter ska begränsas genom t.ex. bevattning.

Swerock har även åtagit sig att i samarbete med en biolog upprätta en biologisk mångfaldsplan för tälten i samband med att det nya tillståndet tas i anspråk.

5. YTTRAN DEN

5.1 Myndigheter

5.1.1 Länsstyrelsen i Södermanlands län

Länsstyrelsen har inte något att erinra mot tillåtligheten av verksamheten och tillstyrker därför ansökan i sak, dock med nedan angivna synpunkter. Länsstyrelsen vidhåller att bolagets verksamhet ger upphov till utvinningsavfall och att ansökan saknar en avfallshanteringsplan enligt förordning (2013:219) om utvinningsavfall. Länsstyrelsen anser att ett tillstånd bör förenas med villkor om ”anslutning till elnät” (enligt förslagen i aktbil. 127), dock bör villkorsregleringen även ange en tidpunkt sättas för när elektrifieringen ska vara genomförd.

Nyttjandet av transportvägen för tunga transporter innebär ett negativt ingrepp i det kulturlandskap som tillhör gårdarna Hugelsta, Eneby och Svista. De faktorer som påverkar dessa miljöer är buller, vibrationer samt de fysiska transporterna som synliga objekt. Mängden transporter är en faktor i sammanhanget. Vilket medför att upplevelserna och förståelsen av dessa miljöer blir negativt påverkade. Sambandet mellan de skilda gårdarna bryts och förståelsen för områdets historiska utveckling blir oförklarlig. Gårdarna ska ses som både solitära miljöer, men också delar av det äldre jordbrukssamhället på en lokal nivå från järnålder och framåt. Byggnationer av bullerplank tar bort en del av bullret i gårdsmiljöerna, men kommer även fungera som barriärer som döljer de enskilda miljöerna.

5.1.2 Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Sökandens redovisning av berggrundens tekniska och kemiska egenskaper visar på att berggrunden på platsen har goda till mycket goda egenskaper för de ändamål som verksamheten syftar till – väg- och betongballast. Av det skälet bedömer SGU att lokaliseringen är lämplig.

SGU bedömer att den hydrogeologiska utredning (och den kompletterande undersökningar i sumpskogen närmast norr om den planerade täkten) baseras på rimliga antaganden och även att resultatet bedöms vara rimligt. Resultatet visar bland annat att grundvattensänkningen i sumpskogen närmast norr om den planerade täkten skulle bli mindre än 0,1 m. Den kompletterande undersökningen visar att sumpskogen närmast norr om den planerade täkten underlagras av lera vilket skulle stödja att grundvattensänkningen skulle bli liten i detta område.

5.1.3 Eskilstuna kommun

Inledning

Kommunstyrelsen har ända sedan Swerock inledde samrådet motsatt sig en etablering av bergtäkt på platsen. Trots detta har sökanden valt att gå vidare i ansökningsprocessen. Den sökta verksamheten ligger nära tätbebyggda områden i Eskilstuna och inte så långt från stadens centrum. En bergtäkt på aktuell plats skulle innebära mycket negativa effekter för kommunens framtida utveckling.

Översiktsplanen

Översiktsplanens huvudsakliga syfte är att beslut fattas för att främja en önskvärd utveckling och en god helhet som ger en hållbar utveckling. Det är viktigt att inte bara planera enskilda projekt var för sig, utan att också sätta dem i ett större perspektiv – både geografiskt och tidsmässigt. Översiktsplanen är kommunens gemensamma verktyg för att behandla fysiska strukturer och strategiska frågor såsom utbyggnadsriktningar för bebyggelsen, överordnad trafikstruktur, utvecklings- och bevarandeområden. Genom att följa översiktsplanens intentioner skapas förutsättningar för en långsiktigt hållbar samhällsstruktur som inte enbart ger miljömässig nytta utan också sociala och ekonomiska fördelar.

Inom den inre förtätningszonen beräknas 13 400 bostäder tillkomma. I den yttre förtätningszonen beräknas ytterligare 2 100 bostäder tillkomma. Det fastslås i gällande översiktsplan och utbyggnadsanalysen att största delen av bostadsbehovet för 2030 och framåt kommer täckas inom förtätningszonerna för att kommunen ska växa hållbart och inom befintlig fysisk struktur.

Den föreslagna lokaliseringen är inte förenlig med 2 kap. 6 § miljöbalken då den tydligt strider mot intentioner i översiktsplanen

Planprogram för bostadsbebyggelse

Den 1 april 2021 beslutade stadsbyggnadsnämnden att uppdra till förvaltningen att starta arbetet med att ta fram ett planprogram för Odlareområdet. I det beslutet var den utpekade geografiska avgränsningen av planområdet preliminär.

Stadsbyggnadsnämnden har nu den 10 februari 2022 (aktbil. 182) beslutat att utvidga planområdet för att säkerställa områdets möjliga utveckling.

I den nya översiktsplanen har området Odlaren pekats ut som högprioriterat för kommunens fortsatta utveckling. Då kommunen nu även ser att det finns andra intressen i närområdet som kan förhindra den fortsatta utvecklingen, utvidgas planområdet för att säkerställa områdets möjliga utveckling.

Planprogrammets avgränsning utökas för att säkerställa att potentialen för bostadsbebyggelse innanför och invid stadens förtätningszoner, utpekad i översiktsplanen, integreras i planprogrammets förslag till hållbar struktur för bebyggelse, rekreativa värden och infrastruktur. I planprogrammets östra del utökas avgränsningen för att säkerställa naturområden med höga biologiska värden samt befintlig och framtida rekreation och friluftsliv. Området är sedan lång tid ett mycket uppskattat utflyktsmål för eskilstunabor. Avgränsningen inkluderar stadsnära värdeområde, grön infrastruktur, naturvård av kommunalt intresse, gröna samband och spridningskorridorer utpekade i översiktsplan och grönsplan.

Beslutet syftar till att säkerställa att avgränsningen stödjer utvecklingen för befintliga och framtida rekreationsområden kopplat till bostadsutveckling samt utveckla möjligheterna att stärka besöksnäringen med ett unikt läge nära Eskilstunas stadskärna. Avgränsningen skapar förutsättningar för att stärka spridningskorridorer och den biologiska mångfalden som en del i utvecklingen av ekosystemtjänster. Den nordöstra delen av planområdets avgränsning utgör en av Eskilstunas viktigaste entréer där Svista industriområde och väg E20 har stor betydelse.

Detaljplaner

Den 1 april 2021 beslutade stadsbyggnadsnämnden att påbörja arbetet med att ta fram en Detaljplan för del av Grönsta 1:7. Syftet med planen är att planera för bostadsbebyggelse. Den 10 februari 2022 beslutade stadsbyggnadsnämnden att påbörja arbetet med att ta fram Detaljplan för del av Grönsta 1:7 (etapp 2). Syftet med den planen är att bidra till Odlarens utveckling med fler bostäder, verksamhetslokaler samt att säkerställa tillgången till natur och rekreation som en del av kommunens infrastruktur i enlighet med kommunens översiktsplan.

Den föreslagna lokaliseringen av täktverksamheten är inte förenlig med 2 kap. 6 § miljöbalken bl.a. då den planerade bebyggelsen kommer att ligga inom bullerzon för den planerade tåkten.

Inom planområdet för Odlaren pågår även i övrigt arbete med att ta fram detaljplaner för bl.a. bebyggelse, vilket redovisades vid huvudförhandlingen.

Behov och lokalisering

Det allmänna intresset för materialförsörjning har inte den koppling till avståndet till centrala Eskilstuna som bolaget gör gällande. Användningen av material är stor i betongindustri och asfalttillverkning och då är det mer relevant att utgå från var den tillverkningen sker än att utgå från avståndet till centrala Eskilstuna.

Den största verksamhetsutövaren med produktion av betongelement i Eskilstuna kommun är Abetong, vars fabrik i Kvicksund är belägen 17 km via väg (13 km fågelvägen) nordväst om centrala Eskilstuna. En annan tillverkare av betong och betongprodukter i Eskilstuna kommun är RH Betong med fabrik belägen i Ärla-Nytorp 20 km via väg (13 km fågelvägen) sydöst om centrala Eskilstuna.

Betongtillverkning i Eskilstuna kommun sker framförallt hos Swerocks egen anläggning i Kjula på fastigheten Kjula-Berga 7:9 belägen 13 km via väg (10 km fågelvägen) öster om centrala Eskilstuna. Läget för Swerocks egen betongtillverkning kan ha påverkat valet av plats för en bergtäkt eftersom det ger bolaget möjlighet att bryta berg i närheten av den egna befintliga betongtillverkningen. Vald lokalisering riskerar därmed att ha färgats av det privata intresset för bolaget och inte till allmänintresset gällande materialförsörjning.

Asfalttillverkning i Eskilstuna kommun utförs av NCC med ett asfaltverk beläget i Kjula på fastigheten Kjula-Blacksta 1:81 där NCC även bedriver bergtäkt. NCC är rågranne med Swerocks fastighet Kjula-Berga 7:9 och har likvärdiga avstånd från centrala Eskilstuna. Andra anläggningar med asfaltverk i regionen inkluderar PEAB Asfalt i Dingtuna, Västerås och Skanska i Moraberg, Södertälje samt Svevia i Läggesta, Mariefred. Vad gäller asfalttillverkning är det uppenbart att frågan om materialförsörjning bör betraktas ur regionalt perspektiv snarare än lokalt. Vad gäller både betongindustri, betongtillverkning och asfalttillverkning är avståndet mellan bergtäkter och produktionsanläggningar av större vikt än avståndet till centrala Eskilstuna. Swerock gör återkommande gällande att avståndet till centrala Eskilstuna är viktigt att beakta, men enligt kommunstyrelsen är avståndet till nämnda produktionsanläggningar av större vikt ur lokaliseringssynpunkt.

Av den rapport som kommunstyrelsen hänvisat till (aktbil. 113) framgår att det inte finns behov av takten idag och inte heller kommer att finnas under de närmaste åren. Vad gäller tidshorisonten så avser den valda perioden som rapporten utgår ifrån en tidsperiod med mycket utbyggnad både vad gäller infrastruktur och verksamheter inom kommunen.

Swerock har alltså inte visat att det finns behov av att etablera en ny bergtäkt på den valda platsen.

Rekreation och friluftsliv

Eskilstuna har valt att genom klustring satsa på rekreation och friluftsliv på Djurgården-Ekängen-Balsta-Odlaren som är av vikt för hela kommunens invånare (t.ex. golf, motionsspår, tennis, ishall, fotbollsplaner, odling, våtmark men även mer oorganiserat i form av bär och svampplockning, löpning m.m.). Rekreation och friluftsområdet är viktigt sett ur ett regionalt perspektiv och påverkar Eskilstunas attraktivitet.

Att värna naturen med dess inneboende värden ger förutsättningar för vårt välbefinnande och vår återhämtning samtidigt som den är en arena för våra fritidsaktiviteter. Det är i grönområdena som vi möts, kopplar av, leker och lär, promenerar, cyklar, rastar våra hundar, badar och åker skidor. Tillgång och

tillgänglighet till både stadens parker och de lite mer perifera naturområdena är väsentligt för vår naturupplevelse, motion, svamp- och bärplockning och andra aktiviteter av betydelse för folkhälsan. En rikedom i grönska och natur är dessutom en viktig del i kommunens attraktion som besöksort liksom för att locka hit nya invånare. Friluftsliv/rekreation sker till stor del på de grusvägar som går genom området. Dessa vägar planeras nu att användas för tunga transporter vilket naturligtvis kommer att påverka hur området kan användas framöver.

Transporter

Någon genomarbetad trafikplanering är inte framtagen och kommunstyrelsen önskar återigen anföra att det finns ett behov av att detaljplanera området så att trafiksituationen kan ses över i ett större sammanhang.

Naturvärden; artskydd

Det utpekade verksamhetsområdet hyser stora naturvärden, som det är särskilt viktigt att bevara (med bl.a. skog som är 150-200 år gammal). Det går inte att kompensera för förlusten av gamla träd.

Hänsynskrävande arter har påträffats, men Swerock har inte gjort någon fördjupad inventering av arter inom området. Den planerade verksamheten kommer att strida mot förbuden i 4 § artskyddsförordningen. Att utpekade arter har god bevarandestatus kan få betydelse endast vid en eventuell dispensprövning.

Interimistiskt förbud

Eskilstuna kommun har bedömt att den planerade bergtäkten riskerar att allvarligt skada värden betydelsefulla för kommunens långsiktiga utveckling. De värden som äventyras rör naturområden med stort värde för rekreation, friluftsliv och naturvård. Området som ansökan omfattar och angränsar till, har i dag stort värde för rekreation och friluftsliv. Kända höga naturvärden finns i området, även om kunskapsunderlaget är bristfälligt och behöver utredas närmare.

Enligt översiktsplanen är bostadsområdet Odlaen aktuellt för fortsatt utveckling. När bostadsområdet utvecklas kommer behovet av rekreationsområden att öka.

Kommunfullmäktige i Eskilstuna kommun har därför den 3 mars 2022, med stöd av 7 kap. 24 § miljöbalken, beslutat att det, inom angivet området, är förbjudet att utan tillstånd från kommunen

- avverka och gallra skog, eller utföra någon annan skogsbruksåtgärd som kan skada levande eller döda träd, schakta, gräva, spränga, utfylla, dämna, dikesrensa, markbereda eller bryta stubbar,
- anordna upplag,
- uppföra stängsel eller hägnad,
- använda växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel,
- anlägga parkeringsplats, stig, led eller spång,
- utplantera växter eller djur.

För en närmare beskrivning av beslutet om interimistiskt förbud, se aktbil. 216-218.

Sammanfattning

Som framkommit av tidigare yttranden och synpunkter samt av redogörelsen ovan menar kommunstyrelsen att täktverksamheten strider mot både intentionerna i översiktsplanen, framtida planerade detaljplaner och mot den detaljplan för bostäder som nu har påbörjats. En bergtäkt på aktuell plats skulle innebära mycket negativa effekter för kommunens framtida utveckling. En etablering står i direkt konflikt med kommunens behov av mark för bebyggelse och andra verksamheter.

Verksamheten är enligt kommunstyrelsen inte tillåtligt enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Verksamheten kommer även att ha en betydande bullerpåverkan på planområdet del av Grönsta 1:7 Odlaen, förstöra natur- och rekreationsvärden i området under överskådlig tid och strider mot artskyddsförordningen. Det finns också flertalet brister i ansökan som måste åtgärdas för att mark- och miljödomstolen ska kunna avgöra målet på ett rättvisande underlag, bl.a. alternativa lokaliseringar, buller, transporter, skyddsvärda arter och växtlighet samt behov av ytterligare en täkt. Vad gäller just behovet så påvisar enligt kommunstyrelsen den nyligen utförda Utredning av materialförsörjningsplanering av bergmaterial i Eskilstuna kommun (aktbil. 113) att det inte finns behov av ytterligare material.

Det kan sammantaget inte anses visat att den plats som är vald är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Då det inte visats att ett behov föreligger samt att företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning menar kommunstyrelsen att det istället tydligt visats vad som i detta fall ur allmän synpunkt utgör god hushållning. Detta framgår av kommunens olika planer och program för bostadsbebyggelse, grönsplanen, naturvärden och värden för rekreation och friluftsliv – allmänna intressen vilka samtliga påtagligt skulle skadas av en täktverksamhet.

5.1.4 Miljö- och räddningstjänstnämnden i Eskilstuna kommun

Inledning

Nämnden bedömer att tillstånd bör kunna lämnas, dock med vissa förbehåll samt under förutsättning att tillståndet förenas med lämpliga villkor m.m., enligt vad som anges nedan.

Nämndens inställning är att en ny väg som leder till och från tåkten bör anläggas istället för att använda den befintliga samfällighetsvägen. Detta med anledning av det stora antalet transportrörelser per dag av tung trafik som kan ge upphov till störningar för närboende.

Nämnden vill i sammanhanget även ta upp frågan om utvinningsavfall och avfallshanteringsplan. Naturvårdsverket har i slutet av 2020 uppmärksammat tillsynsmyndigheterna i Sverige om att avbaningsmassor och sediment som uppkommer i sedimentationsdammar betraktas som utvinningsavfall. Enligt förordningen om utvinningsavfalls ska en avfallshanteringsplan lämnas in inom ramen för en tillståndsprövning. Nämnden bedömer att det är viktigt att domstolen

tar ställning till om de avbaningsmassor och sediment som kommer att uppkomma inom tåkten är att betrakta som utvinningsavfall.

Bolagets yrkanden

Tillståndstiden begränsas till en kortare tid än 25 år. Detta utifrån kommunens planer på att utveckla närområdet för bostadsändamål, vilket en täktverksamhet skulle inverka negativt på. En lämpligare tillståndstid skulle exempelvis kunna vara 10 år. Därmed bör även den totalt tillståndsgivna mängden utbrutet berg minskas i förhållande till den tillståndstid som blir aktuell.

Även igångsättningstiden och arbetstiden för verksamheterna bör justeras i motsvarande mån (på det sätt som domstolen finner lämpligt).

Villkor m.m.

Vissa åtaganden om skyddsåtgärder bör regleras i slutliga villkor istället för i det allmänna villkoret. Det gäller t.ex. skyddsåtgärder vid uppställning av hjulgående maskiner samt vid tankning, som bör regleras i särskilda villkor (se nedan under villkorsförslag 14).

I villkor med någon form av begränsningsvärde bör det även direkt i villkoret framgå grundläggande krav/minimikrav på hur villkoret ska kontrolleras. Att det är ett grundläggande krav/minimikrav innebär att kravet inte kan frångås via justeringar av ett kontrollprogram. Kraven kan t.ex. gälla intervall för kontrollen (exempelvis "minst en gång per år", vilket innebär att kontroll ska göras minst en gång per år, men att den får göras oftare), parametrar, provtagnings/mätsätt etc. Nämnden anser att det bör gå att utforma villkoren så att det finns en tillräcklig flexibilitet vid exempelvis ändring av mätstandarder och dylikt.

Villkorsförslag 1. Godtas.

Villkorsförslag 2-3. Villkorsförslagen godtas, dock bör tillägg göras om följande.

- Det bör framgå att verksamhet inte får bedrivas utanför gränsen för verksamhetsområdet och att brytning inte får utföras utanför den markerade brytningsgränsen.
- När det gäller brytningsnivå bör mark-och miljödomstolen villkora om hur ofta utbrytningsnivån ska kontrolleras.
- Mark - och miljödomstolen bör vidare villkora om kontroll av grundvatten, dvs. hur, hur ofta, var och vad som ska kontrolleras/analyseras som miniminivå. Närmare beskrivning om kontrollernas utformning/utförande ska sedan finnas i kontrollprogrammet.

Villkorsförslag 4. Nämnden bedömer att domstolens förslag bör fastställas, dock med justering så att det tydligare framgår vid vilken situation i tåkten/när i tiden utrustningen i tåkten ska drivas med elektricitet. Alternativt bör frågan om anslutning till elnätet utredas under en prövotid.

Villkorsförslag 5-6. Villkorsförslagen godtas. Nämnden vill dock förtydliga att skrivningen i villkorsförslag 5.2 uppfattas som att brytningsområdet ska vara inhägnat.

Villkorsförslag 7. Villkorsförslaget bör justeras enligt följande.

- Villkorsförslag 7.1. Krossning enbart tillåts under dagtid mellan kl. 06.00-18.00. Anledningen till detta är att krossning planeras att pågå under långa sammanhängande perioder (samtliga vardagar), att krossning är en dominerande bullerkälla samt att karaktären på ljud från krossning gör att det kan upplevas som störande även om bullervillkoret uppfylls. Nämnden bedömer därför att det är rimligt att begränsa arbetstiden till dagtid. Möjligen skulle dock krossning kunna ske kvällstid vid driftfall 5 och 6 med tanke på den relativt låga ljudnivå som då förväntas enligt den utförda bullerutredningen.
- Villkorsförslag 7.3. Nämndens inställning i första hand är att uppehåll med bullerstörande verksamhet (borrning, sprängning, krossning och skutknackning) bör ske mellan 1 juni-31 augusti. I andra hand kan förslaget accepteras.
- Villkorsförslag 7.5. I första hand motsätter sig nämnden en delegation om att fatta beslut om tillfälligt ändring av villkoret (delegation om att utöka arbetstiden). I andra hand bör frågan om delegation regleras tydligare (eller på annat sätt i beslutet) att det krävs särskilda skäl för avsteg, vilka dessa är, vilka förutsättningar som då ska vara uppfyllda, vid hur många tillfällen under ett år arbetstiden kan utökas samt under hur lång tid arbetstiden kan utökas under ett år.

Nämndens menar att eventuella avsteg från ordinarie arbetstid enbart ska kunna ske om det finns särskilda skäl. Reglering om vilka dessa skäl är samt vilka avsteg som då kan göras ska finnas direkt i villkoret. Någon särskild prövning ska inte behövas.

Nämnden anser inte att det är lämpligt att träda in i en tillståndsprövande myndighetsroll i den här typen av frågor, även om ändringen av villkoret gäller för en kortare tid. Erfarenheter i andra ärenden har visat att behovet av utökad arbetstid ofta uppkommer snabbt. Behoven av att snabbt kunna utöka arbetstiden kan hamna i konflikt med de formella kraven på prövningen, exempelvis att låta sakägare ta del av ansökan och komma med synpunkter. Vid prövningen ska sedan avvägningar göras mellan exempelvis verksamhetens behov, om verksamheten borde ha kunnat möta den ökade efterfrågan på annat sätt inom ramen för ordinarie arbetstid, samhällsnyttan med eventuell utökad arbetstid samt risken för att närboende kan drabbas av störningar och olägenheter. I sammanhanget vill nämnden betona att störning och olägenhet kan uppkomma för närboende även om exempelvis begränsningsvärden för buller innehålls. De avvägningar som ska göras är oftast inte lätta att göra, speciellt inte i kombination med tidspress.

Alternativt bör omfattningen av delegationen regleras tydligare. Nämnden bedömer t.ex. att en förutsättning för att villkoret ska kunna ändras är att bolaget klarlagt att gällande bullervillkor inte kommer att överskridas. Nämnden bedömer även att det är väldigt viktigt att avsteg från den ordinarie reglerade arbetstiden enbart får ske i undantagsfall (enstaka år, inget som får upprepas år från år), att tidsperioden måste vara kort (enstaka vecka), samt att arbetstiden inte får förläggas till nattetid.

Villkorsförslag 8. Villkorsförslaget bör justeras enligt följande.

- Information ska ges till boende och verksamheter inom det aktuella avståndet oavsett om de begärt det eller ej. Anledningen till detta är att nämnden bedömer att det viktigt att alla får ta del av informationen, oavsett om det rör sig om boende eller verksamheter. Sprängning kan ge upphov till olägenheter även för verksamheter.

Villkorsförslag 9-10. Nämnden bedömer att villkorsförslagen bör justeras enligt följande.

- Villkorsförslag 10.1. Tillägg görs om vad som sker med föreslagna gränser för ljudnivåer vid förekomst av impulser och hörbara tonkomponenter, exempelvis genom att ange följande: "Om det förekommer tydligt hörbara tonkomponenter eller om bullret innehåller ofta återkommande impulser ska de ovan angivna värdena sänkas med 5 dB(A)." Nämnden bedömer att det är lämpligt att göra ett sådant tillägg med anledning av att t.ex. skutknackning kan ge upphov till impulser och att det då framgår vad som gäller i tillståndet.
- I övrigt bör förtydligande göras gällande kontrollintervall för buller, dvs. kring vad som avses med "minst vartannat år eller annan tid efter godkännande av tillsynsmyndigheten". Avses att kontroll ska göras minst vartannat år men att intervallet kan vara tätare? Eller avses det att intervallet kan vara ännu glesare? Vad avses med godkännande av tillsynsmyndigheten? Är det en delegation om att fatta beslut om villkorsskrivning eller åsyftas ett tillsynsbeslut? Nämnden bedömer att det minsta kontrollintervallet bör vara vartannat år. Ett tätare intervall kan dock vara aktuellt, vilket då regleras av kontrollprogrammet och ett eventuellt tillsynsbeslut.
- När det gäller förstagångskontrollen bör förtydligande göras kring vad som avses med "ett år från det att tåktverksamheten är i full drift". Nämnden bedömer att förstagångskontrollen bör göras inom ett år efter att tillståndet togs i anspråk samt att kontrollen ska visa den sammanlagda ljudnivån vid full drift (samtliga arbetsmoment igång).

Villkorsförslag 11. Nämnden bedömer att villkorsförslaget bör justeras så att framgår hur ofta kontroll ska göras av att villkoret innehålls.

Villkorsförslag 12. Nämnden bedömer att det i villkoret bör framgå hur ofta kontroll ska göras av att villkoret innehålls. Nämnden bedömer vidare att det är viktigt att mark- och miljödomstolen tydliggör i villkoret om det enbart ska finnas en reglering för bostadshus eller om det även ska finnas en reglering för andra byggnader, exempelvis för företag i närheten. Nämnden har via sitt tillsynsarbete uppmärksammat på att miljöbalkens olägenhetsbegrepp även kan inkludera det obehag som t.ex. personal i närliggande verksamhetslokaler kan uppleva i samband med sprängning.

Villkorsförslag 13. Nämnden bedömer att tillägg/justeringar görs enligt följande.

- Upplag och sorteringsverk ska placeras på vindskyddad plats för minimering av dammspridning.
- Upplag och laster ska vid behov övertäckas eller bevattnas. Diffus damning från upplag, transportvägar och transporter ska begränsas genom t.ex. bevattning.
- Annan dammbekämpning än vattenbegjutning ska anmälas till tillsynsmyndigheten för bedömning och beslut (tillsynsbeslut).

Villkorsförslag 14. Villkorsförslag 14.2, andra stycket godtas. I övrigt vill nämnden föreslå tillägg/justeringar enligt följande.

- Alternativ utformning av villkorsförslag 14.1 och 14.2, första stycket: "Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras separerade från varandra på en torr och tät plats där obehöriga inte kan komma i kontakt med dem. Flytande kemiska produkter och farligt avfall ska även förvaras invallat. En invallning ska minst inrymma det största förvaringskärllets ingående volym plus 10 % av övriga kärls volym.

Bränslecisterner ska vara försedda med sekundärt skydd som dubbelmantling eller invallning. Om invallning väljs ska denna inrymma hela cisternens ingående volym och invallningen ska vara nederbördsskyddad. Om flera cisterner förvaras i samma invallning ska invallningen minst inrymma den största cisternens ingående volym plus 10 % av övriga cisterners volym. Påfyllningsanordningen till cisternerna ska rymmas innanför invallningen.

Förvaringsplatserna för kemiska produkter och farligt avfall ska vara uppmärkta. Förvaringskärlen för kemiska produkter och farligt avfall ska vara märkta med uppgift om innehåll."

- Om s.k. "ADR-tankar" används så behöver de antingen förvaras i en invallning eller vara dubbelmantlade.
- När det gäller uppställningsplatser för hjulgående fordon/arbetsmaskiner och tankningsplatser vill nämnden framföra följande:
Nämnden bedömer att det bör finnas en reglering om att det ska finnas en iordninggjord uppställningsplats för hjulgående fordon/arbetsmaskiner samt att platsen ska vara skyddad mot spill. Skyddet bör minst bestå av ett tjockt lager av packat stenmjöl. Det är dock lämpligt att uppställningsplatsen är tät. Nämnden bedömer att med tät yta avses en yta som inte släpper igenom bränslespill. Det kan t.ex. vara en bädd av stenmjöl som underlagras av en duk som släpper igenom vatten men inte olja.
- När det gäller tankningsplatser bör det finnas en reglering som anger att det ska finnas en särskilt iordningställd plats för tankning av hjulgående fordon/maskiner. Tankning ska där ske inom en tät yta (se ovan för resonemang om utformning av tät yta). Det bör vidare finnas en reglering om hur stor den täta ytan ska vara. Nämnden anser att det är lämpligt med en reglering om att tankningsslangens längd plus en meter ska inrymmas, dvs samma reglering som finns vid bensinstationer. Det bör även finnas en reglering om att tankningsslangen ska vara försedd med en slangbrottsventil eller liknande anordning. En slangbrottsventil förhindrar utsläpp i det fall att slangen slits av (om pumpmunstycket glömts kvar när fordonet kör iväg).
- Slutligen bedömer nämnden att det är viktigt att mark- och miljödomstolen reglerar när den fasta tankningsplatsen samt uppställningsplatsen för hjulgående fordon ska vara anlagda samt vilka skyddsåtgärder som ska gälla vid tankning och uppställning innan platserna har anlagts. Detta för att det inte ska råda några tveksamheter om vad som gäller för verksamheten under denna tid.

Villkorsförslag 15. Tillägg och justeringar bör göras enligt följande.

- Nämnden bedömer att det är viktigt att mark- och miljödomstolen anger inom vilken tid sedimentationsanläggningen ska vara anlagd så att det inte uppstår några oklarheter i samband med tillsyn. Det bör vidare framgå att en framtida utökning eller ändring av anläggningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten.
- Det bör finnas en reglering om maximalt utsläppt flöde från reningsanläggningen samt hur och hur ofta det ska kontrolleras.
- När det gäller villkor för utsläppshalter vill nämnden framföra att föroreningsinnehåll och flöde kan variera i stor utsträckning när det gäller åtminstone dagvatten. Det är därför svårt att utforma en reningsutrustning som alltid garanterar att vissa utsläppsnivåer underskrids. Nämnden bedömer därför att det kan vara lämpligare att uttrycka utsläppsnivåerna i villkoret som riktvärden istället för som begränsningsvärden. I det fall att detta inte är möjligt accepteras förstås även begränsningsvärden. De föreslagna utsläppshalterna samt att de är uttryckta som årsmedelvärden accepteras.
- Domstolen bör dock reglera i villkoret hur ofta och på vilket sätt provtagningen ska utformas för att resultatet ska bli representativt och kunna jämföras med villkoret, som är utformat som ett årsmedelvärde. Det blir än mer viktigt att en reglering om detta införs i det fall att utsläppsvillkoret uttrycks som ett begränsningsvärde.

- Nämnden vill i sammanhanget framföra att stickprovtagning kan ge problem med representativitet samt att det kan vara lämpligt att ta hänsyn till dagvattenflödet vid provtagningen. Vid provtagning för att avgöra om årsmedelvärden uppfylls är det vanligt med flödes- eller tidsstyrd provtagning.

Villkorsförslag 16. Godtas

Villkorsförslag 17. Villkoret bör justera så att det framgår att enbart entreprenadberg och sten får tas emot.

Villkorsförslag 18. Förslaget bör justeras så att kontrollprogrammet även omfattar en beskrivning av hur en successiv och slutlig efterbehandling ska utformas.

Villkorsförslag 19-22. Villkorsförslagen godtas, dock vill nämnden angöra följande.

- Det är lämpligt att tanken i ett tidigt stadium delas in i delområden som markeras på ritning och att en ungefärlig tidsplan för när respektive etapp kan börja behandlas och vara slutförd tas fram och läggs in i kontrollprogrammet.
- I villkoren för efterbehandling m.m. bör det finnas en reglering om att en avvecklingsplan ska tas fram och skickas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan täktstillståndet löper ut. Avvecklingsplanen ska vara tidsatt och innehålla följande:
 - En beskrivning av hur eventuella byggnader och anläggningar ska inventeras med avseende på material, farliga installationer och föroreningar.
 - En beskrivning av hur avfall och farligt avfall från rivningen ska tas omhand.
 - En beskrivning hur övriga installationer och utrustning inom området ska tas omhand och forslas bort.
 - En beskrivning av hur avfall, farligt avfall och kemiska produkter ska tas omhand och forslas bort.
 - Ett förslag på mark- och grundvattenundersökning med avseende på eventuella föroreningar som orsakats av verksamheten.

Villkorsförslag 23. Nämnden avstår från att yttra sig när det gäller beloppets storlek och har i övrigt inga invändningar mot utformningen av villkoret.

Villkorsförslag 24. Godtas.

Delegationspunkt A. Nämnden hänvisar till vad som angetts ovan, villkorsförslag 7.

5.1.5 Övriga myndigheter

Trafikverket har angett att man inte har något att erinra mot den planerade verksamheten.

Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, och Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig.

Övriga myndigheter m.fl. som beretts tillfälle att yttra sig, har inte hörts av.

5.2. Föreningar

5.2.1 Hugelstaskogens samfällighetsförening

Hugelstaskogens samfällighetsförening har anfört i huvudsak följande.

Gemensamhetsanläggning för vägen

Samfällighetsföreningen förvaltar gemensamhetsanläggningen Kjula-Berga Ga:5 som bildades år 2010 (LM:s akt 0484-10/60), se aktbil. 120. Av beslutet framgår bl.a. följande.

- Gemensamhetsanläggningen består av vägar som ska hållas farbara för motorfordon året om.
- Samfälligheten har rätt att vid tidpunkter på året då vägbanans bärighet är nedsatt avlysa tyngre trafik.
- Sveaskog i dagsläget innehar en stor del av andelarna i gemensamhetsanläggningen och att trafikslaget för bolaget är skogstransporter, interna åkertransporter och företagsverksamhet av mindre omfattning.
- Beräkningen av andelstal har gjorts enligt tonkilometermetoden.

En viss justering av andelstalen skedde sedermera i lantmäteriförrättning den 4 september 2017 i ärende 0484-2017/114, se aktbil 121.

Vägen är en följdverksamhet (16 kap. 7 § miljöbalken)

Transporterna till och från verksamhetsområdet har ett omedelbart samband med täktverksamheten och ska därför – vilket Swerock så sent som vid huvudförhandlingen medgav – beaktas som följdverksamhet vid tillståndsprövningen. Men Swerock har inte i sin ansökan tillräckligt beaktat den följdverksamhet som transporterna till och från bergtäkten på samfällighetens väg utgör. Motsvarande gäller också täktvägen som ska nyttjas på Sveaskogs fastighet.

Under huvudförhandlingen redovisade sökanden vilka störningar i form av buller, som täktverksamheten medför men det är alltså oklart vilken bullerpåverkan täkttransporterna medför på och i anslutning till den samfälliga vägen. Med undantag för erbjudandet om ett bullerplank vid huset närmast Strängnäs vägen, fastigheten Grönsta 2:53, har sökanden inte presenterat vilka villkor och skyddsåtgärder som föreslås för transporterna på vägen. Vid synen gjordes också vissa lösa åtaganden angående själva täktvägen. I övrigt helt en redovisning av miljökonsekvenserna av dessa åtgärder samt transporterna på vägarna. Swerock anför under förhandlingen att åtgärder på vägen kan vidtas efter det att tillstånd beviljats. En sådan ordning är dock enligt MÖD inte godtagbar, utan även följdverksamheten ska ha utretts och klarats ut inom ramen för tillståndsprövningen för att tillstånd ska kunna ges (jfr MÖDs dom av den 14 januari 2022 i mål M 13523-19 avseende kalkbrottstakten i Klintehamn).

Följdverksamheten har inte belysts i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen på erforderligt sätt, vilket måste beaktas vid tillståndsprövningen. De brister som samfälligheten menar föreligger i detta avseende innebär att ansökan på grund härav inte kan anses vara tillåten. Ansökan ska därför i första hand avslås.

Följdverksamhetens lokalisering kan inte bedömas

Inte någonstans i Swerocks tillståndsansökan motiveras den valda transportvägen. Sökandens mycket korta redovisning under huvudförhandlingen avseende valt alternativ är inte heller relevant eftersom Swerocks huvudskäl till att nyttja vägen är att sökanden anser sig ha rådighet över samfällighetens väg. Även nyttjandet av själva täktvägen uppvisar motsvarande brist. Mot bakgrund av detta går det vid prövningen av Swerocks ansökan inte att avgöra om den valda transportvägen är lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken. Ansökan ska därför avslås även av denna anledning.

Behov av tåkten saknas

Samfälligheten bestrider att behovet av tåkten är styrkt. Där har domstolen ställt relevanta frågor och Swerock har svarat på dessa. Enligt föreningens mening är svaren väldigt svävande och inte så precisa som krävs för att tåkten ska vara tillåtlig. Avsättningen är helt och hållet gjord på en affärsmässig bedömning. Detta gäller också frågan om mottagande av entreprenadberg. På den punkten har Swerock på rättens fråga inte kunnat redovisa vilka projekt det handlar om.

Vid etableringen av en ny täkt måste en mycket noggrann lokaliseringsutredning göras (se bl.a. MÖDs dom den 29 juli 2020 i mål nr M 12383-18). Att endast hänvisa till korta transportavstånd till det planerade avsättningsområdet är inte tillräckligt för att visa att lokaliseringen är lämplig.

Miljökonsekvensbeskrivningen ska inte godkännas

Trots att verksamheten är mycket transportintensiv saknas i princip helt en redogörelse för miljökonsekvenserna för Swerocks nyttjande av samfällighetens väg. Detta gäller allt från omfattningen av nyttjandet, vägens bärighet, trafikmätningar, buller, åtgärder mot läckage, utsläpp till luft, redogörelse för en alternativ lokalisering av vägen m.m. Miljökonsekvensbeskrivningen är så pass bristfällig i denna del att den inte kan godkännas då vägens nyttjande är en förutsättning för ansökan. Med anledning härav ska ansökan i andra hand ska avvisas.

Ingen överenskommelse om nyttjandet av vägen

Det stämmer att en dialog förts med samfällighetsföreningen och sökanden angående nyttjandet av den samfälliga vägen. Något nyttjanderättsavtal eller annan överenskommelse har dock inte tecknats. Skälet härför är att samfälligheten inte delar Swerocks bedömning att den samfälliga vägen är den mest lämpliga för transporter till och från bergtåkten. Tvärtom finns andra mer lämpliga vägsträckor, som både samfällighetsföreningen och andra har pekat på.

Samfälligheten menar att Swerock saknar rätt att nyttja vägen civilrättsligt men även fastighetsrättsligt. Samfälligheten har inte själva behörighet att godkänna den omfattning av trafik och belastning som Swerock kräver. Ett nyttjande av vägen som Swerock planerar kräver minst en omprövning av samfälligheten genom beslut av Lantmäteriet. Det anförs att Sveaskog (som är deltar i samfälligheten) ska ansöka om detta, men det betyder inte att en sådan ansökan kommer bifallas. Vidare ska noteras att samfällighetens vägnät är betydligt större än endast den norra delen som

det varit direkt tal om i målet. Såsom redovisat på synen saknas det en redogörelse för hur transporterna kommer att nyttja resterande del av samfällighetens väg.

Sammanfattningsvis har Swerock idag inte rådighet över att nyttja samfällighetens väg på det sätt som sökanden påstår och att nyttjande av vägen inte har beaktats av sökanden på sådant sätt som krävs för att tillstånd ska kunna ges.

5.2.2 Naturskyddsföreningen Eskilstuna

Naturskyddsföreningen representerar ca 1400 medlemmar i Eskilstuna kommun. Föreningen ser med stor oro på hur Swerock planerar för att öppna en stor täkt med lång brytningstid i den i stort opåverkade Hugelstaskogen.

Naturskyddsföreningen menar att ingrepp i denna skog av ansökt dimension (28 ha) innebär att stora värden går till spillo för en mycket begränsad vinst (bergmassa). Övergång till bergtäktsmaterial är viktigt för att spara de grusåsar som vi har finns kvar men det får inte ske till vilket pris som helst. Först av allt är att denna skog har en lång kontinuitet och har aldrig som vi bedömer den varit kalavverkad, därmed så har den grund för biologisk mångfald och de ekosystemtjänster som så mycket efterlyses i dessa dagar och för framtiden. Att riva ned och fragmentera detta område skulle ta en mycket lång tid att få tillbaks om det överhuvudtaget går, en sjö istället för gropan har vi mycket svårt att kalla för ersättning om det överhuvudtaget kan bli någon kvalitet eller kvantitet på vattnet i denna. Att måla upp en framtid med så mycket behov av bergtäktsmaterial måste baseras på en massbalansanalys som tydligt pekar på det förhållandet, inte på spekulationer om framtiden.

5.2.3 Föreningen Skydda Skogen

Företrädare för Föreningen Skydda Skogen (i fortsättningen föreningen) har utfört inventeringar på den aktuella fastigheten under januari-februari 2022 och har anfört i huvudsak följande⁸.

Yrkanden

Föreningen har yrkat att mark- och miljödomstolen ska besluta om följande.

1. Inhibition så att inga åtgärder får genomföras inom området som ansökan om bergtäkt avser innan ett fullödigt underlag av naturvårdsvärdena finns tillgängligt.
2. Interimistiskt förbud mot att vidta åtgärder som kan skada naturvärdena inom det tilltänkta bergtäktsområdet innan målet slutligen har avgjorts.
3. Ansökan om bergtäkt avslås eller förbjuds med hänvisning till att ballastbehovet i närområdet är tillgodosett genom andra verksamheter.
4. Ansökan om bergtäkt avslås med hänvisning till att valet av plats inte har visats i förhållande till andra lokaliseringar.
5. Inga åtgärder får ske innan en fullödlig utredning av naturvärdena av skyddade, fridlysta, rödlistade och i övrigt skyddsvärda arter inom det tilltänkta bergtäktsområdet har utförts under en sådan del av växtsäsongen som av biologisk expertis

⁸ Se bilagor till yttranden från Elisabeth Sollenberg m.fl. (aktbil. 188, 223-224).

bedöms erfordras för att tillförsäkra ett tillräckligt robust faktaunderlag för fortsatt handläggning i enlighet med artskyddsförordningen, dom i EU-domstolen m.m.

6. Att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen inte medges eftersom inga förutsättningar finns enligt de krav som framgår av paragrafen.

7. Förordnar att i god tid innan inventeringarna påbörjas säkerställa att Föreningen Skydda Skogen informeras om vilka inventerare som avses anlitas. Därvid ska även ingå kontaktuppgifter.

8. Föreningen Skydda Skogen ska ges möjlighet att till inventeringsbeställaren lämna synpunkter på de valda personerna i syfte att säkerställa att dessa dels är tillräckligt kompetenta för uppdraget, dels att de kan arbeta i oväld.

Yrkandena om inhibition och interimistiskt förbud (punkterna 1-2)

Det aktuella skogsområdet utgörs av en särpräglad och gammal hållmarkstallskog av ett slag som inte återfinns på många kvarvarande platser i den aktuella regionen.

I skogen finns fridlysta, skyddade och rödlistade arter vilket framkommit vid inventeringar som utförts i januari till februari 2022 av skickliga naturinventerare på initiativ av organisationen Skydda Skogen. Inventeringarna har dock genomförts under en del av året som inte medger förutsättningar att kunna ge en mer fullständig bild av faunan och floran i området. Exempelvis har många fågelarter lämnat sina häckningsområden för vintern och återkommer inte förrän till våren. Vidare har inga förutsättningar funnits att inventera marksvampfloran på grund av årstiden. Marksvampfloran kan knappast undersökas förrän i september-oktober. Detta utgör därvid skäl att avvakta slutligt beslut i tillståndsansökan tills sådant underlag finns framme.

Yrkandena om avslag eller förbud (punkterna 3-4)

Det är inte visat att behovet av ballast i Eskilstuna kommun inte är tillgodosett genom andra ballastverksamheter inom kommunen och närmast runtomkring under ett antal år framöver (se PQ Projektledning, aktbil. 113).

Ansökan om tillstånd till bergtäkt inom fastigheten Kafjärdsskogen 1:2 kan redan på denna grund inte beviljas i befintligt skick.

Yrkandet om fullödig naturinventering (punkt 5)

Det aktuella skogsområdet utgörs av en särpräglad och gammal hållmarkstallskog av ett slag som inte återfinns på många kvarvarande platser i den aktuella regionen.

I Swerocks MKB (avsnitt 4.5.4) anges bl.a. följande. ”Inga hotade arter finns inom det planerade täktområdet. I Artdatabanken finns flera observationer av arter i närområdet, men bara ett fåtal rödlistade se Figur 42. Porslinsblå spindling och toppjungfrulin är klassade som sårbara, dessa observationer är dock gjorda utanför det planerade täktområdet. Tallticka (inom området) och knärot (utanför området) är inte hotade, men missgynnade.”

De inventeringar (januari-februari 2022) som Skydda Skogen tagit initiativ till visar att observationer av flera fridlysta, skyddade, rödlistade och i övrigt skyddsvärda arter har gjorts (se nedan).

Fågelarterna *spillkråka* och *tjäder* är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen och förekommer i skogen. *Berguv* har observerats i området under flera år och är fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen. Vidare förekommer *talltita*, *gulspurv*, *svartvit flugsnappare*, *rödvingetrast*, *björktrast* och *ärtsångare* i skogen. Alla dessa är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen.

Förutom ovanstående fåglar har även flera andra fridlysta, skyddade, rödlistade och i övrigt skyddsvärda arter påträffats. Av dessa återfinns orkidéen *knärot* samt *grön sköldmossa* som båda är fridlysta enligt 8 § artskyddsförordningen. Därutöver har ytterligare *signalarter* påträffats, nämligen *mottaggsvamp*, *tallticka*, *vedskivlav*, *vedticka*, *gullgröppa*, *blodticka*, *fönsterlav* och *grå renlav*.

Föreningen yrkar på att mark- och miljödomstolen av dessa skäl på lämpligt sätt förordnar om att tillräckligt erfaren och kompetent expertis anlitas för utredningsuppdraget. Inventeringsperioden januari-februari är av många skäl ogynnsam eftersom huvuddelen av de arter som finns i skogarna, både vanliga, ovanliga och hotade eller fridlysta har gått i vintervila och därför inte går att upptäcka. Det är därför av avgörande vikt att ett tillförlitligt och robust inventeringsunderlag kan tas fram innan några åtgärder kan bli aktuella. Resultatet av sådant uppdrag ska dokumenteras och rapporteras i skriftlig rapport samt även tillställas Föreningen Skydda Skogen.

Frågan om artskyddsdispens (punkt 6)

Föreningen kan inte se att etablerandet av en ny bergtäkt – i ett område där redan flera befintliga bergtäkter finns, med fleråriga tillstånd – kan anses falla under 14 § artskyddsförordningen. Förutsättningar för artskyddsdispens saknas helt.

Yrkandet om information inför inventering m.m. (punkt 7-8)

Föreningen yrkar att mark- och miljödomstolen på lämpligt sätt förordnar att organisationen Skydda Skogen i god tid innan inventeringarna påbörjas informeras om vilka inventerare som avses anlitas. Därvid ska även ingå kontaktuppgifter.

Föreningen yrkar att Skydda Skogen ska medges möjlighet att lämna synpunkter på de valda personerna i syfte att säkerställa att de dels är tillräckligt kompetenta för uppdraget och dels att de kan arbeta i oväld.

Art- och naturbedömningar

Naturvärdesklass 3 (hällmarkstallskogarna enligt Skogsstyrelsens bedömning från 2018) innebär således att dessa bedöms vara av särskild betydelse för att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Beskrivningen kan ses ansluta till vad EU-domstolen refererar till i fågel- och livsmiljödirektiven om kontinuerlig ekologisk funktionalitet och därmed till att berörda arters bevarandestatus inte får påverkas negativt. Det ska också sägas att naturvärdesklassningarna hållits ner genom att Skogsstyrelsen inte påträffade några naturvärdesarter. Klassningen kan alltså ha blivit högre om det varit känt för Skogsstyrelsen vilka arter som genom de ideella inventeringarna kunnat påvisas i verksamhetsområdet.

Swerocks ickefynd av fridlysta, rödlistade eller andra skyddsvärda arter genom uttag (senast februari 2020) från Artportalen kan direkt konstateras ha orsakat helt felaktiga slutsatser av skogens naturvärden. Det hade givetvis varit önskvärt att Artportalens datamängder skulle täcka in i stort sett varje del av landet. Givetvis är det ett önsketänkande inte minst eftersom rapporterandet utförs till helt dominerande delen av frivilliga och helt ideella intresserade människor på fritid. Den insikten gör att man svårligen kan dra den slutsatsen att den aktuella skogen (som i stora delar utgörs av naturskog) helt skulle sakna skyddsvärda arter. Redan skogens utseende med gamla och troligen även mycket gamla träd, flerskiktade utseende m.m. utgör lätt iakttagbara tecken på att det kan förväntas skyddsvärda naturvärden. Att såväl Swerock som den anlitate expertisen vid Naturföretaget kommit till den slutsats man har gjort kan knappast förklaras på annat sätt än genom utvecklad okunskap alternativt ointresse i frågor om naturvärdesbedömningar.

Föreningen konstaterar att Swerocks inventeringar har missat åtskilliga både fridlysta, rödlistade och i övrigt skyddsvärda arter trots att man anlitat expertis på området.

Swerock har inte hittat orkidéen knärot (fridlyst i hela landet enligt 8 § artskyddsförordningen, Bilaga 2, och rödlistad som Sårbar (hotkategori VU). Swerock har vid sina inventeringar inte heller påträffat grön sköldmossa (fridlyst enligt Bilaga 1 och Bilaga 2) och angiven med klassificeringen B vilket betyder: Arten har enligt fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (fågeldirektivet) eller bevarandeområden (art- och habitatdirektivet) behöver utses. Arten finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet eller bilaga 2 till art- och habitatdirektivet.

Det ska sägas att knärot påträffats i inte mindre än 448 individer (små vintergröna bladrosetter) i samband med vinterinventeringarna. Sådana antal vinterrosetter är redan det höga antal jämfört med många andra förekomster av arten. Mot bakgrund att de små bladen vintertid lätt gömmer sig i mossor och under förn, kan det verkliga antalet vara ännu större under växt- och blomningssäsongen. Inte heller har mottaggsvamp, talticka, vedskivlav, vintertagging och vaddporing påträffats trots att samtliga är rödlistade som Nära hotad (Hotkategori NT). Vidare har inte heller vedticka, gullgröppa, blodticka, fönsterlav och grå renlav påträffats vilka antingen är signalarter eller typiska arter för olika skogsnaturtyper.

Samtliga dessa har påträffats inom verksamhetsområdet, se bifogad karta med punktangivelser (bild 2 nedan). Alla fynd av skyddsvärda arter är inte med i punkt-kartan. Utöver dessa växter, mossor och svampar förekommer även fåglar, se nedan

Efterbehandling

Vilka värdefulla värden för biologisk mångfald som skulle kunna återskapas anges inga exempel på alls. Användandet av begreppet ”återskapas” i detta sammanhang är missvisande eftersom det associeras med att värdefulla skogsarter kan etablera sig åter i ett restaurerat täktområde. Under inga omständigheter kommer några

som helst biologiska värden knutna till äldre barrskogar att etablera sig inom det efterbehandlade täktområdet av naturgivna orsaker. De arter som kan etablera sig där kommer så gott som uteslutande att utgöras av arter som hör hemma i helt andra ekosystem än gamla barrdominerade skogar. Mot bakgrund av att trakthyggesbruket utgör ett mycket påtagligt hot mot alla skyddsvärda arter i landets skogar är det just förlusten av sådana som är särskilt bekymrande. Att då argumentera för att arter knutna till helt andra livsmiljöer kan etablera sig i en efterbehandlad bergtäkt saknar helt relevans i sammanhanget.

Vi motsäger inte att det i det efterbehandlade täktområdet kommer vandra in diverse arter men det kommer med mycket få undantag att röra sig om triviala, utbredda och vanliga arter med stor utbredning och som inte uppvisat några tecken på minskningar i landet som helhet. Bergkroppen utgörs av granit med obetydligt inslag av kalk (större inslag av kalk i berget kommer leda till betydligt försämrad kvalitet på krossmaterialet eftersom kalkmineraler är mjuka och porösa). Granit gör att berggrunden är sur vilket kommer ha stor påverkan på vilka arter som överhuvudtaget kan ha förutsättningar att etablera sig i efterbehandlad bergtäkt. De arter som kan komma att etablera sig i en lämnad bergtäkt begränsas därför till arter som är anpassade till kalksvaga miljöer. Den möjliga artstocken bland sådana surtåliga och samtidigt värdefulla arter är förhållandevis liten i denna del av landet.

Vilka naturvärden med något beaktansvärt skyddsvärde som skulle etablera sig i en täktsjö måste anses långsökt, inte minst av det kalksvaga vatten som kan förväntas i den. En förutsättning för etablering av mer skyddsvärda vattenlevande arter är att vattenkvaliteten med avseende på exempelvis tungmetaller är så pass låg att de inte utgör någon begränsande faktor. Detta har Swerock små möjligheter att åtgärda skulle de bli förhöjda.

Det är riktigt att berggrov med fördel etablerar sig på lämpliga klippfyllor i lämnade bergtäkter. Vi nöjer oss i denna del med att konstatera att berggrov regelmässigt uppehåller sig i den direkta närheten till det tilltänkta verksamhetsområdet varför det kan göras troligt att häckning av den redan sker i närheten. En nyetablering av ett ytterligare berggrov i täkten måste anses vara osannolik med tanke på de förhållandevis stora revir varje par upprätthåller: ett berggrovrevir bedöms uppgå till ett område runt häckningsplatsen på 4-6 km i diameter. Bobranten behöver också vara vänd i sydlig riktning med avtagande mot öster respektive väster varför nordliga klippbranter sannolikt inte är tillräckligt gynnsamma för häckning (artdatabanken.se/artfakta).

Genomförda inventeringar

Vi kan konstatera att trots att standardiserad metodik använts vid fältinventeringarna samt att man anlitat expertis har förutom några tallticka har inga av de mossor, svampar och kärlväxter som påträffats vid våra inventeringar påträffats.

Blotta det faktum att såväl tjäderspillning som berggrov observerats dels direkt inom det tilltänkta verksamhetsområdet respektive i den intilliggande omgivningen ger

starkt stöd för att området har betydelse för båda arterna, inte minst som födosöksområde.

Vi noterar att Swerock anför att tjäder inte är rödlistad men man nämner inte att arten är fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen i Bilaga 1 med klassificeringen B vilket betyder: Arten har enligt fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (fågeldirektivet) eller bevarandeområden (art- och habitatdirektivet) behöver utses. Arten finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet eller bilaga 2 till art- och habitatdirektivet.

Samma förhållande gäller för berguv som är rödlistad som Sårbar (hotkategori VU). Den är dessutom på samma sätt som tjäder fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen med samma klassificering B, se ovan.

Swerock vidgår att talltita, gulsparrv, svartvit flugsnappare och ärtsångare varit revirhävande inom verksamhetsområdet. Alla fyra är rödlistade som Nära hotad (hotkategori NT) på grund av deras påtagliga minskningar över hela landet. Vad gäller rödvingetrast (NT som likaledes uppvisat påtagliga minskningar i hela landet) instämmer vi med Swerocks uppfattning att den sannolikt häckar i alkärret men att den mycket väl använder skogen inom verksamhetsområdet för födosök och viloplatser och därför har betydelse för artens fortlevnad. Huruvida björktrast häckar inom det tilltänkta verksamhetsområdet eller använder det som viloplats eller födosöksplats kan vi på basis av tillgängliga inventeringar inte fastställa med säkerhet, men artens miljökrav är definitivt sådana att arten väl kan häcka i området.

Vi noterar vidare att Swerock inte har nämnt spillkråka som vid våra inventeringar dels observerades, vi fann också helt karakteristiska hackspår på trädstammar. Det är därmed klarlagt att arten använder skogen inom verksamhetsområdet åtminstone som födosöksplats. I hög grad relevant är att spillkråka är fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen och med samma klassificering B i Bilaga 1 som tjäder och berguv. Arten åtnjuter dämed ett strikt skydd.

Oaktat om Swerocks naturinventeringar följt angiven standard eller inte går det inte att bortse ifrån att inventeringsunderlaget inte på något sätt kan anses vara tillfyllest genom de flertaliga och stora missar som de uppvisar (se bild 2 nedan). Det går därmed inte alls att hävda att de utgör ett fullgott och tillförlitligt underlag. Tvärtom uppvisar de sådana brister att de inte alls kan utgöra ett robust underlag för beslut om tillstånd.

5.2.4 STF Eskilstuna

STF har motsatt sig bifall till ansökan med hänvisning till verksamhetens negativa inverkan på miljön och på möjligheterna till friluftsliv.

5.2.5 Ornitologiska klubben i Eskilstuna

Ornitologiska klubben i Eskilstuna har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- Hugelstaskogen stora rekreations- och friluftsvärde, samt
- förekomsten av hänsynskrävande fågelfauna, som spillkråka och talltita.

5.2.6 Eskilstuna Orienteringslöpare

Eskilstuna Orienteringslöpare har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att området spelar en central roll i Eskilstuna kommuns *Grönplan*,
- att området har stor betydelse för orienteringsklubbens verksamhet, både för träning- och tävlingsverksamheten,
- att området har stort värde för rekreation, motion och friluftsliv,
- att en exploatering kommer att ge upphov till olägenheter i form av buller, lukt och nedskräpning,
- att det lokala vägnätet består av smala grusvägar som inte (vare sig bredd, bärighet eller slitagetålighet) är dimensionerade för de transporter som tåkten genererar,
- att en exploatering kräver att vägnätet byggs ut, vilket leder till ytterligare negativ påverkan på området (utöver själva tåktverksamheten).

5.2.7 Eskilstuna Trailklubb

Eskilstuna Trailklubb⁹ har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att området har stort värde för rekreation, motion och friluftsliv,
- att en exploatering förstör Hugelstaskogen (och den s.k. Hugelstakällan) där medlemmarna ofta tränar och där klubben Black Smith Ultra – ett årligt event för traillöpare,
- att behovet av bergmaterial från den planerade tåkten kan ifrågasättas då det i Mälardalen och Stockholmsområdet finns ca 1 000 000 000 m³ överskottsmassor.

5.2.8 Eskilstuna Golfklubb

Eskilstuna Golfklubb har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst att

- golfklubben de senaste åren har en av Sveriges mest spelade golfbanor (med över 50 000 rundor/år),
- golfklubben arbetar aktivt för att utveckla sin verksamhet och utvidga banan och därmed möta den stor efterfrågan,
- avståndet mellan tåkten och några av banans hål är litet, i något fall som litet som 1,38 km,
- avståndet mellan tillfartsvägen till tåkten (med 170 tunga lastbilstransporter/dag) och golfbanan är endast 800 meter,
- tåktverksamheten med transporter kommer att påverka golfklubbens verksamhet negativt, främst på grund av buller.

⁹ En traillöpare springer på stigar, obanad terräng, backiga naturområden, berg eller fjäll – överallt där det är allt annat än platt. Det är så mycket roligare och ger en bättre tränings effekt. Vi passar dessutom på att njuta av det vi passerar och naturen bjuder oss på. (Citerat från klubbens inlägga.)

5.2.9 Odlarens Egnahemsförening

Robert Arbestål har som företrädare för egnahemsföreningen och för egen del motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- lokaliseringen; den valda platsen ligger helt nära Eskilstuna stadskärna (3 km) och villaområdena Rödmosse och Odlaren (750 meter),
- att platsen har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet.

5.2.10 Eskilstuna Cykelklubb

Eskilstuna CK (som har 240 medlemmar) nyttjar Hugelstaområdet frekvent varje vår, sommar och höst. Cykelklubben anser området har extraordinärt värde då marken och höjden inte finns på någon annan plats i kommunen. Ansökan bör därför avslås.

5.3 Enskilda

5.3.1 Elisabeth Sollenberg, Brita Sollenberg och Margareta Sollenberg

Yrkanden

Vi yrkar att mark- och miljödomstolen ska i första hand avvisa Swerocks ansökan om tillstånd till täktverksamhet och vattenverksamhet, alternativt avslå ansökan, och i andra hand att den enskilda vägen som korsar Hugelsta gård inte ska få användas som transportväg till och från täktområdet.

När det gäller andrahandsyrkandet hemställs att de begränsningar som följer av yrkandet ska fastställas som villkor till förmån för enskilds rätt.

Grunder i sammanfattning

Tillståndsansökan ska avvisas på grund av att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller sådana väsentliga brister att miljöeffekterna av verksamheten inte kan bedömas. Vidare har samrådet inte genomförts på ett korrekt sätt.

Den planerade verksamheten kommer att innebära mycket stora olägenheter för närboende på grund av den planerade transportvägen. Platsen för bergtäkten är inte lämplig och de störningar som den ansökta verksamheten innebär kan inte anses tillåtliga enligt miljöbalken. Tillståndsansökan ska därför avslås.

Ansökan ska avvisas

För det första har Swerock i sin MKB inte på ett godtagbart sätt redovisat hur transporter till och från täkten ska utföras och/eller vilka miljökonsekvenser dessa transporter är förknippade med. Ej heller har några alternativa transportvägar till och från bergtäkten redovisats. Det har således inte redovisats varför den valda transportvägen – över Hugelsta gård – skulle vara det bästa alternativet eller vilka åtgärder som krävs för att vägen ska klara den stora ökningen av tung trafik som verksamheten skulle innebära. Några relevanta mätningar av trafiken på vägen har inte heller gjorts i MKBn. Detta är ytterst otillfredsställande med hänvisning till

verksamhetens stora påverkan – såväl utifrån allmänna som enskilda intressen – på vägen, för de närboende och deras verksamheter.

Swerock har inte redovisat miljöeffekterna av den valda transportvägen i MKBn (jfr prop. 1997/98:45, Del 2. s. 208).

För det andra har miljöeffekterna och konsekvenserna av grund- och ytvatten-avledning inte i tillräcklig mån redovisats i MKBn. Det finns skäl att anta att effekterna kan komma att bli större än vad Swerock har angivit i ansökan. Påverkan på Alkärret, Skogssjön, bäcken med bäckravin och Hugelstakällan är bl.a. frågor som borde ha utretts närmre, liksom påverkan på vilt i området vid uttorkning av områdets enda vattentillgångar. Samtliga nämnda områden är skyddsvärda biotoper. Bristerna i MKBn är av så väsentlig art att ansökan bör avvisas.

För det tredje har samrådet inte genomförts på ett korrekt sätt. Swerock har i samrådsskedet avgränsat sakägarkretsen på ett sätt som innebär att många enskilda som kan antas bli berörda av verksamheten inte har ansetts som sakägare. Då samrådet inte har genomförts på ett korrekt sätt ska ansökan avvisas.

Ansökan ska avslås

Inledning

Swerock har inte visat att det finns behov av att det ska ligga en täkt på den ansökta platsen eller att den ansökta platsen är mest lämplig för ändamålet. Vidare innebär verksamheten stora olägenheter för människors hälsa och miljön som sammantaget är så allvarliga att verksamheten inte kan tillåtas på den platsen. Lokaliseringen av takten starkt kan ifrågasättas och att det föreligger skäl att avslå tillståndsansökan.

Behovet av en ny bergtäkt; lokalisering

Behovet av täktmaterial har betydelse vid lokaliseringsbedömningen. När det gäller bergtäkter finns enligt domstolen normalt goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar (se prop. 2008/09:144 s. 12).

Den befintliga lokala ballastproduktionen tillgodoser Eskilstuna kommuns nuvarande och framtida behov. Till stöd för detta finns dels den rapport som Eskilstuna kommun låtit ta fram med hjälp av PQ Projektledning samt våra egna beräkningar baserade på SGU:s prognos av behov av ballast fram till 2040 och SCB:s befolkningsprognoser för Eskilstuna. PQ Projektlednings rapport (aktbil. 113) slår fast att behovet inom kommunen är tillgodosett i 10–15 år framöver, även om en oväntad ökning av behoven skulle inträffa. I rapporten redovisas även bedömningen från en av Eskilstunas största producenter/leverantörer att behovet av jungfruligt bergmaterial i framtiden kommer avta till förmån av återvunnet material.

Vidare kan noteras att Swerock menar att behovet på längre sikt kommer riskeras eftersom nuvarande tillstånd för andra täkter i området inom en 25 års-period kommer ha löpt ut. Det är svårt att se hur detta skulle vara ett argument för att anlägga en helt ny bergtäkt med det intrång det innebär på människor och miljö eftersom det – som vi uppfattar det – saknas hinder för att befintliga täkter ges

nya tillstånd och/eller utökas efter att nuvarande tillstånd löpt ut. Detta bekräftas av flera leverantörer i kommunen (se aktbil. 192 och 197).

Sedan 2016 driver Swerock en betongfabrik i Kjula. Transportavståndet dit från den planerade Hugelstatäkten är minst 20 km, vilket indikerar att bergmaterial för betong transporteras över längre avstånd av vad som anges i ansökan. Korta transportavstånd har därför inte den betydelse för lokaliseringsprövningen som Swerock argumenterar för. Att korta transportavstånd inte har någon reell betydelse för Swerock styrks av att avståndet från den planerade täkten i Hugelsta till Thomas Betongs¹⁰ fabrik i Eskilstuna, som Swerock hänvisar till, är ca 13 km.

Swerocks betongfabriken – en anmälningspliktig verksamhet som kontrolleras av miljönämndens – har en maximal produktionskapacitet om 20 000 m³ betong/år och en beräknad produktion om 10 000 m³ betong/år. För att producera 10 000 m³ betong behövs cirka 12 800 ton bergmaterial, vilket motsvarar endast 2,6 procent av den totala årliga brytningen i den planerade täkten (500 000 ton/år). Mycket talar för att materialet i täkten istället nyttjas för andra ändamål än betongtillverkning.

Transportvägen

Den samfälliga vägen är inte byggd för och inte heller dimensionerad för tung trafik. Vägen är inte tillräckligt bred för möten mellan tunga och utrymmeskrävande transporter. Vägen har redan sättningar, sprickor och hålbildningar med anledning av befintlig trafik på vägen. Bärigheten för den brotrumma som går över ett större dike (Sundbyån) har inte utretts av Swerock.

Hugelsta Lantbruk HB

Jordbruksverksamheten på Hugelsta gård – Hugelsta Lantbruk HB – drivs av Olof och Ann-Marie Sollenberg (3:e generationen) med anställda. Jordbruket bedrivs i ett dynamiskt samarbete med ett flertal större gårdar i närheten och med en omfattande utbytesverksamhet, där man nyttjar varandras jordbruksmaskiner och arbetskraft. Ett modernt jordbruk där den huvudsakliga produktionen utgörs av spannmålsodling, men även skogsbruk.

Swerock avser att låta tunga transporter till och från täkten gå rakt över en annan näringsidkares verksamhetsområde; Hugelsta Lantbruk. Området, med ca 1,5 km vägsträcka, utgör lantbrukets verksamhetsområde med daglig drift av alla de maskiner och redskap som omfattas i ett jordbruk, året om. Stora, tunga och långsamma maskiner som traktorer (under vår, sommar o höst med däck i dubbelmontage), tröskor, hjullastare, grävare etc. och till detta mycket breda harvar, ogrässpår, plogar etc. Möten med andra fordon är alltid en fara. Den sammanlagda effekten av 170 tunga fordonsrörelser/dag till och från täkten transporter till och från EPC Sverige AB:s vore förödande. Lantbruket skulle förhindras i sin verksamhet och utsättas för stor fara. Transportvägen (den enskilda vägen) har ett tjugotal på- och avfarter till åkrar och gårdsbyggnader där sikten är skymd och terrängen gör att man behöver tid för att svänga ut eller in. Att framföra jordbruksmaskiner i trafik innebär alltid en fara. Hugelsta Lantbruk HB har fått erfara detta,

¹⁰ Yttrande från Thomas Betong (aktbil. 204).

med en mycket allvarlig olycka till följd, där en personbil körde rakt in i tröskans skärbord vid tröskans vänstersväng. Förare och passagerare överlevde, med en person fick mycket allvarliga skador. En transportled för tung trafik över lantbruket vore mycket farligt och djupt olämpligt.

Buller; markvibrationer m.m.

I närområdet bedriver företaget EPC Sverige AB verksamhet som innebär transporter med tung trafik på den enskilda vägen som Swerock avser att använda. I EPC:s tillstånd för utökad verksamhet begränsades i villkor antalet transportrörelser till högst 100 transportrörelser per vecka, räknat som årsmedelvärde, med tunga fordon över 3,5 ton på den enskilda väg som ansluter till väg 900. Miljöprövningsdelegationen fann att en passage av ett tungt fordon som färdas i 70 km/h på ett avstånd av 40-45 meter från en byggnad bör ge upphov till en bullerhändelse på i vart fall 70 dBA utomhus vid fasad. Miljöprövningsdelegationen fann dock att en framkomlig väg var att begränsa mängden tung trafik till och från bolagets verksamhet som passerar bostadsfastigheterna. Villkoret motiverades med de höga bullernivåerna, det korta avståndet från körbanan på den enskilda vägen till de fyra bostadshusen på Hugelsta 5:1, 5:2 och 5:3 (30-50 meter), att ingen nämnvärd avskärmning finns mellan väg och bostadshus som kan reducera trafikbullret samt att siktförhållandena och utfarternas placering vid bostäderna på de närliggande fastigheterna gör det mindre lämpligt med ett bullerplank.

Avståndet från vägen till bostäderna Hugelsta gård är endast 30-50 meter respektive vid Svista nedergård endast 8-10 meter. Det finns skäl att anta att bullret kommer bli mycket högt och uppgå till nivåer som innebär en olägenhet för människors hälsa, precis som miljöprövningsdelegationen fann i förhållande till EPC Sverige AB. Härtill kommer att en negativ påverkan från tunga transporter när det gäller både vibrationer och damning kan förväntas uppstå. Inte heller dessa frågor är utredda eller bedömda på ett tillfredsställande sätt.

Vid Svista nedergård (med närheten till utfart till Strängnäsvägen) finns också risk för köbildning med flera lastbilar som väntar på att köra ut på Strängnäsvägen, vilket medför ökad bullerbelastning.

De bullerberäkningar som har gjorts av Swerock ger en rättvisande bild för vad trafiksituationen kommer innebära för oss som bor på Hugelsta gård och andra närboende och är inte heller tillräckliga för att visa att det inte kommer uppkomma olägenheter för oss som bor på Hugelsta gård och längs transportvägen. Swerock har inte heller beaktat de kumulativa effekter som uppstår (EPC:s och Swerocks transporter). Att detta inte redovisats av Swerock är en mycket allvarlig brist i tillståndsansökan. Då underlaget för att bedöma olägenheterna till följd av transporter är bristfälligt ska ansökan avvisas, alternativt ska ansökan avslås.

För det fall mark- och miljödomstolen likväl skulle finna att tillstånd för ansökan ska beviljas anser vi att Swerock inte ska tillåtas använda den enskilda vägen som går över Hugelsta gård för transporter till och från verksamheten på grund av de stora olägenheter för allmänna och enskilda intressen som användningen av vägen innebär.

Påverkan på naturvärden

Swerocks bergtäkt väntas påverka grundvattennivån i tätens närområde.

Vid Alkärrret, i direkt anslutning till verksamhetsområdet redovisar Swerock en grundvattensänkning av 2-5 meter. Detta måste betyda en överhängande risk att alkärret kommer att torka ut. Vore så fallet, kommer det vatten som ska gå vidare genom bäcken, ända ner till bäckravinen (skyddad biotop) vid skogskanten där det sedan går över till åkermark, att utebli. Bäcken med bäckravin och tillhörande fauna löper därmed stor risk att uttorkas och förstöras. Detta område har hittills bevarats i skyddssyfte som Domänreservat.

Hugelstakällan, kallkälla med vatten som nyttjas av många Eskilstunabor, ligger endast ett par meter från den tänkta transportvägen. Att denna källa, vilket Swerock påstår, skulle gå att nyttja även tillsammans med en bergtäkt måste ses som direkt omöjligt. Även om vägen kommer att anläggas med breddning åt andra sidan (andra delen av vägbanan) ligger källan bara något steg från den tunga trafiken på vägen, vilket blir direkt livsfarligt. Att kvartsdammet i området kommer att falla ner även på källans vatten måste väl vara ett faktum. Kvartsdamm är bevisat cancerframkallande och mycket farligt. Därutöver tillkommer risk för oljespill och utfällningar från transportfordonens däck. Området kommer dessutom troligtvis att behöva inhägnas för sprängningar och annan fara. Allt sammantaget talar definitivt inte för att källan i framtiden, med en bergtäkt, skulle bli tillgänglig för allmänheten och att man skulle kunna dricka dess vatten. Swerocks påstående är orimligt och det finns, trots den väntade miljöpåverkan ingen redogörelse för hur källan ska kunna bevaras eller göras tillgänglig.

Skogsområdet på hållarna utgörs av äldre hållmarkskog med månghundraåriga träd och gott om död ved som i sin tur ger en mycket artrik hållmarksfauna. Ingen riktig inventering har tidigare gjorts och det är mycket anmärkningsvärt att den undermåliga inventering som av Skogsstyrelsen gjort, ska kunna ligga till grund för ett så omfattande och permanent beslut som ett bergtäkttillstånd innebär.

Tack vare mycket kunniga natureexperter och föreningen Skydda Skogen, har en inventering under de senaste veckorna gjorts på området för Swerocks tänkta bergtäkt (aktbil. 188). Dessa natureexperter har, trots att det är januari och februari identifierat mängder av skyddsvärda arter och rapporterat in dessa till Artdatabanken. Hade de haft möjlighet att inventera under 10 månader till och under årets alla årstider, skulle listan bli betydligt lägre.

Påverkan på friluftslivet

Den enda tillfartsvägen till Hugelstaskogen är den enskilda vägen som planeras användas för transporter till och från bergtäkten. Denna väg trafikeras således ofta av fotgängare och cyklister som ska transportera sig till skogen. Vägen är huvudsakligen ca 5 meter bred, och det stora antalet transporter på vägen skulle innebära en stor fara för gångtrafikanter och cyklister. Den enskilda vägen är dessutom den enda tillfartsvägen till Eskilstuna skyttearena.

Hugelstaskogen är ett område för rikt friluftsliv och utgör en viktig tätortsnära möjlighet till att vistas i naturen för Eskilstunas invånare. Detta kommer i stor utsträckning hindras eller försvåras om tåkten kommer till stånd som planerat. Landskapsbilden i området kommer väsentligt förändras på ett varaktigt vis. Att området inte har någon formell skyddsstatus förtar inte det faktum att området är betydelsefullt för friluftslivet och invånarna i Eskilstuna, vilket ska påverka lokaliseringsprövningen (jfr prop. 2008/09:144 s. 12). Det förstärks av att området är särskilt utpekat i Eskilstuna kommuns Grönplan.

För det fall mark- och miljödomstolen i strid med vårt förstahandsyrkande beviljar tillstånd, bör mark- och miljödomstolen överväga ett sommaruppehåll från borring, krossning, sprängning och skutknackning, dvs. en tyst period mellan 15 maj – 15 september med hänsyn till boende och områdets friluftsliv.

Påverkan på kulturvärden

Hugelstaskogen och Hugelsta gård är rika på kulturhistoriska värden som måste skyddas och förbli tillgängliga för allmänheten (se aktbil. 189-190).

5.3.2 Ann-Marie Sollenberg och Olof Sollenberg

Hugelsta gård bedriver växtodling och skogsbruk på fastigheten Hugelsta 5:1, som ligger norr om det ansökta täktområdet och gränsar direkt till Sveaskogs fastighet. En del av skogsområdet söder om gården ligger i direkt närhet till platsen för tåkten. Traktorer och andra jordbruksmaskiner, många gånger breda ekipage, trafikerar den samfälliga vägen till och från skiftena; några alternativa vägar finns inte. Vägen byggdes 1974 som en enfilig enskild väg med enstaka mötesplatser. Den saknar förstärkningslager. Vägen har ”kalvar ut”, varvid sprickor och skador uppstår som lagas kontinuerligt. I backen vid kurvan mot sydost har vägen breddats något för att möjliggöra möte och därmed minska risken för trafikproblem vintertid (se bild 3). Vägen i övrigt är inte tillräckligt bred för att möjliggöra möte mellan två lastbilar respektive lastbil och lantbruksmaskiner.

Swerock bör överväga en alternativ väg för transporter till tåkten. Infart rakt söder ut från Grönsta industriområde ett lämpligare alternativ, som ger mindre störningar.

Det är riktigt att Olof Sollenberg är ledamot i stadsbyggnadsnämnden. Men han har deltagit i eller på någon annat sätt påverkat aktuella beslut som rör utveckling av ”Odlaren”. Någon jävssituation, som Swerock påstått, föreligger alltså inte.

5.3.3 Sudehai Axelsson, Jonny Carlsson och Sutin Chatdee

De har motsatt sig bifall till ansökan och har anfört följande. Vi bor på Rödmossen vid Hugelstaskogen. Vi har egen brunn och vi är oroliga för att brunnen ska sina. Det är många som använder Hugelstaskogen för rekreation och bär- och svamp-plockning. Det finns också ett rikt djurliv i skogen.

5.3.4 Jan Bergsten

Han har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- behovsutredningen kan ifrågasättas eftersom den planerade utbyggnaden av Kjula flygplats i dagsläget har låg sannolikhet,
- tåkten kommer att förstöra ett stadsnära naturområde, som har stor betydelse för allmänhetens möjlighet till rekreation och friluftsliv,
- olägenheter i form av borrning, sprängning, krossning och tunga transporter,
- risken att grund- och ytvatten förorenas.

5.3.5 Malin Göransson och Viktor Friberg

De har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter, och
- att en exploatering förstör ett område med stor betydelse för motion, rekreation och friluftsliv.

5.3.6 Monica Gustafsson och Stig Gustafsson

De har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att underlaget i ansökan är bristfälligt i flera avseenden, t.ex. bullerutredningen, lokaliseringsutredningen, kulturmiljöinventeringen och naturvärdesinventeringen,
- att en exploatering förstör ett område med stor betydelse för motion, rekreation och friluftsliv,
- att en exploatering förstör ett område med stora naturvärden och biologisk mångfald,
- att trafiken till och från tåkten utgör en risk ur trafiksäkerhetssynpunkt och orsakar olägenheter för boende nära tåkten och transportvägen,
- att verksamheten ger upphov till betydande olägenheter i form av vibrationer, buller, damning, transporter m.m.,
- att erbjudna bullerskärmar inte har något egentlig effekt,
- att föreslagna villkoren, t.ex. arbetstider (06-22) är alldeles för generösa.

5.3.7 Helena Jonasson och Per Maxe

De bor ca 750 meter från den planerade brytområdet. De har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- bullerutredningen; den är teoretisk och säger inget om verklig bullerverkan,
- kumulativt buller från näraliggande motorväg och skjutbana,
- att boendemiljön kommer att påverkas negativt,
- risken för att energibrunnen på deras fastighet påverkas negativt,
- risken för att värdet på deras fastighet sjunker om bergtåkten startar.
- villkoren, om tillstånd till bergtåkten ges, ska skärpas.

5.3.8 Maud Karlsson

Hon har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst att

- Hugelstaskogen har ett stort värde för rekreation och friluftsliv,
- Berguv har hörts i området, samt
- det finns ett vattenområde där med grodor och paddor leker på våren.

5.3.9 Arja Kilpelainen, Per-Arne Lindberg samt Marita Söderholm, Karl-Johan Söderholm och Lola Hammar

De har var för sig motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst att Hugelstaskogen har ett stort värde för rekreation, motion och friluftsliv.

5.3.10 Inge Larsson

Han har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att verksamheten (med omfattande tunga transporter) ger upphov till försämrad boendemiljö och olägenheter för boende i Hugelsta-området,
- att det finns risk för negativ påverkan på grundvattennivåer i området, vilket påverkar honom och hans grannar som har borrhade brunnar,
- att Hugelstaskogens naturvärden och friluftsvärden påverkas negativt,
- att värdet på hans och grannarnas bostäder sjunker om bergtäkten startar.

5.3.11 Bo Nordgren

Han har i första hand motsatt sig bifall till ansökan och i andra hand yrkat att Swerock åläggs att uppföra ett mer omfattande bullerskydd än det som bolaget föreslagit. Han har angett i huvudsak följande.

Fastigheten Grönsta 2:53, som ägs av Eskilstuna kommun, är upplåten med tomträtt honom och hans familj. Bostadshuset har anor från 1600-talet och har ett högt kulturhistoriskt värde.

Swerock har erbjudit sig att uppföra en kort bullerskärm. Man måste fråga sig vilken del av tomten som Swerock anser att jag bör vistas på för att inte störas av buller när skärmen endast är 20 m. På tomten finns så väl bostadshus som gäststuga och en stor behållning med den lantligt valda bostadsplatsen är också att den erbjuder stor del utevistelse för mig och mitt barn, vilket nu riskerar att störas av den ökade bullernivån. En bullerskärm (med en standardhöjd om 1,8 m) kommer att ha en liten bullerdämpande effekt då bostadshuset har en höjd om 7-8 m (fördelat på tre våningar). En högre skärm högre än 1,8 m kommer medföra att miljön på tomten försämras avsevärt i form av minskat ljusinsläpp, utsikt och minskad trevnad. Skärmen riskerar också visuellt att ha negativt påverka gårdens kulturhistoriska värde. Till det kommer att uppförandet av en bullerskärm kräver röjande av träd och buskar (åtgärder som på grund av fastighetens kulturhistoriska värde) kräver tillstånd av Eskilstuna kommun.

Det råder stor osäkerhet om vilka vibrationsproblem som kan uppstå i byggnader placerade nära vägen, särskilt med hänsyn till byggnadernas ålder. Även i det avseende bör krav på åtgärder skrivas in i ett eventuellt miljötillstånd.

Han har i övrigt argumenterat kring främst

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- att verksamheten (med omfattande tunga transporter) ger upphov till försämrad boendemiljö och olägenheter i form av damm, avgaser, buller och vibrationer,
- att den tunga trafiken till och från täkten ger vibrationer, som leder till marksättningar och skador på huset,

- att han är skiftarbetare och har behov av en ostörd boendemiljö (dagtid),
- att värdet på hans bostad sjunker om bergtäkten startar.

5.3.12 Louise Nordhäger och Anne-Christine Pahv

De har var för sig motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat främst kring

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- lokaliseringen; den valda platsen ligger helt nära Eskilstuna stadskärna (3 km) och närmaste villaområde (750 meter),
- att platsen har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet.

5.3.13 Therese Nyrén och Martin Nyrén

Therese Nyrén har motsatt sig bifall till ansökan och argumenterat främst kring

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- lokaliseringen; den valda platsen ligger helt nära Eskilstuna stadskärna (3 km) och närmaste villaområde (750 meter),
- att naturvärdesinventeringen är bristfällig,
- att platsen har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet,
- bolagets resonemang kring transportekonomi.

Martin Nyrén har motsatt sig bifall till ansökan och argumenterat främst kring

- att naturvärdesinventeringen är bristfällig,
- att Swerock och NCC borde samarbeta kring täkt av berg i Kjula,
- platsen har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet,
- att det borde genomföras en lokal folkomröstning om planerna kring en bergtäkt i Hugelstaskogen,
- transportekonomi; ansökan saknar en kritisk analys (ton-kilometer analys) över bolagets påstående om att en täkt i Hugelstaskogen ger korta transporter,
- att behovsutredningen kan ifrågasättas; ansökan behöver kompletteras med en analys av exakt de fraktioner som bolaget vill producera där hänsyn tas till om inte behovet av den fraktionen kan tillgodoses från befintliga täkter – en mer modern analys som tar hänsyn till behov och efterfrågan för de kommande 25 åren.

5.3.14 Madelene Hansen, Erik Hansen och David Hansen

De har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat främst kring

- behovsutredningen; inte minst då planerna på att bygga ut flygplatsen är inaktuella och då Eskilstuna inte växer i den takt som bolaget påstår,
- lokaliseringen; den valda platsen ligger när Eskilstuna stadskärna (3 km) och närmaste villaområde (750 meter),
- att platsen för den planerade täkten har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet och utgör tillgång till stadsnära rekreation och motion,
- att täktverksamheten kommer att ge upphov till olägenheter för närboende, bl.a. i form av sprängningar, buller, illaluktande rök, hälsofarligt kvartsdamm,
- att transporterna till och från täkten kommer att utgöra en olägenhet i form av främst vibrationer, avgaser och buller.

5.3.15 Anton Bergström, Mattias Borgh, Martin Roos, Joakim Wallin och Annica Wehinger Redlund

De har var för sig motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat främst kring

- behovsutredningen; inte minst då planerna på att bygga ut flygplatsen är inaktuella och då Eskilstuna inte växer i den takt som bolaget påstår,
- att nollalternativet är bristfälligt utrett,
- att platsen för de planerade täkten är värdefull för friluftslivet och utgör en tillgång till stadsnära rekreation och motion,

5.3.16 Magnus Samuelsson

Han bor på fastigheten Odlaren 1:185-186, inom en radie av 1 km från täkten.

Han har motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat främst kring

- att informationen har varit bristfällig, varför samrådet behöver göras om,
- behovsutredningen; inte minst då tillgången till bergmaterial i befintliga täkter är god och det finns god tillgång till överskottsmassor från infrastrukturprojekt,
- att Eskilstuna kommuns översiktsplan (2005) pekar ut området som lämpligt för fortsatt utbyggnad av bostäder,
- att täktverksamheten kommer att ha en negativ inverkan på yt- och grundvatten och därmed på vattenförsörjningen i området,
- att verksamheten kommer att ge upphov till olägenheter i form av buller, vibrationer, damm, kvartsdamm, risker i samband med sprängningar (stenkastning),
- att en exploatering leder till omfattande tunga transporter,
- att det finns höga naturvärden inom området, men att den naturvärdesinventeringen som bolaget låtit utföra är bristfällig,
- att platsen för de planerade täkten är värdefull för friluftslivet och utgör en tillgång till stadsnära rekreation och motion.

5.3.17 Björn Winnerstam och Håkan Örman

De har var för sig motsatt sig bifall till ansökan och har argumenterat kring främst

- att sakägarförteckningen upptar endast ett fåtal intressenter,
- lokaliseringen; den valda platsen ligger helt nära Eskilstuna stadskärna (3 km) och närmaste villaområde (750 meter),
- att platsen har höga naturvärden och är värdefull för friluftslivet,
- att Hugelstakällan kommer att påverkas negativt,
- att bullerutredningen; den är teoretisk och säger inget om verklig bullerverkan,
- att kumulativt buller (befintlig skjutbana och planerad bergtäkt) har inte beaktats,
- att många som bor i närheten använder dagligen området för motion och friluftsliv,
- att även kommande generationer behöver få tillgång till skog och mark.

6. BEMÖTANDE

6.1 Myndigheter

6.1.1 Länsstyrelsen i Södermanlands län

Swerock ser positivt på att länsstyrelsen inte har något att erinra mot tillåtligheten av verksamheten och att länsstyrelsen tillstyrker ansökt i sak. När det gäller frågan om utvinningsavfall, vidhåller Swerock att sökt verksamhet inte träffas av förordning (2013:219) om utvinningsavfall.¹¹

¹¹ Swerocks yttrande den 16 juli 2021, avsnitt 4.4 (aktbil. 78). Se även Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt dom den 15 februari 2022 i mål nr M 3496-20, där det anges att inlämnade av

6.1.2 Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Det noteras att SGU bedömt att lokaliseringen är lämplig, bl.a. mot bakgrund av berggrundens tekniska och kemiska egenskaper samt att berggrunden på platsen har goda till mycket goda egenskaper för de ändamål som verksamheten syftar till, dvs. väg- och betongballast. Dessutom bedömer SGU att utredningen baseras på rimliga antaganden och även att resultatet bedöms vara rimligt.

Det noteras att SGU ser positivt på att bolaget utfört kompletterande undersökningar i sumpskogen norr om den sökta täkten¹², vilka visar att torven underlagrats av lera vilket verifierar slutsatserna i den hydrogeologiska utredningen¹³ och stödjer bedömningen att grundvattensänkningen skulle bli liten i det området.

6.1.3 Eskilstuna kommun

Översiktsplanen

Utgångspunkten för bedömningen av val av plats framgår av 2 kap. 6 § miljöbalken. I bestämmelsen anges att ett tillstånd inte får ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas. Översiktsplaner enligt PBL är, till skillnad från detaljplaner, inte rättsligt bindande för enskilda och tillåtlighetsprövningen görs mot miljöbalkens bestämmelser.

Det följer av praxis att vissa verksamheter kan vara lägesbundna. I enskilda fall kan de då vara omöjligt eller mycket kostsamt att hitta alternativa platser där ändamålet kan uppnås, t.ex. på grund av behovet av väg för transport eller distribution. Av förarbetsuttalanden följer att det vid utvinning av viss fyndighet kan innebära att det inte finns någon annan lämplig plats för verksamheten.

Swerock har i ansökan redogjort för de omständigheter som talar för att en bergtäkt kan etableras inom tilltänkt område.¹⁴ Bland dessa omständigheter ska särskilt nämnas att befolkningen i Eskilstuna bedöms öka, vilket innebär ytterligare behov av ballastmaterial till utbyggnad av infrastrukturen. Det betonas att berget inom sökt brytområde är av mycket hög kvalitet samt att en bergtäkt i området är ett led i att minska användningen av naturgrustäkter. Riksgenomsnittet för naturgrus-användningen år 2019 låg på 8,3 procent av den totala ballastproduktionen, vilket ska jämföras med användningen i Södermanlands län som låg på 15,9 procent.¹⁵

Swerock har i inlämnade ansökanshandlingar redogjort för alternativa lokaliseringar och däri gjort bedömningen att nu sökt verksamhetsområde utgör den lämpligaste platsen som innebär minsta möjliga intrång i människors hälsa och miljön.¹⁶

en avfallshanteringsplan inte utgör en processförutsättning.

¹² PM Översiktlig kartering av sumpskogen (aktbil. 79).

¹³ Se Bilaga B1 till ansökan, *Hydrologisk utredning*.

¹⁴ Se bl.a. MKBn, Bilaga B, *Miljökonsekvensbeskrivning*, avsnitt 4.1 *Behov*.

¹⁵ Se SGU:s statistik för 2019.

¹⁶ Se MKBn, Bilaga B11, *Lokaliseringsutredning*.

Den 14-15 september 2021 beslutade Kommunfullmäktige i Eskilstuna kommun att anta en reviderad översiktsplan. Av sammanträdesprotokollet framgår att syftet med utbyggnadsstrategin är att den ska vara vägledande för stadsbyggnadsnämndens prioritering av detaljplaneläggning.

Av den reviderade översiktsplanen framgår, beträffande *Bostäder och boende ställningstaganden*, att den sökta täktverksamheten befinner sig utanför det område som kommunens planer omfattar. Beträffande *rörligt friluftsliv* framgår att den ansökta verksamheten inte ligger inom något särskilt utpekat område. Beträffande *natur och vatten* går det att konstatera att den ansökta verksamheten inte ligger inom ett område som är utpekat som bl.a. ett kommunalt värdeområde. (Nordöst om sökt verksamhetsområde ligger Hugelstaberget och en bäckravin som är utpekat som kommunalt naturvärde. Områdena har beaktats i tidigare inlämnade ansökanshandlingar. Den sökta verksamheten bedöms inte påverka dessa på ett otillåtet sätt.)

Swerock har granskat den reviderade översiktsplanen och finner alltså att den ansökta verksamheten varken strider mot eller motverkar vad som anges däri. Den reviderade översiktsplanen anger förvisso att området Odlaren kan bli aktuellt för kommunens fortsatta bostadsutbyggnad, men att det i nuläget saknas några konkreta planer och strategier avseende detta.

Sammanfattningsvis är vald plats för den planerade bergtäkten förenlig med 2 kap. 6 § miljöbalken och står inte i strid med gällande översiktsplan.

Utvecklingsplaner i området

Av beslut från Stadsbyggnadsnämnden inom Eskilstuna kommun följer att planprogrammet för Odlaren numera helt nyligen har utvidgats. Av beslut från stadsbyggnadsnämnden följer att etapp 2 för detaljplan Grönsta 1:7 ska påbörjas.¹⁷

Swerock vill inledningsvis anmärka att Olof Sollenberg (M) suttit som ersättare i ovanstående beslut i stadsbyggnadsnämnden. Olof Sollenberg har förvisso agerat korrekt och anmält sig som jävig eftersom han även är motpart i detta mål. Swerock kan trots detta inte undvika att ifrågasätta stadsbyggnadsnämndens forcerade beslutsfattande angående utvecklingsplanerna i området.

Swerock initierade denna tillståndsprocess för ett flertal år sedan. Kontakt med stadsbyggnadsförvaltningen initierades redan i november 2018. Samrådsunderlag skickades in till länsstyrelsen och Eskilstuna kommun under 2018. Samråd med dessa parter hölls i januari 2019, varpå ansökan inledningsvis handlades hos miljöprövningsdelegationen. Därefter lämnades ansökan in till prövningsmyndighet till mark- och miljödomstolen i januari 2021. Det är först i detta läge – efter genomförd huvudförhandling – som nämnden fattar beslut om mer detaljerade utvecklingsplaner i närheten av sökt verksamhetsområde.

Därtill vill Swerock starkt ifrågasätta underlaget för vilka besluten fattats.

¹⁷ Stadsbyggnadsnämndens sammanträdesprotokoll den 10 februari 2022, § 46-47 (aktbil. 182-183).

Det saknas helt beredning och beslutsunderlag från tjänstemän, som visar hur utvecklingsplanerna ska förverkligas. För Swerock framstår dessa beslut från stadsbyggnadsnämnden som enkom politiska beslut som saknar förankring i förvaltningen.

Det är väl känt att beslut om detaljplaner är en process som kan dra ut på tiden och bli föremål för rättsliga överprövningar. Swerock finner därför att nämndens beslut gällande etapp 2 för detaljplan Grönsta 1:7 alltså är för oprecist och för långt fram i tiden för att det ska anses utgöra ett hinder för sökt verksamhet.

Det bör även nämnas att det första planprogrammet för området Odlaren, som ligger sydväst om det ansökta verksamhetsområdet, antogs för så länge sedan som 2005. I denna del har det nu 17 år senare fortfarande inte realiserats några bostäder. Det ifrågasätts hur aktuellt det egentligen är att i nuläget utveckla planläggningen av områdena i Odlaren och Grönsta 1:7. Planerna förefaller snarast endast vara ett sätt för kommunen att försöka hindra Swerocks ansökta verksamhet och inget annat. Att det är syftet med de reviderade planprogrammen framgår också av stadsbyggnadsnämndens sammanträdesprotokoll den 10 februari 2022, § 46-47 (aktbil. 181-182).

Det bör tilläggas att kommunstyrelsen inte på något sätt har konkretiserat på vilket sätt de ändrade utvecklingsplanerna skulle utgöra ett hinder mot den ansökta verksamheten. Det saknas dessutom helt och hållet underlag som Swerock skulle kunna ta ställning till eller göra bedömningar avseende planerna i förhållande till ansökt verksamhet. Swerock har därför svårt att se varför de två olika intressena inte skulle kunna samexistera.

Den planerade verksamheten strider inte heller mot andra kommunala planer (vattenförsörjningsplan, idrottspolitisk plan och grönsplan) som berör området.

Lokalisering

Swerock har i tidigare yttrande redogjort för hur bedömningen vid lokalisering ska göras och finner inte anledning att ytterligare utveckla detta.¹⁸

Behov

I den rapporten som kommunen gett in¹⁹ tas inte hänsyn till bergmaterialets kvalitet och inbördes skillnader. Det är inte möjligt att enbart utreda med avseende på tillståndsgiven mängd, utan det krävs även en utredning som visar på att rätt bergmaterial tillgodoser den relevanta marknaden. Flera av de täkter som rapporten hänvisar till har problem med dels hög strålning, dels höga halter av ämnet magnetit. Höga halter magnetit kan medföra missfärgning på grund av det höga järninnehållet och innebär att materialet inte är lämpligt för betongtillverkning. För mycket magnetit kan dessutom innebära ett problem vid proportionering av betong. Det noteras även att Jäders-Åsby (som är en naturgrustäkt) ingått i Rapporten. Det ska här framhållas att naturgrus numera får enbart användas till områden där naturgrus inte kan ersättas av bergmaterial.

¹⁸ Se Swerocks yttrande den 15 december 2021 (aktbil. 130).

¹⁹ Se PQ Projektledning, *Utredning av materialförsörjningsplanering av bergmaterial i Eskilstuna kommun*, sid. 7 (aktbil. 113).

Swerock gör därför bedömningen att befintliga täkterna inom relevant försörjningsområde för Eskilstuna kommun på sikt inte kan tillhandahålla rätt typ av ballastmaterial, särskilt vad gäller sådant material som tjänar till bostadsbyggnation.

När det gäller det förväntat framtida behov av ballastmaterial har kommunens rapport utgått från ett genomsnitt i hela landet vid beräkning av behovet för Eskilstuna kommun. Swerock vill här uppmärksamma att Eskilstuna kommun är en av Sveriges mest expansiva regioner. Behovet förväntas därför öka betydligt mer än riksgenomsnittet de kommande 25 åren.²⁰

Swerock vidhåller att avståndet till centrala Eskilstuna samt övriga delar av avsättningsområdet utgör en viktig bedömningsgrund vid val av plats för sökt verksamhet. Swerock vill även betona att ballastmaterialets kvalitet är en minst lika viktig bedömningsgrund.

Det bör återigen påpekas att Swerocks ansökta verksamhet inte enbart ska producera material till betongproduktion, utan bergmaterialet har så pass goda egenskaper att det kan användas inom flera olika användningsområden.²¹ Transporterna till och från platserna för betongproduktion är således inte ensamt avgörande för prövningen, utan materialet kommer att ha avsättning på flera olika platser inom avsättningsområdet och för flera olika ändamål.

Swerock avstår från att spekulera i huruvida andra, i dagsläget, tillståndsgivna täkter i framtiden kan komma att dels söka, dels beviljas nya täktillstånd. Rent generellt kan följande dock noteras. Inför en ansökan vid en befintlig täkt måste, precis som vid en nyetablering, flera parametrar vägas in. I första hand ska det finnas ett intresse från tillståndshavaren att vilja söka nytt tillstånd, vilket av naturliga skäl styrs av materialtillgången i täkten, men även av andra företags-ekonomiska beslut vilka inte alltid grundar sig på möjligheten till avsättning av materialet. Även en befintlig täkt ska kunna styrka behovet vid tillståndsprövningen. Behovet av den aktuella täkten kan under tillståndstiden ha förändrats, inte minst med hänsyn till kvaliteten och avsättningsområdet. Vid tillståndsprövning av en befintlig bergtäkt ska art- och naturvärden givetvis också beaktas, inventeras och bedömas. Även ur denna aspekt kan förhållanden på platsen mycket väl ha förändrats markant under tillståndstiden på ca 20 år. Det kan exempelvis ha hunnit etablera sig arter som medför att en verksamhet inte längre är lämplig på platsen eller att verksamheten inte kan fortsätta exploatering i en viss riktning.

Swerock vill hänvisa till vad som anförts ovan avseende behovet av att fasa ut naturgrus användningen. Bolaget vidhåller uppfattningen om att Eskilstuna kommun står inför ett ökat behov av bostadsbyggande och infrastruktur. Det finns således ett stort behov av det ansökta bergmaterialet inom det planerade avsättningsområdet.²²

²⁰ Eskilstuna reviderad översiktsplan 2030, del 1 *Utgångspunkter, avsnitt Befolkning*.

²¹ Enligt en extern aktör är svårt att hitta ett bergmaterial inom avsättningsområdet som innehar de egenskaper som krävs för produktion av betongballast (aktbil. 204).

²² Se avsnitt 4.1 i Bilaga B, *Miljökonsekvensbeskrivning*.

Rekreation och friluftsliv

Det planerade verksamhetsområdet inte ligger inom, eller i direkt närhet, av ett område som klassas som riksintresse för friluftsliv eller rörligt friluftsliv. Enligt Mälardalskartan finns det inte finns några vandringsleder eller några besöksmål finns i närheten av den planerade täkten. Enligt samma karta finns det inte heller några cykelvägar, cykelleder, mountainbikeleder, ridleder, motionsspår, vandringsleder, friluftsområden eller något annat område avsett för friluftsliv eller motion i närheten av den planerade bergtäkten.

Swerock vidhåller att den sökta bergtäktverksamheten innefattar en acceptabel påverkan på rekreativa värden samt friluftslivet. Hugelstaområdet kommer även fortsättningsvis att vara tillgängligt för friluftsliv, utanför den yta på 27,8 hektar som upptas av täktens verksamhets- och brytningsområde.

Transporter

Inledningsvis ska här noteras att Trafikverket inte har något att invända mot att tillstånd beviljas. Det ska även uppmärksammas att den planerade täkten ligger nära flera möjliga avsättningsområden vilket gör det möjligt att minimera emissioner och därtill ballastmaterialets klimatpåverkan. Avståndet ut till större allmänna vägar, inklusive E20, är korta.

Swerock har även som skyddsåtgärd åtagit sig att sätta upp bullerskärm för de boende där bullervärdena för transporter till och från täkten inte innehålls. Föreslagna skyddsåtgärder medför således att det inte kommer att uppkomma något oacceptabelt buller från den ansökta verksamheten.

Naturvärden

Swerock har uppdragit åt Naturföretaget att göra en inventering. Naturföretagets bedömning är att det krävdes en fördjupad fågel- och groddjursinventering, vilken också utförts. Däremot bedömdes det inte nödvändigt att utföra en fördjupad inventering av fladdermöss, mossor, svampar och lavar då området inte ansågs ha tillräckligt värdefulla habitat för dessa artgrupper. En fördjupad inventering av kärlväxter bedömdes inte heller nödvändig eftersom det tidigare inte rapporterats några ovanliga kärlväxter inom inventeringsområdet. Vad som bedöms som "värdefullt" är i naturvårdssammanhang de områden som innehar naturvärdesklass 1 och 2. Aktuellt område klassades som naturvärdesklass 3, enligt Skogsstyrelsen.

Sammantaget finner Swerock att man, genom Naturföretaget expertis, gjort en korrekt avvägning avseende vilka arter där fördjupad inventering har krävts.

Swerock vidhåller sin uppfattning att det klass 3-område som tas i anspråk genom sökt bergtäktverksamhet inte medför en sådan förlust av en sådan biologisk mångfald att verksamheten inte kan tillåtas eller ett obligatoriskt krav på kompensationsåtgärder.²³

²³ Naturvårdsverkets handbok 2016:1, *Ekologisk kompensation*.

Kommunstyrelsen har anfört att man inte avser att bebygga hela närområdet med bostäder och att man vid framtagande av detaljplaner kommer ta stor hänsyn till naturvärden och rekreationsmöjligheter. Swerock finner det ändå märkligt att kommunstyrelsen anser att deras exploatering av området skulle vara mindre ingripande än sökt verksamhet ur ett natur- och artskyddsperspektiv.

Artskydd

Swerock anser att det råder tveksamheter kring fåglars legala skydd i svensk rätt, särskilt vad gäller de fågelarter som inte finns upptagna i bilaga 1 till fågeldirektivet. De avgöranden som har meddelats efter avgörandet i ”Skydda skogen”-målen²⁴ talar dock för att samtliga vilda fåglar inte ska ges samma skydd som följer av 4 § artskyddsförordningen.²⁵

Den fördjupade fågelinventeringen har visat att två fågelarter (spillkråka och svartvit flugsnappare) fodrar ett desto mer noggrant övervägande i jämförelse med övriga noterade fåglar.

Inom inventeringsområdet har spillkråka noterats genom revirläten, men ingen häckning inom inventeringsområdet har kunnat konstaterats. Bedömningen i detta fall är att spillkråkans habitat lokalt eventuellt kan komma att påverkas i negativ riktning, men att arten inte kommer att påverkas av den planerade bergtäkten.

Inom inventeringsområdet har även svartvit flugsnappare noterats samt konstaterats häcka. Svartvit flugsnappare är inte upptagen på bilaga 1 till fågeldirektivet, men är klassad som nära hotad i Röddlistan 2020. Bedömningen i detta fall är att svartvit flugsnappare varken påverkas i negativ eller positiv riktning då arten kan, av flera anledningar, behöva byta bo med jämna mellanrum.

Sammantaget finner Swerock, med stöd av den fågelinventering som utförts, att förbudsbestämmelsen i 4 § artskyddsförordningen inte blir tillämplig i detta fall.

Interimistiskt förbud

Inledning

I detta fall innebär det interimistiska förbudet ett direkt hinder mot den ansökta bergtäktverksamheten och tillhörande transportväg. Det framgår uttryckligen av förslaget till interimistiskt förbud att det syftar till att stoppa pågående tillståndsprövning i målet M 643-21. Vidare framgår det av förslaget att underlaget baseras på vad som angetts i Swerocks tillståndsansökan, naturvärdesinventeringar som kommunen genomfört samt inrapporterade fynd i Artportalen.

Av kartmaterialet framgår att området för det interimistiska förbudet utgörs i övervägande del Kafjärdsskogen 2:1, för vilken Sveaskogs Förvaltnings AB är fastighetsägare. Ett mindre område ligger inom fastigheten Hugelsta 5:1, för vilken Brita och Hans Sollenberg är fastighetsägare.

²⁴ EU-domstolens förhandsavgörande den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C 474/19.

²⁵ Se bl.a. Mark- och miljödomstolen i Umeå mål nr M 2672-18.

Intermistiska förbud enligt rättspraxis

Av praxis från Regeringsrätten (idag Högsta förvaltningsdomstolen) framgår att den myndighet som avser att fatta ett intermistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken även ska kunna presentera handlingar som styrker exempelvis områdets naturvärden och i vilket syfte som ett, i detta fall, naturreservat ska inrättas. I ett avgörande från Regeringsrätten framgår det att det aktuella interimistiska förbudet ingått som en del av beredning av ett ärende om inrättande av ett naturreservat på aktuell fastighet.²⁶

I ytterligare ett avgörande från Regeringsrätten anges att berört område, innan intermistiskt förbud fattades, föreslagits som naturreservat i en fördjupad översiktsplan. Länsstyrelsen hade i det fallet initierat och remissbehandlat förslag till om naturreservat nära åtta år tidigare. Förslaget justerades efter inkomna synpunkter och vid tidpunkten för det interimistiska beslutet hade länsstyrelsen ånyo väckt fråga om reservatsbildning i samråd med berörd kommun.²⁷

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett flertal avgörande prövat ansökan om rättsprövning av regeringsbeslut som gäller inrättande av naturreservat. Det har då rört sig om exempelvis områden där den aktuella kommunen i sin fördjupade översiktsplan pekat ut att särskild naturhänsyn ska tas och ytterligare bebyggelse inte får uppföras. Vidare har naturvärdena successivt lyfts fram i den fysiska planeringen under flertalet decennium.²⁸

Sammanfattningsvis visar ovanstående rättspraxis att det måste i vart fall ha gjorts en preliminär bedömning av att rekvisiten för bildande av naturreservat kan komma att uppfyllas vid det slutliga ställningstagandet till reservatsbildningen. Den preliminära bedömningen måste bygga på en prognos som stöds av något mer konkret än ett vagt formulerat förslag och kan inte användas som ett godtyckligt instrument för att hindra markägarens intresse av att bruka sin egendom. I detta fall avser markägaren att upplåta delar av fastigheten till bergtäktverksamhet.

Närmare om brister i förslag till interimistiskt beslut

Swerock vill härvid påtala att föreliggande ansökan i mål nr M 643-21 om tillstånd för bergtäkt i Hugelsta har varit känt för kommunen under flera år. Arbetet med tillståndsansökan påbörjades 2017 och ett första samråd med berörda myndigheter, bl.a. Eskilstuna kommun, hölls under 2018. Att i detta skede av hanteringen av ansökan besluta om ett intermistiskt förbud kommer som en överraskning för Swerock, då det inte funnits några indikationer på att Eskilstuna kommun haft planer på att inrätta ett naturreservat i området.

Det saknas vidare uppgifter om hur stora areal som förbudet är tänkt att omfatta, vilket får anses vara en grundläggande uppgift i ett beslutsunderlag. Kommunledningskontoret lyft in underlag som saknar hänvisning eller metodbeskrivning.²⁹

²⁶ Högsta förvaltningsdomstolens dom (f.d. Regeringsrätten), RÅ 2003 not 101.

²⁷ Högsta förvaltningsdomstolens dom (f.d. Regeringsrätten), RÅ 2003 not 95.

²⁸ Högsta förvaltningsdomstolens dom 2011-12-13 i mål 1247-11.

²⁹ Kommunledningskontorets förslag till beslut den 10 februari 2022, sid. 3, figur 1 (aktbil. 184).

Swerock ifrågasätter var uppgifterna i beslutsunderlaget kommer ifrån, vem som utfört inventeringen, vilken metod som tillämpats, när inventeringen genomförts m.m. Det som anges kan inte anses vara annat än ogrundade påståenden.

Även övriga illustrationer i underlaget för beslutet kan starkt ifrågasättas då det saknas närmare beskrivet vilka motstående intressen som kan tänkas förekomma inom det markerade området. Ingen närmare motivering för markeringarna har gjorts.

Swerock bedömer att det intermistiska förbudet beträffande utpekade område helt saknar stöd i kommunens fysiska planering. Det finns inget underlag som visar på att fråga om reservatsbildning är aktuellt inom sökt verksamhetsområde. Ett sådant beslut ska därför upphävas.

Grönplan för Eskilstuna kommun började gälla den 1 januari 2021. Grönplanen förtydligar mark- och vattenanvändningen i kommunen och ska vägleda kommunens arbete med fysisk planering, lovgivning och exploatering. Arbetsprocessen med Grönplanen påbörjades 2014. Fram till och med antagandet 2020 har man genomfört förstudie, inventeringar, analys och workshops. Grönplanen har lämnats för internremiss och extern remiss. Grönplanen beskrivs, i förhållande till andra dokument, som en del av översiktsplanen – vilket ska särskiljas från en fördjupad översiktsplan respektive detaljplan.

Sammantaget finns flera omständigheter som talar för att förslaget enbart är en pappersprodukt som tagits fram utan en seriös förankring i den förvaltningsrättsliga beslutsprocess som gäller inom en kommun.

Swerock ifrågasätter de legala möjligheterna att inrätta naturreservat

Vid inrättande och prövning av frågor om skydd av områden ska enligt 7 kap. 25 § miljöbalken hänsyn tas till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i 7 kap. miljöbalken får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Av förarbeten till miljöbalken framgår att intresseavvägningen som ska göras enligt 7 kap. 25 § miljöbalken. Bestämmelserna i 25 § har utformats mot bakgrund av egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionens första tilläggsprotokoll. Avsikten är att en proportionalitetsbedömning ska ske som ett moment vid prövningen i det enskilda fallet. Såvitt gäller områdesskyddet på miljöområdet så innebär proportionalitetsprincipen följande. *”En inskränkning från det allmännas sida av enskilds rätt att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans eller proportionalitet mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränkningen. En myndighets ingripande mot enskild får alltså inte gå utöver vad som är erforderligt för ändamålets vinnande.”*³⁰

Uttalandet avspeglas även i 2 kap. 18 § första stycket regeringsformen.

³⁰ Prop. 1997/98, del 1, sid. 321. Se även samma proposition, del 2, sid 97f.

Utgångspunkten för naturvårdande myndigheters tillämpning av regler om områdesskydd bör vara att skyddsinstitutet avser att tillgodose ett angeläget allmänt intresse.³¹

Innan kommunen fattar ett beslut om bl.a. 7 kap. 4 § miljöbalken, ska den, enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till marken att inom viss tid yttra sig över förslaget. Tiden får inte sättas kortare än en månad och föreläggandet ska delges.

Det ovanstående belyser de rent legala förutsättningarna att påbörja reservatsbildning i det aktuella område. Swerock vill därtill betona att kommunen bär bevisbördan att det föreligger ett sådant naturvärdesintresse som överväger den enskildes intresse, främst Sveaskog Förvaltnings AB som i detta fall drabbas av intrånget.

Swerock ifrågasätter syftet med områdesskydd genom naturreservat

Bolaget har i angiven ansökan, jämte bilagor och yttranden, redovisat det sökta verksamhetsområdets naturvärden. Swerock har därtill redovisat den sökta verksamhetens påverkan på kringliggande naturvärden. Därutöver har Swerock kunnat visa att det sökta verksamhetsområdet inte är av ett sådant intresse för rekreation eller friluftsliv som motparter i målet anför. Sammantaget visar Swerocks underlag att det helt saknas sådana naturvärden och friluftsvärden som behöver skyddas genom ett naturreservat.

I samrådsunderlaget för förslag till interimistiskt förbud som skäl att ”(d)en naturvärdesinventering som gjordes under hösten 2021 av kommunen visar på att området hyser den högsta klassen av naturvärden enligt svensk standard.” Swerock efterfrågar underlag för denna inventering. Kommun har inte under något tillfälle under tillståndsprocessen nämnt att en sådan inventering genomförts.

Av Naturvårdsverkets vägledning om interimistiska förbud framgår att naturvårdsavtal är ett alternativ till interimistiska förbud med fördelen att myndighetsutövning undviks. Fastighetsägaren till Kafjärdskogen 2:1 vidtar redan idag frivilliga naturvårdsavsättningar. Swerock ifrågasätter av det skälet behovet av att inrätta ett naturreservat inom delar av Kafjärdskogen 2:1.

Swerock vill även ifrågasätta gränsdragningen för det område som ska omfattas av det interimistiska förbudet. Beträffande områdena som kategoriserats som naturvärdesklass 2 vill Swerock förtydliga att dessa objekt ligger utanför själva inventeringsområdet för naturvärdesinventeringar som Bolaget genomfört. Vid genomförd naturvärdesinventering har bedömningen gjorts att dessa inte var relevanta att inventera eftersom de inte kommer påverkas av den planerade bergtåkten. Vid bedömningen avseende eventuell påverkan har Swerock utrett såväl hydrogeologiska aspekter som andra olägenheter som exempelvis buller och vibrationer.

³¹ Prop. 1997/98, del 1, sid. 321.

Beträffande Hugelstaberget har Swerock vid ett flertal tillfällen påpekat att sökt verksamhet inte kommer innebära en påverkan, varken ur naturvårdessynpunkt eller möjlighet för allmänheten att vistas vid platsen.

Vad gäller naturvärden inom sökt verksamhetsområden kan uppmärksammas att gallring i skogen genomförts av Sveaskog så sent som i februari 2022. Gallringen har varit inplanerad sedan maj 2018.

Mot bakgrund av ovanstående gällande områdets naturvärden och betydelse för friluftslivet finner Swerock att övervägande skäl talar för att förslag till intermistiskt beslut saknar grund eftersom det saknas förutsättningar att ens inrätta ett naturreservat i aktuellt område. Detta under förutsättning att ett hypotetiskt naturreservat får densamma gränser som framgår av kartan över förbudets områden.

Beslutet har inte tillkommit i laga ordning – upphävande av beslut

Swerock finner att förslaget till beslut om ett intermistiskt förbud inte har fått erforderlig beredning inom Eskilstuna kommun. Mark- och miljödomstolen ska därför upphäva ett sådant beslut, om det fattas, på den grund att det föreligger formella brister.

Ett intermistiskt beslut enligt 7 kap. 24 § miljöbalken kan fattas när en fråga har väckts om ett område ska skyddas som exempelvis naturreservat. Bestämmelsen har ursprung i 11 § naturvårdslagen, enligt vilken ett intermistiskt förbud kan meddelas när det är aktuellt att bilda t.ex. ett naturreservat.³²

I författningskommentaren till 7 kap. 24 § miljöbalken följer att ett intermistiskt förbud hindrar att ”det planerade skyddet omintetgörs genom åtgärder under den tid som gått åt till att utforma det definitiva skyddet”.³³

Förarbetsuttalandena måste tolkas på så sätt att det intermistiska förbudet ska avse ett område där det finns planer på att inrätta exempelvis naturreservat. I förevarande fall saknas handlingar som styrker att en sådan fråga om inrättande av naturreservat eller annat områdesskydd väckts i laga ordning inom Eskilstuna kommun. Det finns inga handlingar som visar på att frågan om reservatsbildning i dagsläget är eller tidigare har varit aktuellt hos kommunfullmäktige. Det saknas lagakraftvunna förhandsbesked enligt plan- och bygglagen (2010:900) som visar på att området bör skyddas på ett sådant sätt som kommunstyrelsen gör gällande. Därtill ska tilläggas att vid upprättande av sådant beslutsunderlag gäller vad som följer av 7 kap. 4 § miljöbalken, varom mer om detta ovan.

Swerock noterar även att bestämmelser om förfarandet inför beslut enligt bl.a. 7 kap. 24 § miljöbalken finns i 24–26 §§ förordningen (1998:1252) om

³² Prop. 1997/98, del 1, sid. 319.

³³ Prop. 1997/98, del 2, sid. 95f.

områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Av dessa bestämmelser framgår att beslutsmyndigheten inte har någon skyldighet att samråda med enskilda men att myndighetssamråd kan krävas. Eskilstuna kommun har inte, såvitt Swerock känner till, samrått med länsstyrelsen eller SGU. Swerock finner att detta i sig är en sådan brist att beslut om intermistiskt förbud ska upphävas.

Begäran om inhibition

För det fall mark- och miljödomstolen väljer att godta ett slutligt beslut gällande intermistiskt förbud, begär Swerock att beslutet ska inhiberas i väntan på att det slutligen prövats. Swerock avser således att överklaga ett sådant beslut om intermistiskt förbud.

Mark- och miljödomstolen ska därför inom ramen för detta mål besluta om att kommunfullmäktiges beslut ska inhiberas fram till dess att länsstyrelsens fattat slutligt beslut i sak.

Begäran om dispens från interimistiskt förbud

Om mark- och miljödomstolen finner sig förhindrade att i första hand upphäva beslutet om interimistiskt förbud samt i andra hand förhindrade att meddela inhibition av beslutet, ansöker Swerock om tillstånd om att vidta sådana åtgärder som annars hade varit förbjudna enligt det interimistiska förbudet.

En ansökan om tillstånd från intermistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken ska göras hos den myndighet som fattat det beslutet, i detta fall Eskilstuna kommun. Överklagande av tillståndsbeslut i en sådan situation ska överklagas till mark- och miljödomstolen, se 21 kap. 1 § miljöbalken.

Swerock finner dock att mark- och miljödomstolen med stöd av 21 kap. 3 § andra stycket miljöbalken lämpligen ska kumulera prövningen av såväl ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken som ansökan om tillstånd för åtgärder som omfattas av det interimistiska förbudet.

Skäl för att meddela tillstånd från interimistiskt förbud framgår av ovanstående motivering.

Begäran om inskränkning i giltighetstiden för förbudet

För det fall mark- och miljödomstolen avstår från att i första hand upphäva beslutet, i andra hand meddela inhibition och i tredje hand inte beviljat tillstånd, begär Swerock att mark- och miljödomstolen i fjärde hand begränsar giltighetstiden för förbudet.

Av lagmotiven följer att långa förbud kan skapa betydande osäkerheter för fastighetsägaren. Giltighetstiden för ett intermistiskt förbud skulle därför, efter en avvägning, begränsas till att som huvudregel gälla högst tre år. Vidare framgår det uttryckligen av förarbeten att ett interimistiskt förbud ska återkallas omedelbart när det står klart att något definitivt skydd inte kommer gälla.³⁴

³⁴ Prop. 1997/98, del 1, sid. 319, samt del 2, sid. 96f.

Ett interimistiskt förbud utgör en kännbar inskränkning i markägarens möjligheter att använda sin fastighet och bör därför tolkas restriktivt efter sin ordalydelse.³⁵ Det interimistiska förbudet innebär att den ansökta bergtäktverksamheten med tillkommande transportväg förhindras.

En längre giltighetstid, upp mot tre år, kan inte anses skäligt i detta fall. Kommunstyrelsen har haft åtminstone fyra år på sig att bereda frågan om reservatsbildning, utan att ett sådant förslag har presenterats i föreliggande tillståndsansökan. Det får anses strida mot intresseavvägningen enligt 7 kap. 25 § miljöbalken att låta ytterligare tre år passera. Lägg där till den enorma inskränkning i markägarens egendomsskydd som en sådan giltighetstid medför.

Det interimistiska förbudet bör, med stöd av ovan angivna osäkerheter gällande fysisk planering och inrättande av reservat, inskränkas till att gälla fram till och med nästa sammanträde för Eskilstuna kommunfullmäktige, dvs. 31 mars 2022. Swerock finner att kommunstyrelsen bör ges möjlighet att under denna tid bereda och föreslå de legala förutsättningarna för att bilda ett naturreservat i området.

Sammanfattning

Swerock ser främst att mark- och miljödomstolen upphäver det interimistiska förbudet. I andra hand bör beslutet inhiberas. I tredje hand bör mark- och miljödomstolen meddela tillstånd att vidta sådana åtgärder som förbjuds i ett sådant interimistiskt förbud. I sista hand bör giltighetstiden för förbudet begränsas.

Mot bakgrund av det ovanstående finner Swerock att mark- och miljödomstolen har de rättsliga förutsättningarna att slutligt pröva ansökan i detta mål, oaktat vilken hänsyn mark- och miljödomstolen tar till de av Swerock framställda yrkanden avseende ett interimistiskt förbud. Detta då ett eventuellt interimistiskt förbud inte utgör ett formellt hinder för mark- och miljödomstolens möjlighet att pröva Swerocks tillståndsansökan i sak.

6.1.4 Miljö- och räddningstjänstnämnden i Eskilstuna kommun

Swerock åtar sig att efterleva nämndens förslag för att minimera damning enligt följande.

- Upplag och sorteringsverk ska placeras på vindskyddad plats för minimering av dammspridning.
- Upplag och laster ska vid behov övertäckas eller bevattnas. Diffus damning från upplag, transportvägar och transporter ska begränsas genom t.ex. bevattning.

Swerock vidhåller bolagets yrkanden och villkorsförslag.³⁶

³⁵ Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom den 8 mars 2017 i mål M 2770-15.

³⁶ Bolagets bemötande den 28 februari 2022, avsnitt 6 (aktbil. 203).

6.2 Föreningar

6.2.1 Hugelstaskogens samfällighetsförening

Under huvudförhandlingen har Swerock bl.a. redogjort för att en alternativ väg skulle innebära att jungfrulig mark skulle behöva tas i anspråk. Detta skulle inte vara förenlig med val av plats enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. För mer utförlig beskrivning av alternativa vägar hänvisas till bolagets bemötande.³⁷

Det är riktigt att transportvägen mellan verksamhetsområdet och Strängnäsvägen utgör en följdverksamhet i miljöbalkens mening. Detta har varit Swerocks bedömning under hela tillståndsprocessen. Exempelvis har den bullerutredning som bifogats tillståndsansökan utgått ifrån detta med beaktande av de riktvärden som gäller för externt industribuller.

Swerock har upprättat en inledande projektering gällande åtgärder som krävs vid anslutningspunkten mellan grusvägen från tåkten och ut på samfällighetens väg.³⁸

Med anledning av de uppgifter som framkommer av projekteringen har Swerock låtit utreda påverkan på naturvärden längst med transportvägen.³⁹ Av den utredningen framgår bl.a. att projekterade åtgärder inte kommer påverka naturvärden intill samfällighetens väg.

Rätten att använda samfällighetens väg utgör inte en processförutsättning, och behöver inte lösas innan ett miljötillstånd ges. Frågan om rätt att använda vägen kommer att hanteras mellan berörda parter, dels civilrättsligt, dels inom ramen för en eventuell lantmäteriförrättning.

6.2.2 Naturskyddsföreningen Eskilstuna

De invändningar som Naturskyddsföreningen Eskilstuna har fört fram har bolaget bemött under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.2.3 Föreningen Skydda skogen

Swerock hänvisar till bolagets syn på gällande krav på inventeringar och vad som gäller enligt svensk standard för naturvärdesinventering (SS 199000:2014).

Vad gäller tjäder ska här påpekas att arten inte är rödlistad, utan bedöms som livskraftig i Sverige. Vad gäller berguv kan det bekräftas att arten hörts ropa i närområdet, men just berguv gynnas av bergtäkter. Som exempel kan lyftas att berguvs återhämtning i Skåne är i hög uträkning tack vare bergtäkter. I Stockholms län finns det knappt en bergtäkt där det inte häckar berguv. Det beror på att bergtäkterna erbjuder lämpliga klipphyllor för berguvar att häcka på samtidigt

³⁷ Bolagets bemötande den 28 februari 2022, avsnitt 4.7.1 (aktbil. 203).

³⁸ PM Underlag till ansökan för täkttillstånd vid Hugelsta, Swerock (aktbil. 207).

³⁹ PM Bedömning av risk för påverkan på naturvärden utmed föreslagen transportväg, Naturföretaget (aktbil. 205).

som de inte störs av buller och maskiner. Under huvudförhandlingen lades särskilt fokus på både berguv och tjäder och ingenting under fågel-inventeringen tydde på att någon av arterna fortplantar sig inom det aktuella verksamhetsområdet.

Vad gäller talltita, gulspurv, svartvit flugsnappare och ärtsångare noterades hävdad revir inom inventeringsområdet under Naturföretagets inventering. Rödvingetrast häckar sannolikt i alkärret utanför inventeringsområdet och björktrast noterades flyga över, men ingenting tyder på att arten häckar inom inventeringsområdet.

Det är därför viktigt att särskilja på vilka arter som faktiskt använder sig av det planerade verksamhetsområdet och vilka som är förbiflygande och inte kan påverkas av den ansökta verksamheten.

Sammantaget finner Swerock att Naturföretagets genomförda fågelinventeringar är korrekt och väl utförda och redovisat underlag är fullgott för att mark- och miljödomstolen ska kunna bevilja sökt verksamhet.

När det gäller yrkandena om inhibition och interimistiskt förbud vill Swerock påpeka att bolaget inte framställt något yrkande om verkställighetsförordnande i sin tillståndsansökan. Vad Föreningen Skydda Skogen anför gällande inhibition och interimistiskt förbud saknar därför relevans i detta avseende.

Swerock vidhåller att genomförda naturvärdesinventeringar har genomförts i enlighet med svensk standard (SS 199000:2014) och utgör därmed ett fullgott och tillförlitligt underlag för att kunna utröna vilka art- och naturvärden som förekommer inom det sökta verksamhetsområdet.

Swerock innehar därtill en gedigen, erforderlig och relevant kunskap gällande den sökta verksamheten. Kunskapskravet är uppfyllt.

När det gäller föreningens yrkanden om avslag eller förbud vill Swerock hänvisa till vad bolaget angett ovan.

När det gäller Föreningen Skydda Skogen yrkande om krav på naturinventering osv. vill Swerock hänvisa till vad bolaget angett ovan samt de åtaganden som gjorts. Swerock motsätter sig att ytterligare inventering ska genomföras, samt att Föreningen Skydda Skogen ska tillerkännas ett sådant inflytande som föreningen begär. Det har inte angetts eller framkommit någon grund för att ett sådant inflytande skulle kunna ges till Föreningen Skydda Skogen eller varför föreningen skulle vara bättre lämpade för detta än andra ackrediterade aktörer. Det bör även påpekas att en förening som Skydda Skogen inte kan anses vara objektiv.

6.2.4 STF Eskilstuna

STF Eskilstuna invändning mot ansökan motiverar ingen kommentar från bolaget.

6.2.5 Ornitologiska klubben i Eskilstuna

När det gäller förekomst av häckande fågelarter och övriga arter hänvisas till de utredningar som bolaget låtit utföra. I övrigt motiverar synpunkterna från Ornitologiska klubben inte några kommentarer från bolaget.

6.2.6 Eskilstuna Orienteringslöpare

Enligt bolagets utredningar saknar det planerade verksamhetsområdet sådana naturvärden som klassas som högsta naturvärde, klass 1 eller 2. I nuläget består största delen av området av yngre till medelålders produktionsskog med lämnad naturvårdshänsyn, i form av äldre träd och trädgrupper. Naturvärdesinventeringen visar att det finns några naturvärdesobjekt av klass 3 inom den planerade tåkten, övriga delar har låga naturvärden.

Det ansökta verksamhetsområdet uppgår till 27,8 hektar, varav brytområdet utgör ca 18,1 hektar. Mot den bakgrunden medför den planerade verksamheten inte en sådan påverkan på området att möjligheten att även i framtiden utnyttja merparten av Hugelstaskogen går förlorad. Ingen verksamhet kommer dessutom i normalfallet, med undantag för akuta behov, att pågå på helger. Verksamheten är tidsmässigt begränsad även på andra sätt, t.ex. sker ingen borrhning och skutknackning under perioden 1-31 juli (se villkorsförslaget om arbetstider).

Allt avfall som uppkommer inom verksamheten kommer att omhändertas och hanteras i enlighet med gällande miljölagstiftning. Den ansökta verksamheten kommer inte att generera någon nedskräpning i området.

Swerock hänvisar i övrigt till bolagets bemötande under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.2.7 Eskilstuna Trailklubb

Swerock har låtit utföra WSP göra en kompletterande bedömning av Hugelstakällan⁴⁰, enligt vilken påverkan på grundvattenförhållanden vid källan och inom källans uppströmsområde förutses bli marginella, huvudsakligen som följd av att källan ligger på stort avstånd för sökt brytområde. Hugelstakällan kommer således även i framtiden vara tillgänglig för allmänheten att besöka.

Swerock hänvisar i övrigt till bolagets bemötande under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.2.8 Eskilstuna Golfklubb

Golfbanan ligger söder om anslutningsvägens anslutning till Strängnäsvägen. De allra flesta tåkttransporterna kommer att gå norrut mot väg E20 och passerar därför inte golfbanan. Enligt genomförda beräkningar kommer bullernivåerna på golfbanan till följd av tåktverksamheten, inklusive trafiken på anslutningsvägen,

⁴⁰ PM Hugelstakällan (aktbil. 80).

knappast att höras överhuvudtaget och värdena kommer ligga långt under Naturvårdsverkets riktlinjer för bostadshus.

Swerock hänvisar i övrigt till bolagets bemötande under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.2.9 Odlarens Egnahemsförening

Bullerutredningen visar att beräknade ljudnivåer från täktverksamheten uppfyller uppställda ljudkrav i samtliga beräkningsfall. Beräknade ekvivalenta ljudnivåer har bedömts mot Naturvårdsverkets utomhusriktvärden (den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder får inte överstiga 50 dBA dagtid och 45 dBA kvällstid). Beträffande impuls ljud bedöms även föreslagna åtgärder medföra att skutknackningens ljudnivåbidrag elimineras i berörda beräkningspunkter.⁴¹

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Odlarens Egnahemsförening har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.2.10 Eskilstuna Cykelklubb

När det gäller den ansökta verksamhetens inverkan på friluftslivet och möjligheter till rekreation hänvisas till vad som anförts ovan. I övrigt motiverar klubbens synpunkter inte någon kommentar från bolaget.

6.3 Enskilda

6.3.1 Elisabeth Sollenberg, Brita Sollenberg och Margareta Sollenberg

Yrkanden

Bolaget bestrider bifall till yrkandena om att den samfälliga vägen inte ska få användas som transportväg till och från täktområdet samt att de begränsningar som följer av det yrkandet ska fastställas som villkor till förmån för enskilds rätt.

Transporter

Swerock vill anmärka att det som Sollenberg anför belyser att den valda transportvägen redan idag nyttjas av tung trafik och ger upphov till vissa störningar på grund av damning och breda fordon. Den valda transportvägen är redan idag belastad av trafik och störningar.

När det gäller buller så har buller från transporterna beräknats och redovisats i bullerutredningen som bifogats ansökan. Där framgår tydligt att det endast vid en bostad, Grönsta 2:53, krävs åtgärd och bullerplank föreslagits som åtgärd. Ljudnivåerna vid Hugelsta gård innehåller däremot gällande riktvärden för buller.

Sollenberg framför att kumulativt buller från täktens transporter på transportvägen tillsammans med transporter till och från EPC inte redovisats. Detta stämmer inte,

⁴¹ MKBn, avsnitt 4.13, och Bilaga B26, *Prognos av buller från planerad verksamhet*.

detta redovisades vid huvudförhandlingen. Där redogjordes för att den kumulativa ljudnivån då både transporter till och från tåkten samt transporter till och från EPC beaktas ökar med endast ca 0,5 dBA jämfört med fallet då enbart tåkttransporterna studeras. Gällande riktvärde dagtid vid bostäder (50 dBA ekvivalent ljudnivå) innehålls även då buller från EPC:s transporter tas med i beräkningen. Kumulativt buller från Swerocks planerade verksamhet samt EPC:s transporter har därmed redovisats.

Beträffande damning vidhåller Swerock att bolaget vid upprepade tillfällen angett och beskrivit olägenheter förknippat med damning. Att ta ledning av en helt annan kommuns riktlinjer gällande damning är inte relevant i detta avseende. Swerock noterar dessutom att hänvisade riktlinjer inte anger några särskilda åtgärder vad gäller damning längst med en transportväg, dvs. bort från verksamhetsområde.

Swerock vill återigen påtala att Sollenberg själva uppger vilka fordon och rörelser som deras verksamhet vid lantbruket ger upphov till på åtminstone 1,5 km längst transportvägen. Swerock bestrider således att sökt verksamhet med tillkommande tåkttransporter kommer innebära ett sådant allvarligt intrång i Sollenbergs boendemiljö som Sollenbergs gör gällande.

Swerock har, för att ytterligare klargöra eventuell påverkan från tillkommande tåkttransporter, upprättat en PM gällande trafikvibrationer.⁴² Slutsatsen är att det är osannolikt att störningar från trafikvibrationer uppkommer i någon av de byggnader som analyserats i rapporten, dvs. de byggnader som ligger längst med transportvägen. Det är därmed uteslutet att skador med anledning av vibrationer kan uppkomma.

Hugelstakällan m.m.

Under huvudförhandling och synen klargjorts att Hugelstakällan inte kommer påverkas av ansökt verksamhet, framförallt mot bakgrund av avståndet från gränsen för sökt verksamhetsområde. Det Sollenberg anför saknar därför en grund i faktiska beräkningar och bedömningar. Hugelstakällan kommer även fortsättningsvis att vara tillgänglig för allmänheten att besöka. Vid breddning av vägen kommer hänsyn tas för att dessutom säkerställa att åtkomsten förbli tillgänglig.

Kulturlandskap

Swerock har redogjort för vilka kulturvärden som berörs av sökt verksamhet. Vad som redovisas vid en huvudförhandling utgör endast en summering. Swerock har därtill genomfört en arkeologisk utredning samt inväntar vidare handläggning i ett pågående ärende hos länsstyrelsen. Vad Sollenberg anför gällande kulturvärden har således redan redovisats och beaktas i ansökan.

Övrigt

I övrigt hänvisas till vad som redovisats ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3 ovan.

⁴² Trafikvibrationer Hugelsta, Nitro Consult (aktbil. 206).

6.3.2 Ann-Marie Sollenberg och Olof Sollenberg

Från täktområdet, via sedimentationsdammen, avleds behandlat överskottsvatten söderut mot ett skogsdike/bäck som rinner upp ca 200 m söder om verksamhetsområdet.⁴³

I övrigt hänvisas till vad som redovisats ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3 ovan.

6.3.3 Sudehai Axelsson, Jonny Carlsson, Sutin Chatdee och Lola Hammar

Fastigheten Odlaren 2:17 är belägen cirka 200 meter utanför det definierade påverkansområdet för grundvattenavsänkning. När det gäller risken för påverkan på brunnar hänvisar Swerock till vad som redovisats ovan.

6.3.4 Jan Bergsten

Invändningarna från Jan Bergsten har bemötts under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.3.5 Malin Göransson och Viktor Friberg

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar som Malin Göransson och Viktor Friberg har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.6 Monica Gustafsson och Stig Gustafsson

Monica Gustafsson och Stig Gustafsson har begärt att skyddsåtgärder vidtas i form av ett bullerplank uppförs på fastigheten samt att undersidan av bron som löper över väg E20 ska beläggas med bullerreducerande material.

Deras fastighet är redan idag påverkad av höga bullernivåer till följd av deras placering precis intill E20. Enligt Swerock kommer transporter till och från den ansökta täktverksamheten att medföra en försumbar inverkan på boendemiljön vid deras fastighet. Det finns således inga skäl att vidta efterfrågade skyddsåtgärder.

Deras fastigheten ligger så långt från tälken att den inte påverkas av sprängningarna överhuvudtaget, varför information inför sprängningar inte egentligen behövs. Om så efterfrågas så kan Swerock dock givetvis ändå informera även Stig Gustafsson och Monica Gustafsson inför sprängningarna.

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Malin Göransson och Viktor Friberg har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

⁴³ MKBn, Bilaga B27, *Konsekvensbedömning för ytvatten*.

6.3.7 Helena Jonasson och Per Maxe

Deras fastighet är belägen cirka 250 meter utanför det definierade påverkansområdet för grundvattenavsänkningen. När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Helena Jonasson och Per Maxe har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

6.3.8 Maud Karlsson

Fågelinventeringen visar att förekomst av berguv i inventeringsområdet inte har kunnat fastslås, och att det inte finns något som tyder på att sökt brytningsområde utgör ett regelbundet häckningsområde för arten.⁴⁴ De invändningar i övrigt som Maud Karlsson har fört fram har bolaget bemött under avsnitt 6.1.3 ovan.

6.3.9 Arja Kilpelainen, Per-Arne Lindberg samt Marita Söderholm, Karl-Johan Söderholm och Lola Hammar

Hugelstakällan ligger på ett stort avstånd från sökt brytområdet. Påverkan på grundvattenförhållanden vid källan förutses bli marginella. Hugelstakällan kommer även i framtiden vara tillgänglig för allmänheten att besöka. För en mer detaljerad beskrivning av påverkan hänvisas till WSP:s kompletterande PM.⁴⁵

När det gäller de invändningar i övrigt som Arja Kilpelainen, Per-Arne Lindberg respektive Marita Söderholm, Karl-Johan Söderholm och Lola Hammar har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

6.3.10 Inge Larsson

Hans fastighet är belägen utanför det definierade påverkansområdet för grundvattenavsänkningen. När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Inge Larsson har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

6.3.11 Bo Nordgren

Swerock vidhåller erbjudandet att sätta upp en bullerskärm (2 meter hög och 20 meter lång) mellan bostadshuset på fastigheten Grönsta 2:53 och anslutningsvägen, vilket gör att 50 dBA från tåkttransporterna kan innehållas även vid fastigheten. Detaljutformningen av bullerskärmen kan bestämmas efter önskemål. En bullerskärm mot anslutningsvägen ger dock inte någon dämpande effekt på trafikbuller från befintliga kringliggande vägar. Övrigt trafikbuller i vid Svista nedergård från Strängnäsvägen och E20 uppgår redan idag dagtid till ca 54 dBA (dygnsekvivalent 52 dBA).⁴⁶ Swerock vill även påtala att den fastighetens läge innebär att dagens trafikmängder utgör en avsevärt större andel än de tillkommande transporterna från tåkten. Fastigheten ligger intill Strängnäsvägen, väg E20 (Trafikplats Svista) och

⁴⁴ Fågel- och groddjursinventering i Kaffärdsskogen (aktbil. 81).

⁴⁵ PM Hugelstakällan (aktbil. 80).

⁴⁶ MKBn, Bilaga B26, Prognos av buller från planerad verksamhet.

mellan två industriområden (på samma sida (Grönsta) respektive på andra sidan om E20 (Svista)

Vad gäller risk för sättningar längst vägen gör Swerock bedömningen att bolagets transporter inte kommer att ge upphov till några sättningar, detta med hänsyn till vägens beskaffenhet och konstruktion.

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Bo Nordgren har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.12 Louise Nordhäger och Anne-Christine Pahv

De transporter och emissioner som förväntas härröra från den planerade tåkten har beräknats genom verktyget NTMCalc Advanced 4.0 Environmental Performance Calculator, vilket är ett beräkningsverktyg från Nätverket för Transporter och Miljön, där Swerock är medlem.⁴⁷

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Louise Nordhäger respektive Anne-Christine Pahv har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.13 Therese Nyrén och Martin Nyrén

Inom det ansökta verksamhetsområden finns inte något utpekad riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Det sökta området ligger utanför områden som pekats ut med stöd av 7 kap. miljöbalken (såsom biotopskyddsområde, naturreservat eller kulturreseervat eller). Det sökta verksamhetsområdet ligger inte heller inom ett av Eskilstuna kommuns områden för skyddad natur.

Swerock ifrågasätter inte att Strava kan utgöra ett bra underlag för att inhämta ett visst rörelsemönster för en viss del av befolkningen. Swerock menar dock att vid en sammanvägd bedömning av eventuellt rörelsemönster inom sökt verksamhetsområde (och gällande områdesbestämmelser) föreligger inte något hinder mot ansökt verksamhet.

Swerock följer utvecklingen avseende elektrifiering inom tåktbranschen. Bolaget har pågående planer på att elektrifiera maskinparken inom verksamhetsområdet. Swerock har även redogjort för transporternas klimatpåverkan i ansökan.⁴⁸

Beträffande utsläpp av koldioxid och behovet av att minimera transportavstånd vill Swerock peka på att Sverige har som långsiktigt klimatmål att senast år 2045 ha noll nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska dessutom minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010. En nyetablering av en

⁴⁷ Beräkningarna framgår av MKBn, Bilaga B34, *Emissioner från transporter till och från bergtäkt Kaffjädsskogen*.

⁴⁸ Se bl.a. MKBn, avsnitt 3, samt Bilaga B37.

bergtäkt innebär inte att efterfrågan på ballast ökar, utan det är själva transportarbetet som minskar i takt med minskade transportavstånd.

När det gäller avgränsningen av begreppet sakägare samt de invändningar i övrigt som Therese Nyrén och Martin Nyrén har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.14 Madelene Hansen, Erik Hansen och David Hansen

Eventuell kvartsdamning sker inom verksamhetsområdet och är således att betrakta som en arbetsmiljöfråga och som ska hanteras av arbetsgivaren. Det saknas således anledning att i ett miljötillstånd ställa ytterligare krav utöver vad som framgår av svensk arbetsmiljölagstiftning.

Utsläpp till luft kontrolleras genom ett kontrollprogram som lämnas in till tillsynsmyndigheten i samband med att tillståndet tas i bruk. Gränsvärdet för exponering i arbetet för respirabelt kristallint kvartsdamm är 0,1 mg/m³ (respirabel fraktion). Gränsvärdet för exponering i arbetet för respirabelt kristallint kvartsdamm brukar underskridas för personalen med god marginal i de flesta täkter.

Med hänsyn till det stora avståndet mellan sökt bergtäkt och bostadshus är bedömningen att risken för negativ påverkan från damning är minimal.

När det gäller de invändningar i övrigt som Madelene Hansen, Erik Hansen och David Hansen har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.15 Anton Bergström, Mattias Borgh, Martin Roos, Joakim Wallin och Annica Wehinger Redlund

Vilket berg som bryts styrs till stor del av marknadens efterfrågan på olika material. Då berggrunden ser olika ut på olika platser så innebär detta att de efterfrågade bergkvaliteterna måste tillgodoses från olika platser och att berget måste brytas där den efterfrågade bergkvaliteten finns. Detta innebär i sin tur att det måste finnas flera olika bergtäkter inom ett och samma avsättningsområde för att kunna fylla marknadens behov av olika bergmaterial produkter.

När det gäller frågor om förekomst av berggrov får Swerock hänvisa till den vad som anförts ovan.

När det gäller de invändningar i övrigt som Anton Bergström, Mattias Borgh, Martin Roos, Joakim Wallin respektive Annica Wehinger Redlund har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan (avsnitt 6.1.3).

6.3.16 Magnus Samuelsson

Behov av bergmaterial m.m.

Bergmaterial utgör den volymmässigt största producerade råvaran i Sverige.

I genomsnitt ca 9,8 ton bergmaterial/invånare/år används bl.a. till bostäder, vägbyggen, järnvägsbyggen, asfalttillverkning och alla olika former av betongkonstruktioner.

En stor del av bergmaterialbranschen utgörs av produktion av ballast till betong. Under 2019 levererades ca 11,9 miljoner ton betongballast i samhället. På grund av den ökade bostadsproduktionen samt de pågående och planerade infrastrukturprojekten i landet förväntas behovet av betongballast att fortsätta öka under kommande år.

När en verksamhetsutövare har identifierat ett behov av ett visst bergmaterial inom ett specifikt avsättningsområde undersöks var det efterfrågade bergmaterialet skulle kunna finnas tillgängligt. Denna undersökning avgränsas rent geografiskt till cirka 15-30 km från det tilltänkta avsättningsområdet. Anledningen till avgränsningen är att de största utsläppen av koldioxid vid produktion av ballast kommer från transporterna av bergmaterialet.

En annan viktig aspekt gällande etableringen av en bergtäkt och dess avstånd till avsättningsområdet är att transportkostnaden utgör en stor del av totalpriset på bergmaterialet. För varje extra km i transportväg ökar kostnaden med cirka 1,30-1,70 kr/ton. För ett transportavstånd om 1,0 mil utgör transportkostnaden cirka 25 % av totalpriset på ballasten.⁴⁹ Detta innebär att om transportavståndet är 4,0 mil eller mer så är transportkostnaden lika stor eller överstiger produktionskostnaden för ballasten. Detta innebär att om transportavståndet är längre än 4,0-5,0 mil så blir totalkostnaden för ballasten för dyr för att få avsättning för materialet eller snarare för att undvika risken för att påverka kalkylerna för de anläggnings- eller byggprojekt som är aktuella. Längre transportavstånd leder således till ökade byggkostnader i projekten och utgör ett större samhällsproblem för alla aktörer och medborgarna. Längre transportavstånd än ca 3,0 mil förekommer endast undantagsvis och undviks alltid i största möjliga mån, såväl av miljöskäl som ekonomiska skäl.

Påverkan på grundvatten

Vad gäller frågan om grundvattenbortledningen kommer ske ”från samma grundvattenmagasin” krävs ett svar utifrån andra hydrogeologiska aspekter. Detta mot bakgrund av att sökt vattenverksamhet inte kommer påverka ett av SGU utpekade grundvattenmagasin.

Grundvatten förekommer i olika typer av grundvattenmagasin i jord och i berg. Sökt bergtäkt kommer att påverka grundvattenförhållanden i lokala magasin i jord och berg inom ett begränsat område kring takten, betecknat som påverkansområde för grundvatten. Inom detta område förekommer lokala magasin i jord, vilka har liten geografisk utbredning och dessa små magasin är inte utpekade som grundvattenmagasin av SGU.

⁴⁹ Se Sveriges Geologiska Undersöknings rapport ”Metodutveckling för regional materialförsörjningsplanering”, dnr 317-1572/2013, s. 11.

Dessa magasin bedöms inte kunna utgöra "samma magasin" som används för enskild vattenförsörjning via brunnar inom området. Inom påverkansområde för grundvatten finns inga enskilda brunnar, vare sig i jord eller i berg.

Övrigt

När det gäller de invändningar i övrigt som Magnus Samuelsson har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

6.3.17 Björn Winnerstam och Håkan Örman

När buller från skjutbanor skall bedömas genom mätningar och beräkningar utgår man normalt ifrån de riktvärden som anges i Naturvårdsverkets vägledning NFS 2005:15. Riktvärdena anges i dBAI (decibel A impuls). Detta är ett mått på de högsta ljudtoppar som inträffar vid skjutning med finkalibriga vapen. Vid beräkning och mätning är det alltså ett dBAI-värde som tas fram. Ett dBAI-värde kan inte jämföras med tåktens buller eftersom detta bedöms utifrån ekvivalenta ljudnivåer. Det går därför inte heller att ta fram en total ljudnivå där både tåktens och skjutbanans buller tas med. När det gäller de invändningar i övrigt som Björn Winnerstam respektive Håkan Örman har fört fram, får bolaget hänvisa till bemötandet ovan, bl.a. avsnitt 6.1.3.

7. DOMSKÄL

7.1 Rådighet

Bolaget har genom avtal nödvändig rådighet enligt bestämmelserna i 2 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för den vattenverksamhet som ansökan avser vid utpekade läge för planerad bergtäkt.

7.2 Specifik miljöbedömning

Av aktmaterialet framgår att samrådsförfarandet motsvarar de krav som ställts upp av lagstiftaren.

Mark- och miljödomstolen bedömer, vilket utvecklas närmare under avsnitt 7.3 nedan, att miljökonsekvensbeskrivningen och utredningen i övrigt är bristfällig i olika avseenden, främst när det gäller frågorna om behovet av bergmaterial, valet av plats, och påverkan från transporter. Dessa brister är dock inte av sådan beskaffenhet att det kan anses föreligga ett processhinder (jfr NJA 2009 s. 321). Miljökonsekvensbeskrivningen med gjorda kompletteringar ska därför godkännas, då denna i tillräcklig mån möjliggjort inte bara identifiering och beskrivning av, utan även en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna. Den specifika miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

7.3 Tillåtlighet

7.3.1 Behov av bergmaterial

Inledning

Efterfrågan på ballastmaterial följer normalt befolkningsutvecklingen, korrigerat för variationer på lokal nivå med hänsyn till faktorer som främst eventuella större infrastruktursatsningar och andra större etableringar. Generellt beräknas efterfrågan på ballast motsvara 10 ton/invånare/år.

År 2020 var den totala användningen av ballast i Sverige fördelad enligt följande.

- 59 procent på vägbyggen
- 11 procent på betongframställning
- 18 procent på fyllnadsändamål
- 12 procent på övriga användningsområden

På regional nivå är skillnaden i totalförbrukningen respektive fördelningen mellan olika användningsområden för ballast stor. I exempelvis Stockholms län, Södermanlands län och Västmanlands län utgör ballast för betongtillverkning en större andel av den totala användningen (24, 21 respektive 20 procent) jämfört med riket i stort samtidigt som efterfrågan på ballast (oavsett användningsområdet) per person och år är lägre eller något lägre i Stockholms respektive Södermanlands län jämfört med riksgenomsnittet.⁵⁰

Generellt om bedömning av ballastbehov

En analys av ballastbehovet baseras på prognoser av både tillgång och efterfrågan. Det är inte nödvändigt att visa att det råder balans på den lokala marknaden för ballast för olika ändamål. Tvärtom, från materialförsörjningssynpunkt är en viss överproduktion önskvärd.

Underlag för att bedöma *efterfrågan* bör innehålla information om prognosticerad befolkningsökning, underlag och slutsatser från regionala planeringsunderlag, samt information om eventuella större infrastrukturprojekt eller andra större etableringar (som pågår eller bedöms starta i närtid).

Underlaget för att bedöma *tillgången* bör innehålla information om befintliga täkter – vilken typ av material som tillståndet avser, återstående tillståndstid, tillståndsgivna volymer (totalt och årligen) samt tillgänglig information om nyttjandegrad. Underlaget bör även innehålla information om andra källor för materialförsörjning (tillgång till entreprenadberg eller annat återvunnet material).

Storleken på avsättningsområdet för ballastmaterial varierar beroende på kvalitet och användningsområden; ballastmaterial för mer speciella användningsområden kan alltså transporteras längre avstånd jämfört med ballast vars kvalitet lämpar sig för vägbyggen och fyllnadsändamål. Redovisningen av tillgången på ballast bör därför spegla användningsområdet för det material som kan levereras från en planerad täkt. Om täkten innehåller bergmaterial som är lämpligt för betong-

⁵⁰ SGU, Grus, sand och krossberg, Periodiska publikationer 2021:3, tabell 9.

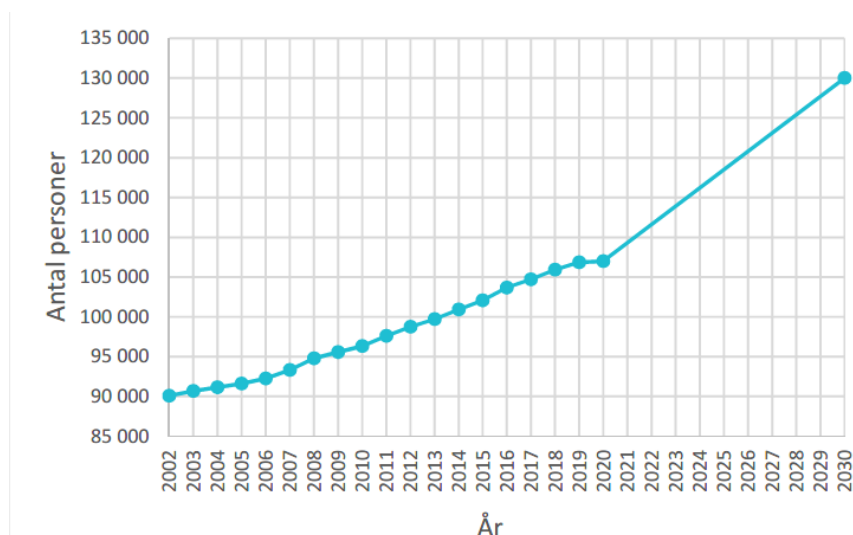
framställning bör behovsutredningen innehålla information om befintliga materialkällor inom en radie av i vart fall 50 km. Det gäller även om bergmaterialet från tälkten enbart är lämpligt för vägbyggen o.likn. Om den planerade tälkten även kan erbjuda material av högre kvalitet (exempelvis kvartsit eller porfyr), kan radien för avsättningsområdet utsträckas till i vart fall 100 km.⁵¹

Bedömningen i detta fall

Swerock har inte redovisat hur mycket ballast som levererats inom avsättningsområdet de senaste åren, varken totala mängder eller fördelat på ballast för olika användningsområden. Den bristen läks i någon mån av den utredning som Eskilstuna kommun har tagit fram (aktbil. 113), av vilken framgår att den totala mängden bergmaterial och naturgrus som levererats från tälkter inom Eskilstuna kommun de senaste fem åren har uppgått till cirka 730 000-900 000 ton/år.

Så långt kan konstateras att efterfrågan på ballastmaterial (oavsett användningsområde) i Eskilstuna kommun *de senaste fem åren* totalt sett inte har överstigit 900 000 ton/år, vilket motsvarar cirka 8,5 ton/invånare/år. Mycket talar alltså för att efterfrågan på ballast (oavsett användningsområde) de senaste åren har varit lägre jämfört med riksgenomsnittet. De senaste åren har det inte heller rått någon brist på bergmaterial för betongtillverkning i Eskilstuna kommun.

Prognosen för det framtida behovet av ballastmaterial baserar Swerock främst på vad som angetts i översiktsplanen om den framtida befolkningsutvecklingen i Eskilstuna kommun. Där kan utläsas att befolkningsutvecklingen kommer att accelerera och förväntas öka med ytterligare drygt 25 000 personer under perioden 2020-2030, en ökningstakt som är nära *dubbelt så hög* som befolkningsökningen under perioden 2002-2020. Se figur 2 nedan.⁵²

Figur 2. Befolkningsutveckling Eskilstuna kommun, statistik (år 2002-2020) och prognos. Källor: SCB respektive ny översiktsplan för Eskilstuna kommun.

⁵¹ Jfr SGU, Grus, sand och krossberg, Periodiska publikationer 2021:3, sid. 10.

⁵² Informationen är hämtad från Swerocks bemötande den 15 december 2021, sid. 16 (aktbil. 130).

Enligt mark- och miljödomstolens finns det generellt stora osäkerheter förknippade med de prognoser för befolkningsutveckling som görs i översiktsplaner. Av det skälet och då en utveckling mot förändrade normer och metoder för byggnation kan antas leda till mindre användning av betong (för att på så sätt möta krav på minskad koldioxidbelastning vid bostadsbyggnation), bör de slutsatser som Swerock redovisat i sin behovsutredning läsas med försiktighet.

Enligt Swerock är syftet med den planerade täkten att tillgodose Eskilstuna kommun med bergmaterial lämpligt för framförallt betongtillverkning, men även för vägbyggnation. Den förväntade fördelningen mellan dessa två primära användningsområden har inte redovisats i underlaget i ansökan.

I fortsättningen gör mark- och miljödomstolen en bedömning av den framtida efterfrågan av bergmaterial i Eskilstuna kommun, dels det totala ballastbehovet, dels behovet av bergmaterial specifikt för betongtillverkning.

Om den redovisade prognosen för befolkningsutveckling slår in kommer Eskilstuna kommun att ha cirka 130 000 innevånare år 2030. Givet att efterfrågan på ballast (oavsett användningsområde) ökar något för att komma i paritet med riksgenomsnittet, kommer det årliga behovet år 2030 att uppgå till cirka 1 300 000 ton.

Av den utredning som Eskilstuna kommun gett in – som till skillnad från Swerocks utredning, mer korrekt utgår från att ballastmaterial oavsett användningsområde i normalfallet kan transporteras cirka 50 km – framgår att det finns stora tillgängliga volymer i befintliga täkter.⁵³ Det kan alltså konstateras att behovet av bergmaterial oavsett användningsområde är väl tillgodosett för användare inom Eskilstuna kommun.

Om man utgår från dels att efterfrågan på ballast för betongtillverkning år 2030 kommer att vara högre i Eskilstuna jämfört med riksgenomsnittet (ca 11 procent) för att istället ligga på samma nivå som idag gäller för Södermanlands län (ca 20 procent), dels att efterfrågan inte heller minskar på grund av ändrade normer och metoder för byggande, blir bedömningen – givet att det totala ballastbehovet uppgår till 1 300 000 ton årligen – att efterfrågan på ballast för betongtillverkning i Eskilstuna kommun år 2030 kan komma att uppgå till cirka 260 000 ton/år.

Swerock har argumenterat för att befintliga täkter i närheten av Eskilstuna inte kan leverera material till betongindustrin på grund av problem med dels hög strålning, dels höga halter av ämnet magnetit, men att bergmaterialet på den valda platsen har en kvalitet som gör det lämpligt för tillverkning av betong för bostadsbyggnation. Samtidigt har bolaget redovisat material som visar att befintliga täkter fram till och med år 2028 kan leverera cirka 800 000 ton bergmaterial för betongtillverkning

⁵³ Se PQ Projektledning, *Utredning av materialförsörjningsplanering av bergmaterial i Eskilstuna kommun* (aktbil. 113).

(för bostadsbyggnation) årligen, och därefter cirka 500 000 ton årligen av samma kvalitet.⁵⁴ Det kan alltså konstateras att även behovet av ballast specifikt för betongtillverkning är väl tillgodosett för användare inom Eskilstuna kommun.

Mot bakgrund av det anförda gör mark- och miljödomstolen sammantaget bedömningen att Swerock inte visat att det finns behov av det bergmaterial som kan levereras från den planerade tåkten, varken för vägbyggnad och annan ordinär användning, eller för betongtillverkning.

7.3.2 Transporter

Inledning

Enligt ansökan kommer den planerade verksamheten att generera 168 transportrörelser per arbetsdag. Swerocks beräkningar bygger på förutsättningen att 80 % av bergmaterialet transporteras på tunga lastbilar med släp (som lastar cirka 38 ton), medan resterande del transporteras på medeltunga lastbilar utan släp (som lastar cirka 16 ton). Beräkningen bygger även på förutsättningen att en stor del av det material som ska föras in i tåkten (entreprenadberg och sten) transporteras med samma lastbilar som hämtar bergmaterial.

Som utfartsväg från tåktområdet fram till Strängnäsvägen har Swerock valt befintliga vägar via bl.a. Hugelsta gård. Utfartsvägens längd (från tåktområdet fram till Strängnäsvägen) är cirka 3 km och utgörs av dels en skogsbilväg (knappt 1 km), dels en samfälld väg (cirka 2 km av gemensamhetsanläggningen Kjula-Berga Ga:5).

Som bolaget har angett utgör transporterna (fram till Strängnäsvägen) en s.k. följdverksamhet enligt 16 kap. 7 § miljöbalken. Däremot är det inte, enligt mark- och miljödomstolen, motiverat att pröva transporterna som en följdverksamhet när dessa väl nått fram till Strängnäsvägen och sprider sig vidare över det allmänna vägnätet.

Hugelstaskogens samfällighetsföreningen och Olof Sollenberg har redogjort för den samfällda vägens konstruktion och bärighet. Mot bakgrund av de uppgifterna framstår det som nödvändigt att bl.a. förstärka den samfällda vägen för att den ska kunna användas som transportväg till och från tåkten.

I motsats till vad Hugelstaskogens samfällighetsföreningen menar, är det inte nödvändigt att ha klarat ut frågor om rätten att använda vägen (från ett civil- eller fastighetsrättsligt perspektiv) när den ansökta tåktverksamheten miljöprövas. En annan sak är att det vid tillståndsprövningen måste vara möjligt att överblicka vilka åtgärder som ska vidtas (på transportvägen) och åtgärdernas betydelse för tillåtligheten av den ansökta verksamheten. Vidare måste det gå att bedöma om eventuella olägenheter (till följd av transporterna) kan bemästras genom villkor och skyddsåtgärder (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 14 januari 2022 i mål M 13523-19).

⁵⁴ Informationen är hämtad från Swerocks bemötande den 15 december 2021, sid. 13 (aktbil. 130).

I det följande bedömer mark- och miljödomstolen påverkan (främst i form av buller, vibrationer och trafiksäkerhet) från transporter på anslutningsvägen.

Buller

Den bullerutredning som Swerock låtit utföra baseras på att anslutningsvägen har en skyltad hastighet om 50 km/h. Men frågan är om inte bashastigheten 70 km/h är gällande då den hastigheten normalt gäller för enskilda vägar (om inte annat anges genom skyltning). Det kan även noteras att redovisade beräkningar av ekvivalent bullernivå vid bostäder inte inkluderar bullerbelastning från befintlig trafik på den samfälliga vägen.

I utredningen finns i och för sig uppgifter om vilket ekvivalent buller befintlig trafik på Strängnäsvägen ger upphov till men det saknas en beräkning där befintlig vägtrafikbuller i området och tillkommande vägtrafikbuller vägs samman. Den kumulativa bullerbelastningen på berörda fastigheter i området går därför inte att bedöma.

I bullerutredning anges "ekvivalent ljudeffektnivå" för olika bullerkällor där den beräknade ekvivalenta ljudeffektnivån för 168 fordon rörelser per dag är angiven till 106 dBA.⁵⁵ Vid huvudförhandlingen angav bolaget att kartor över ljudutbredning anger "ekvivalent ljudtrycksnivå". Mark- och miljödomstolen bedömer att angiven "ekvivalent ljudeffektnivå" kan jämföras med (ungefär) maximal ljudnivå vid en transportpassage. Det är rimligt att anta att ljudtrycksnivån ca 10 meter från en bullerkälla dämpas med ungefär 28 dBA och att ljudtrycksnivån därefter avtar ytterligare med ökat avstånd. Givet att angiven ljudeffektnivå kan jämföras med (ungefär) maximal ljudnivå vid en transportpassage kan fastigheter på ett avstånd om 10-20 meter från den enskilda vägen bedömas få maximala bullernivåer vid fasad och uteplats på ungefär 72-78 dBA.

När ekvivalent buller – i ett fall som detta – beräknas utifrån en varierande bullerbelastning där bullerstörningen utgörs av kortvarig upprepade höga bullerbelastning som följs av flera minuters tystnad, finns det en risk att riktvärden för ekvivalenta buller inte fullt ut beskriver den bullerstörningen som transporterna i realiteten ger upphov till.

Riktvärden för industribuller dagtid anger inte några maximala bullernivåer. Det kan därför ifrågasättas om det inte finns skäl för högre instans att omvärdera praxis när det gäller trafikbuller som genereras från verksamheter med miljötillstånd. Enligt gällande praxis ska även buller som genereras av transporter till och från en verksamhet bedömas utifrån gällande riktvärden för industribuller och inte utifrån gällande riktvärden för trafikbuller. Om praxis ändras och en bedömning utifrån normerna för trafikbuller istället ska göras, kan konstateras att vad som i de normerna anges om väsentlig ombyggnad även ska tillämpas om den ökade bullerbelastningen uppkommer till följd av att anläggningens funktion ändras.⁵⁶

⁵⁵ MKBn, bilaga B 26, tabell 2.

⁵⁶ MÖDs dom den 2016-05-23 i mål 77-16.

Som angetts ovan innehåller bullerutredningen flera osäkra faktorer. Det kan inte uteslutas att transporterna till och från tåkten – när den ansökta verksamheten kommer igång på allvar – ger ett större bidrag till den sammanlagda bullermiljön utmed transportvägen jämfört med hur buller från transporterna beskrivs i det material som Swerock har presenterat.

Mot bakgrund av det anförda finns skäl att ifrågasätta om Swerock, med föreslagna skyddsåtgärder, kan innehålla gällande riktvärden för industribuller.

Vibrationer

Hugelstaskogens samfällighetsförening, som förvaltar den samfällda vägen, har uppgett att man vanligtvis brukar begränsa tyngre trafik vid tjällossning eller längre regnperioder då vägbanans bärighet är nedsatt och risken för omfattande skador på vägen under sådana perioder är avsevärt högre. Samfällighetsföreningens beskrivning har bekräftats av Olof Sollenberg, som vid huvudförhandlingen angett bl.a. att vägen saknar förstärkningslager och ”kalvar ut”, varvid sprickor och skador kontinuerligt uppstår.

Ett tillstånd till tåkten kommer att, när verksamheten kommer igång på allvar, medföra en väsentlig ökning av andelen tung trafik på den samfällda vägen jämfört med dagens situation.

Vibrationspåverkan från trafik är beroende av flera faktorer såsom markens beskaffenhet i anslutning till vägen samt grundläggning och konstruktion för näraliggande byggnader. I de fall omkringliggande mark består av lösa jordlager, exempelvis lera, finns risk för att vibrationsstörningar kan uppstå i byggnader i närheten av vägen. Här kan också tilläggas att människor har en högre känslighet för vibrationer än byggnader och att komfortklagomål inte är ovanliga vid betydligt lägre vibrationsnivåer än de som kan skada byggnader. Flera intressenter i målet har också uttryckt oro för att de kommer att påverkas negativt (både komfortpåverkan och skador på byggnader) till följd av vibrationspåverkan från transporter till och från tåkten.

Swerock har efter huvudförhandlingen kompletterat underlaget i ansökan med en utredning om trafikvibrationer.⁵⁷ Av utredningen framgår att det finnas en fastighet som ligger på ett sådant avstånd att eventuell risk för vibrationsstörning kan föreligga. I utredningen anges även att om boende upplever en vibrationsstörning kan detta mätas upp och vid behov sedan följas upp med åtgärder. De åtgärder som då kan komma ifråga är i första hand att ta bort ojämnheter i vägbanan. Swerock har även gjort ett allmänt åtagande ”att utföra nödvändiga arbeten för att förstärka den samfällda vägen om ett miljötillstånd enligt ansökan ges”.

Några andra åtgärder eller åtaganden för att begränsa risken för skador och olägenheterna till följd av trafikvibrationer har inte redovisats.

⁵⁷ Trafikvibrationer, Hugelsta, Nitro Consult (aktbil. 206).

Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet är en fråga som kan påverka bedömningen av en verksamhets tillåtlighet (se Mark- och miljööverdomstolens dom 19 april 2018 i mål M 10855-15).

Den planerade verksamheten kommer att generera 168 transportrörelser per dag, vilket motsvarar ungefär en lastbil till eller från tåkten var fjärde minut (jfr villkorsförslag 6.2). Med den frekvensen kommer ett stort antal lastbilar att möta minst en annan lastbil samt därutöver traktorer, lantbruksmaskiner, oskyddade trafikanter m.fl. som använder den samfällda vägen.

Intressenter i målet har uppgett att den samfällda vägen inte är tillräckligt bred för att möjliggöra möte mellan två lastbilar respektive lastbil och traktor.

Swerock har inte presenterat någon utredning om hur planerad trafikering av den samfällda vägen kommer att påverka trafiksäkerheten. I brist på material som visar motsatsen, bedömer mark- och miljödomstolen att den ökade tunga trafiken som den ansökta verksamheten kommer att generera medför en ökad risk för trafikolyckor på den samfällda vägen. Men Swerock har inte redovisat några konkreta åtgärder för att realisera en acceptabel trafiksituation, varken för möten eller för att säkerställa en säker trafikmiljö i övrigt.

Avslutning

Det anförda innebär sammantaget att Swerock inte visat att följdverksamheten på den valda utfartsvägen utgör en lämplig lokalisering med hänsyn till trafiksäkerhetsrisker och negativ påverkan från buller och vibrationer.

7.3.3 Val av plats

Inledning

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att mark ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företråde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (se 3 kap. 1 § miljöbalken).

Vid nyetablering av en verksamhet ska det prövas dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig bl.a. med hänsyn till att intrånget i miljön ska bli så litet som möjligt. När det gäller bergtäkter har lagstiftaren särskilt konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet, kan lokaliseringen bedömas som olämplig enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken. När ansökan däremot avser uttag av ett material där tillgången är mycket begränsad, finns det i princip inte någon alternativ lokalisering och bestämmelsen om val av plats får i dessa situationer en mer begränsad betydelse. (Se prop. 2008/09:144 s. 13 samt bl.a. Mark- och miljööverdomstolens domar den 20 april 2015 i mål M 5627-14, den 8 december 2017 i mål M 7369-17, och den 29 januari 2021 i mål M 1326-19.)

Ju större risken är för att motstående intressen ska påverkas, desto större är kraven på utredningens omfattning och kvalitet (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 mars 2014 i mål nr M 3113-13). Vid etablering av en ny täkt krävs därför vanligtvis en noggrann lokaliseringsutredning.

Kravet på att lokalisera tåkten till den plats som medför det minsta intrånget för människors hälsa och miljön gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det (2 kap. 7 § miljöbalken). Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Transportavstånd är en sådan omständighet som ska beaktas vid miljöprövningen. Hur långa transportavstånd som är godtagbara är dock en fråga som måste besvaras efter en intresseavvägning i det enskilda fallet (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 september 2012 i mål nr M 497-12). Det är sökanden som har bevisbördan för påståendet om att en annan lokalisering än den valda inte är lämplig.

En aktuell och väl underbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig plats för en verksamhet som kräver tillstånd enligt miljöbalken. Men översiktsplanen är inte bindande. Platsvalet måste prövas utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Av betydelse är vad planen innehåller i form av konkurrerande anspråk på marken och andra vägledande uppgifter (se bl.a. MÖD 2019:36 och Mark- och miljööverdomstolens domar den 12 september i mål M 6456-17 och den 15 oktober 2021 i mål M 3089-19).

Bedömningen i detta fall

Gällande översiktsplan för Eskilstuna kommun (som antogs den 14 september 2021 och har vunnit laga kraft) pekar ut områden för bebyggelse. Dessa utgörs av en inre förtätningszon (3 km från stadens mittpunkt), en yttre förtätningszon (3-5 km från mittpunkten) samt flera serviceorter med prioriterade stråk längs med utpekade väglinjer. Till skillnad från vad som gällde tidigare (när Swerock tog fram underlaget för sin ansökan) redovisar gällande översiktsplan inte längre Hugelstaskogen med omnejd som ett utpekat område med berg av god kvalitet och med bra transportlägen.

Eskilstuna kommun har gjort gällande att man befinner sig i en utvecklingsfas där staden länge byggts inåt men där nu ett allt större behov finns av att expandera i stadens ytterområden. I översiktsplanen pekas "Odlaren" – ett större område öster om Eskilstuna tätort – ut som ett sådant viktigt område där tillväxttrycket är högt. För närvarande pågår också ett arbete med att aktualisera gällande planprogram för "Odlaren", som beräknas vara klart under 2022 (se bl.a. aktbil. 182). Genom planprogrammet kommer ett helhetsgrepp att tas över området och utredning göras av områdets potential för bostadsutveckling, samhällsservice m.m. Inom området "Odlaren" finns flera positiva planbesked och pågående arbeten med detaljplaner. Bland dessa kan nämnas detaljplan för *Del av Grönsta 1:7*, som initierades genom stadsbyggnadsnämnden beslut den 1 oktober 2021, och detaljplan för *Del av Grönsta 1:7 (etapp 2)*, som initierades genom beslut den 10 februari 2022.

Enligt mark- och miljödomstolen framstår Eskilstuna kommuns översiktsplan som väl underbyggd och är aktuell. Behovet av att tillgodose bostadsförsörjningen i kommunen är ett beaktansvärt allmänt intresse som kommunen har att sörja för. Annat har inte framkommit än att de intentioner som uttrycks i översiktsplanen – bl.a. att låta staden växa österut – har en hög grad av aktualitet och konkretion. Det framgår inte minst genom pågående arbeten med att aktualisera planprogrammet för ”Odlaren” och pågående processer med att ta fram detaljplaner för flera delområden, varav två i omedelbar närhet till den planerade tälkten. Med hänsyn till den sökta tälktens inverkan på Eskilstuna kommuns möjlighet att styra bebyggelseutvecklingen i det närliggande området, finns det skäl att ifrågasätta om den valda platsen är den mest lämpliga för en bergtälkt.

Av redovisningen framgår att Swerock lagt stor vikt vid avståndet till presumtiva kunder inom det planerade avsättningsområdet då bolaget gjort den slutliga avvägningen för valet av plats för en ny bergtälkt.

Från allmän synpunkt är det förenligt med god hushållning om en nyetablerad tälkt – vilket i och för sig är fallet med den planerade tälkten – kan tillgodose behovet av bergmaterial för ett flertal användningsområden (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 8 december 2017 i mål M 7369-17). Samtidigt visar bolagets egen lokaliseringsutredning att det finns andra platser med samma potential, t.ex. Barva (ett område med både god bergkvalitet och närhet till Eskilstuna) som ligger nordost om Eskilstuna på ett avstånd om cirka 9 km från tätorten.

Som skäl för att välja bort Barva anger bolaget bl.a. att det inom området redan finns en bergtälkt där en konkurrent bedriver verksamhet. Någon närmare utredning för att bedöma förutsättningarna för att lokalisera en ny bergtälkt till Barva-området, och därmed samlokalisera två miljöstörande verksamheter, har bolaget inte presenterat. Det kan även noteras att fördelen med ett kort transportavstånd till Swerocks egen betongstation i närheten av trafikplats Kjula (med direkt anslutning till E20) inte heller har beaktats i Swerocks lokaliseringsutredning.

Det anförda innebär sammantaget att bolaget inte har visat att den föreslagna lokaliseringen av tälkten är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

7.3.4 Påverkan på grundvattenförhållanden

Länshållning av tälkten kommer att ge upphov till grundvattenavsänkning under den tid vattenverksamheten pågår. Någon påverkan på en näraliggande sumpskog och en näraliggande tjärn (som båda underlagras av lera) samt på Hugelstakällan bedöms inte uppkomma. Grundvattenavsänkningen bedöms inte heller ge upphov till några negativa konsekvenser på enskilda brunnar eller markavvattningsföretag. Inte heller i övrigt bedöms någon påverkan på grundvattenintressen uppkomma.

7.3.5 Påverkan på ytvattenförhållanden

Med redovisad vattenhantering med pumpgrop i brytområdet och styrd pumpning till sedimentationsdammar utformade för viss biologisk rening samt med oljeavskiljande funktion och dimensionerad för fördröjning innan avbördning (som begränsas till maximalt 44 l/s) sker till recipient, finns det enligt mark- och miljödomstolens bedömning goda möjligheter att styra vattenflöden under året på sätt att flöde och vattenkvalitet kan kontrolleras och säkerställas med resultat att nedströms liggande intressen inte påverkas negativt.

7.3.6 Miljökvalitetsnormer

Utredningen ger vid handen att den ansökta verksamheten med angiven utformning och skyddsåtgärder inte kan antas bidra till någon försämring, på kvalitetsfaktornivå, som skulle kunna medföra att någon miljökvalitetsnorm för luft eller vatten inte kommer att kunna följas.

7.3.7 Buller

Den bullerutredning som presenterats ger vid handen att det, med referens till angivna skyddsåtgärder och föreslagna villkor, är möjligt att innehålla Naturvårdsverkets allmänna riktlinjer för nyetablerad industri för den verksamhet som kommer att bedrivas inom det egentliga verksamhetsområdet.

För buller från följdverksamheten (transporter), se avsnitt 7.3.2 ovan.

7.3.8 Vibrationer och luftstöt vågor

Bolaget har föreslagit villkor och skyddsåtgärder som sammantaget innebär att olägenheter i form av vibrationer m.m. (från sprängningar m.m. inom det egentliga verksamhetsområdet) inte hindrar att verksamheten tillåts.

För vibrationer på grund av följdverksamheten (transporter), se avsnitt 7.3.2 ovan.

7.3.9 Damning

Olägenheter till följd av damning, främst borrhning och andra arbetsmoment inom verksamhetsområdet samt transporter från takten fram till den samfällda vägen, kan med lämplig villkorsskrivning hållas på en för omgivningen acceptabel nivå. Samma bedömning kan göras för olägenheter till följd av damning från transporter på den samfällda vägen.

7.3.10 Påverkan på kulturmiljö

Utredningen ger vid handen att det inte uppkommer någon påverkan på kulturmiljöintressen som skulle kunna hindra tillåtligheten av den ansökta verksamheten.

7.3.11 Påverkan på friluftsliv m.m.

Att ett drygt 27 ha stort område tas i anspråk och att upplevelsevärde av att vistas i närheten av området påverkas negativt hindrar inte att den ansökta verksamheten bedöms som tillåtlig.

7.3.12 Påverkan på naturvärden

Den valda platsen (verksamhetsområdet) består av produktionsskog i varierande åldersklasser och med lågt naturvärde. Inom verksamhetsområdet finns även fem delområden med hållmarksskog (västlig taiga), vilka bedömts uppnå naturvärdesklass 3. Områden med hållmarksskog utgör totalt cirka 13,5 ha, varav merparten ligger inom verksamhetsområdet.

I närheten av verksamhetsområdet finns lövsumpskog (Enebyhörnet), äldre lövskog (vid Härsmossen) och en skogstjärn, vilka tre områden bedömts uppnå naturvärdesklass 2.

Vid naturvärdesinventeringen (bilaga 15 till MKBn) observerades två naturvårdsarter – blåmossa och talticka – inom verksamhetsområdet samt naturvårdsarten glansfläck straxt utanför verksamhetsområdet.

Efter en kompletterande riktad inventering avseende groddjur och fåglar inom verksamhetsområdet (aktbil. 81) hittades totalt 29 fågelarter, varav 24 klassas som livskraftiga (LC) och fem är rödlistade. Några observationer eller spår av andra fågelarter gjordes inte. De rödlistade fågelarterna är gulsparr (NT), svartvit flugsnappare (NT) tallita (NT) ärtsångare (NT) och spillkråka (NT, samt upptagen i bilaga I till fågeldirektivet). Några fynd av groddjur gjordes inte inom verksamhetsområdet.

Det anförda innebär sammantaget att den ansökta verksamhetens påverkan på naturvärden inom verksamhetsområdet inte är sådan det skulle föreligga hinder från tillåtlighetssynpunkt. Vad Föreningen Skydda Skogen och andra intressenter anför om signalarter, om typiska arter för olika skogsnaturtyper eller i övrigt om naturvärden på platsen förändrar inte den bedömningen.

7.3.13 Beslutet om ett s.k. interimistiskt förbud m.m.

Inledning; rättsliga utgångspunkter

Kommunfullmäktige i Eskilstuna kommun har den 3 mars 2022 (med hänvisning till 7 kap. 24 § miljöbalken) beslutat om interimistiskt förbud att vidta vissa åtgärder utan tillstånd inom angivet område inom fastigheterna Kafjårdsskogen 1:2 och Hugelsta 5:1.⁵⁸ Syftet med förbudet är att utreda förutsättningarna för att inrätta ett naturreservat. Enligt det interimistiska förbudet är det förbjudet att utan tillstånd, som provas av kommunstyrelsen,

- avverka och gallra skog, eller utföra någon annan skogsbruksåtgärd

⁵⁸ Kommunfullmäktige i Eskilstuna kommuns beslut den 3 mars 2022, § 36 (aktbil. 217) med kartor (aktbil. 218).

- som kan skada levande eller döda träd eller buskar,
- schakta, gräva, spränga, utfylla, dämna, dikesrensa eller bryta stubbar,
- anordna upplag,
- uppföra stängsel eller hägnad,
- använda växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel,
- anlägga parkeringsplats, stig, led eller spång, eller
- utplantera växter eller djur.

Förbudet gäller fr.o.m. den 3 mars 2022 och tillsvidare, dock längst t.o.m. den 2 mars 2025.

Av aktmaterialet framgår att huvuddelen av det utpekade verksamhetsområdet ligger inom området för det interimistiska förbudet; den ansökta täktverksamheten träffas också av några av de förbjudna åtgärderna.

Enligt 7 kap. 24 § miljöbalken gäller ett interimistiskt förbud omedelbart även om det överklagas.

Ett interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken påverkar inte tillåtlighetsbedömningen i ett ansökningsmål eller hur ett eventuellt miljötillstånd utformas, med olika villkor och bestämmelser. Den enda betydelse ett interimistiskt förbud kan ha är, dels att ett eventuellt yrkande om verkställighetsförordnande inte kan bifallas, dels att ett miljötillstånd inte kan tas i anspråk när det vinner laga kraft.⁵⁹

Swerocks yrkanden

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva det interimistiska förbudet, eller inhibera det interimistiska förbudet, eller besluta om dispens (tillstånd) från förbudet, eller inskränka förbudets giltighetstid (se avsnitt 2.1 ovan).

Kommunala beslut som rör bildande, ändring eller upphävande av naturreservat överklagas till länsstyrelsen och därefter till regeringen. Detsamma gäller beslut om s.k. interimistiska förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken. Även om det inte sägs uttryckligen i lagstiftningen, får samma instansordning anses gälla också beslut som rör dispens (tillstånd) att utföra en åtgärd som omfattas av ett interimistiskt förbud.

Möjligheten för en mark- och miljödomstol att självant eller på initiativ av part förbehålla sig prövningen av ett ärende som hanteras av en förvaltningsmyndighet omfattar inte ärenden som slutligen överklagas till regeringen (21 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken).

Det anförda innebär att mark- och miljödomstolen inte är behörig att pröva giltigheten av det interimistiska förbudet, inhibera förbudet eller inskränka dess giltighetstid. Det är inte heller möjligt för mark- och miljödomstolen att besluta över en fråga som rör dispens (tillstånd) att utföra en åtgärd som omfattas av ett interimistiskt förbud. Swerocks yrkanden ska därför avvisas.

⁵⁹ För ett ianspråktagande av ett miljötillstånd krävs i detta fall att det interimistiska beslutet har upphört att gälla, antingen för att högre instans har upphävt det eller för att förbudets giltighetstid har gått ut.

Yrkanden från Föreningen Skydda Skogen (avsnitt 5.2.3 ovan).

Prövningen av Swerocks ansökan pågår; det finns alltså inte något verkställbart avgörande att inhibera. Av det skälet föranleder yrkandet om inhibition (yrkande nr 1) inte någon åtgärd från mark- och miljödomstolens sida. Detsamma gäller självklart om miljöprövningen leder fram till att ansökan om miljötillstånd avslås.

Yrkandet om ett interimistiskt förbud (yrkande nr 2 och 5) tar närmast sikte på möjligheten att besluta om ett s.k. interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken. Som angetts ovan är mark- och miljödomstolen inte behörig pröva den typen av frågor. Mark- och miljödomstolen kan inte heller i detta mål av något annat skäl besluta om ett interimistiskt förbud för vissa åtgärder. Yrkandet ska därför avvisas.

Eftersom den ansökta verksamheten inte bedöms komma i konflikt med bestämmelserna i artskyddsförordningen (se avsnitt 7.3.14 och 7.3.15 nedan) aktualiseras inte någon dispensprövning enligt 14 § artskyddsförordningen. Övriga yrkanden som Föreningen Skydda Skogen framställt (yrkande nr 3-4 och 7-8) tar närmast sikte på beredningen av ansökan om ett miljötillstånd. Yrkandena motiverar därför ingen åtgärd från mark- och miljödomstolens sida.

7.3.14 Artskydd (fåglar)

Inledning

Alla vilda fåglar (av arter som förekommer i Sverige) omfattas av 4 § artskyddsförordningen, som har sin bakgrund i regler på EU-nivå – dels artikel 5 Europaparlamentets och Rådets direktiv 209/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet), dels artikel 12 Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet).

Efter en kompletterande riktad inventering avseende groddjur och fåglar inom verksamhetsområdet (som Swerock låtit utföra) hittades totalt 29 fågelarter, varav 24 klassas som livskraftiga och fem är rödlistade (se aktbil. 81). De rödlistade fågelarterna är gulsparr, svartvit flugsnappare, talltita, ärtsångare och spillkråka. Några observationer eller spår av andra fågelarter observerades inte. Några fynd av groddjur gjordes inte heller inom verksamhetsområdet.

Föreningen Skydda Skogen har angett att det inom det utpekade verksamhetsområdet och dess omedelbara närhet även gjorts observationer av tjäder, berguv, rödvingetrast och björktrast.

För tre av arterna som nämns ovan – spillkråka, tjäder och berguv – gäller att arten (enligt fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet) har ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (fågeldirektivet) eller bevarandeområden (art- och habitatdirektivet) behöver utses. I de fallen finns arten också upptagen i bilaga I till fågeldirektivet respektive bilaga II till art- och habitatdirektivet.

Det har inte framkommit något som motiverar ett ifrågasättande av metodiken eller i övrigt utförandet av de inventeringar som Swerock låtit utföra. Mark- och miljödomstolen bedömer därför att de utredningar som sökanden låtit utföra (aktbil. 81) utgör ett tillräckligt underlag för att domstolen ska kunna bedöma om den planerade verksamheten är förenligt med de krav som ställs upp i 4 § artskyddsförordningen.

Spillkråka, tjäder och berguv

Bestämmelserna i fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet är tillämpliga oavsett vilken inverkan den planerade (människliga) verksamheten bedöms ha på skyddade arters bevarandestatus (se EU-domstolens den 4 mars 2021 i målen C-473/19 och C 474/19, p. 45 och 66). Medlemsstaterna måste anta ett heltäckande och effektivt regelverk och genomföra konkreta och specifika skyddsåtgärder som gör det möjligt att säkerställa att förbudet respekteras, se bl.a. EU-domstolens den 4 mars 2021 i målen C-473/19 och C 474/19, p. 35).

Europeiska kommissionen har tagit fram ett vägledningsdokument för tillämpningen av de artiklar i art- och habitatdirektivet som rör artskyddet – *Vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer, slutlig version, februari 2007*. Mot bakgrund av uttalanden i EU-domstolens dom den 17 april 2018 i mål C-441/17 får vägledningen anses tillämplig även i förhållande till fågeldirektivet. Av vägledningsdokumentet framgår att fortplantningsområden kräver strikt skydd därför att de är centrala för djurens livscykel och är väldigt viktiga delar av en arts kompletta livsmiljö eftersom de är nödvändiga för artens fortlevnad. Vidare uttalas att syftet med bestämmelsen i artikel 12.1.d är att skydda den ekologiska funktionaliteten hos fortplantningsområden. Sådana områden får inte skadas eller förstöras av mänsklig verksamhet utan de ska fortsatt erbjuda det som krävs för en viss djurart när den ska fortplanta sig med framgång. I vägledningsdokumentet anges att det inte går att ge en strikt definition av ”fortplantningsområde” som skulle passa för alla arter, utan varje tolkning av uttrycket måste ta hänsyn till arters olika förutsättningar vid fortplantning. De generella definitioner som anges i dokumentet bygger på antagandet att platserna i fråga kan hittas och avgränsas på rimligt sätt. Enligt vägledningsdokumentet kan fortplantningsområden innefatta områden som krävs för bl.a. parningslek, parning, bobygge, plats för födsel eller äggkläckning och uppfödning av ungar som är beroende av platsen.

I det här fallet har Swerock, mot bakgrund av slutsatserna och förslagen på åtgärder som presenterats av Naturföretaget (se aktbil. 81) gjort ett flertal åtaganden och föreslagit villkor till skydd för häckande fåglar generellt (se avsnitt 3.15.1 och avsnitt 4 ovan).

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning medför gjorda åtaganden och föreslagna villkor i övrigt sammantaget att verksamheten kan bedrivas utan att områdets kontinuerliga ekologiska funktion påverkas negativt på ett sätt som inte kan godtas. Någon otillåten negativ påverkan på livsmiljöer för spillkråka, tjäder och berguv bedöms alltså inte att uppkomma till följd av den planerade verksamheten.

Gulsprav, talltita, svartvit flugsnappare och ärtsångare m.fl. arter

Mycket talar för att gulsparv och ärtsångare kommer att gynnas av en exploatering då de arterna föredrar buskmarker, slyskog och öppna gräsbevuxna områden. För svartvit flugsnappare är påverkan mer svårbedömd, vilket även kan sägas gälla för rödvingetrast och björktrast. Medan påverkan på talltita lokalt bedöms vara negativ med hänsyn till att talltita fördrar högstammig barrskog med döda träd.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning medför gjorda åtaganden och föreslagna villkor i övrigt sammantaget att verksamheten kan bedrivas utan att områdets kontinuerliga ekologiska funktion påverkas negativt på ett sätt som inte kan godtas. Någon otillåten negativ påverkan på livsmiljöer för gulsprav, talltita, svartvit flugsnappare, ärtsångare, rödvingetrast och björktrast bedöms alltså inte att uppkomma till följd av den planerade verksamheten.

Sammanfattning

Det anförda innebär att den ansökta verksamheten är förenlig med de bevarandekrav för fåglar som – belysta av EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i målen C-473/19 och C 474/19 – ställs upp i 4 § artskyddsförordningen.

7.3.15 Artskydd (grön sköldmossa och knärot)

Grön sköldmossa

Föreningen Skydda Skogen hävdar att det inom det utpekade verksamhetsområdet finns exemplar av grön sköldmossa.

Grön sköldmossa omfattas av 8 § artskyddsförordningen, som (såvitt avser bl.a. den arten) har sin bakgrund i artikel 12 Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet).

Mark- och miljödomstolen bedömer att utförda utredningar och den information i övrigt som presenterats, utgör ett tillräckligt underlag för att domstolen ska kunna bedöma om den planerade verksamheten är förenlig med de krav som ställs upp i 8 § artskyddsförordningen.

Det har inte framkommit något som medför att bevarandestatusen för grön sköldmossa skulle påverkas negativt om den planerade verksamheten kommer till stånd. Någon otillåten negativ påverkan på områdets kontinuerliga ekologiska funktion bedöms inte heller uppkomma till följd av en exploatering inom det utpekade verksamhetsområdet.

Det anförda innebär att den ansökta verksamheten är förenlig med de bevarandekrav som – belysta av EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i målen C-473/19 och C 474/19 – ställs upp i 8 § artskyddsförordningen.

Knärot

Föreningen Skydda Skogen hävdar att det inom det utpekade verksamhetsområdet finns exemplar av knärot, som omfattas av *nationella* bestämmelser om fridlysning i artskyddsförordningen.

Enligt gällande praxis för arter som omfattas av nationella bestämmelser om fridlysning (se bl.a. MÖD 2013:13 och 2016:1) krävs det en konstaterade risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus *i området* för att en tillämpning av förbuden i artskyddsförordningen ska aktualiseras i förhållande till arten.

Mark- och miljödomstolen bedömer att en exploatering inom det utpekade verksamhetsområdet inte medför någon beaktansvärd risk för att upprätthållandet av arternas bevarandestatus skulle försvåras, vare sig lokalt, regionalt eller nationellt. Tillämpliga bestämmelser i artskyddsförordningen aktualiseras därför inte.

7.3.16 Kemikalier

Relevanta villkor och skyddsåtgärder har föreslagits av bolaget, vilka innebär att risken för omgivningspåverkan kan förväntas vara låg.

7.3.17 Efterbehandling

Täkten kommer efter avslutad brytning att bli en sjö med en eller flera svagt sluttande stränder runt sjön för att djur och människor ska kunna ta sig upp, i första hand där infarten är belägen under verksamhetstiden. En slutlig plan för efterbehandlingen kommer att tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten i god tid före täktverksamhetens avslut. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning finns det goda förutsättningar för att verksamhetens omgivningspåverkan efter avveckling kan hållas på en acceptabel nivå.

7.3.18 Ekonomisk säkerhet

Swerock har föreslagit en ekonomisk säkerhet om 2 900 000 kronor, vilket mark- och miljödomstolen bedömer är tillräckligt för fullgörandet av efterbehandlingen och andra avslutande åtgärder.

7.3.19 Sammanfattande bedömning

Genom det material som slutligt presenterats bedömer mark- och miljödomstolen att flertalet hänsynsregler och tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken är uppfyllda. Men det finns brister i tre hänseenden – bolaget har inte visat att det finns behov av bergmaterial av utpekad kvalitet, att olägenheterna av följdföretaget (transporter) kan begränsas till en rimlig nivå, eller att valet av plats har gjorts med beaktande av de krav som ställs upp i 2 kap. 6 § miljöbalken (se avsnitt 7.3.1, 7.3.2 och 7.3.3 ovan). Då samtliga hänsyns- och tillåtlighetskrav inte är uppfyllda är den ansökta verksamheten inte tillåtlig. Ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken för att öppna en bergtäkt i Hugelsta ska därför avslås.

7.4 Tillstånd (reservationsvis)

För det fall Swerock överklagar denna dom och en högre instans skulle göra en annan bedömning i tillåtlighetsfrågan, redovisar mark- och miljödomstolen reservationsvis sin bedömning av hur ett miljötillstånd bör utformas, se bilaga 1. Syftet med den redovisningen är att undvika en återförvisning om en högre domstol ändrar mark- och miljödomstolens bedömning i tillåtlighetsfrågan.

7.5 Prövningsavgift

Prövningsavgiften

Storleken på grundavgiften och tilläggsavgiften har inte ifrågasatts. Avgiften för prövning av denna ansökan ska därför bestämmas slutligt till 26 714 kr.

7.6 Rättegångskostnader

Yrkanden

Länsstyrelsen har yrkat ersättning med 4 000 kr, allt avseende arbete.

Eskilstuna kommun har yrkat ersättning med 15 000 kr, allt avseende arbete.

Hugelstaskogens samfällighetsförening har yrkat ersättning med 40 000 kr exklusive mervärdesskatt, allt avseende arbete.

Swerocks inställning

Bolaget har medgett ersättningsyrkandet från länsstyrelsen, men har bestritt yrkandena om ersättning från Eskilstuna kommun och Hugelstaskogens samfällighetsförening och har anfört följande.

I ansökningsmål om vattenverksamhet ska sökanden enligt huvudregeln i 25 kap. 2 § första stycket miljöbalken svara för såväl sina egna som motparternas rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen. Ersättningen ska fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt (18 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken).

Varken Eskilstuna kommun eller Hugelstaskogens samfällighetsförening har under målets handläggning yttrat sig eller framfört några invändningar mot ansökan i den del den avser vattenverksamhet. Det framgår inte heller av kostnadsräkningarna att nedlagd tid har någon koppling till den ansökta vattenverksamheten.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Det finns ingenting i aktmaterialet som pekar på att Hugelstaskogens samfällighetsförening har den koppling till den planerade vattenverksamheten som krävs för att föreningen ska anses berättigad till ersättning i och för sig. Hugelstaskogens samfällighetsförening har inte heller argumenterat i frågor som rör den ansökta vattenverksamheten. Yrkandet om ersättning för rättegångskostnader från Hugelstaskogens samfällighetsförening ska därför avslås.

Det sätt som Eskilstuna kommun har utformat sin talan på medför att endast en mycket liten del av nedlagt arbete, högst en femtedel, kan sägas (i vart fall indirekt) ha någon koppling till den ansökta vattenverksamheten. Eskilstuna kommun får därför anses skäligen tillgodosedd med 3 000 kr.

Yrkad ersättning till länsstyrelsen har medgetts av bolaget och ska därför dömas ut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)
Överklagande senast den 6 april 2022.

Inge Karlström

Christina Odén

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Christina Odén samt de särskilda ledamöterna Thomas Forsberg och Göran Nilsson.

Som framgår av domen avsnitt 7.3 har mark- och miljödomstolen kommit fram till att den ansökta verksamheten inte är tillåtlig enligt miljöbalken och att ansökan därför ska avslås. För det fall en högre instans gör en annan bedömning av frågan om tillåtlighet, redovisas här reservationsvis mark- och miljödomstolens bedömning av hur ett tillstånd bör utformas.

Tillstånd m.m. (reservationsvis)

Täktverksamhet och återvinning

Mark- och miljödomstolen ger Swerock AB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att under 25 år (räknat från det att tillståndet tas i anspråk) på fastigheten Eskilstuna Kafjårdsskogen 1:2 och inom det verksamhets- respektive brytområde som markerats på ritning Exploateringskarta (se bilaga B15 till ansökan) bedriva bergtäktsverksamhet med ett totalt uttag av 11 000 000 ton berg och återvinning, samt under tillståndstiden årligen

- ta ut maximalt 500 000 ton berg, inklusive krossning och sortering,
- införa, lagra, krossa, sortera och återvinna 100 000 ton entreprenadberg och sten, som inte innehåller farliga ämnen,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan med tillhörande bilagor.

Vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen ger Swerock AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att

- avsänka grundvattennivån till som längst +34,5 meter (RH 2000) inom brytområdet,
- tillfälligt avsänka grundvattennivån till som längst +32 meter (RH 2000) inom yta för pumpgropen,
- till recipient bortleda allt till brytområdet inläckande grund- och nederbördsvatten,
- göra ett lokalt uttag av grundvatten för personalutrymmen och vid behov för dammbekämpning, samt
- utföra och bibehålla nödvändiga anläggningar (dammar, brunnar och ledningar m.m.) för vattenverksamheten,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan med tillhörande bilagor.

Villkor

1. Om ej annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.

2. Inom brytområdet får grundvattennivån avsänkas till som längst +34,5 meter i höjdsystemet RH 2000, med undantag för tillfällig tömning av pumpgrop då avsänkningen lokalt får ske till +32,0 meter.

Dok.Id 655971

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

3. Brytning får ske till som lägst +35,0 meter i höjdsystemet RH 2000.

4.1 Krossar, sorteringsverk och transportörer ska drivas med elektricitet från det fasta elnätet när tillräckligt stora ytor finns tillgängliga.

4.2 Vid strömavbrott, kapacitetsbrist eller andra oförutsedda händelser får andra drivmedel användas.

5.1. Innan verksamheten påbörjas ska gränsen för verksamhets- respektive brytområdet märkas ut i terrängen på väl synligt sätt. Markeringar ska bibehållas under hela verksamhetstiden.

5.2 Den del av verksamhetsområdet där brytning sker ska vara inhägnat. I övrigt ska, på avsnitt med uppenbara olycksrisker, varningsskyltar, alternativt andra åtgärder vidtas som fysiskt förhindrar eller försvårar tillträde till området.

6.1 Infarter till verksamhetsområdet ska, under tider då anläggningen inte är bemannad, hållas stängda så att obehöriga inte kan bereda sig tillträde.

6.2 Infartsvägen ska förses med bom eller grind för att förhindra olovlig tippning inom verksamhetsområdet.

7.1 Krossning, sortering och interna transporter får ske helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.00-22.00. Service och underhåll av maskiner får ske även på andra tider.

7.2 Borrning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 07.00-18.00. Utlastning och externa transporter får endast bedrivas helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.30-18.00.

7.3 Under perioden 1-31 juli får borrning och skutknackning inte bedrivas.

7.4 Vid olyckor och vid halkbekämpning får utlastning och transporter ske utöver ordinarie arbetstid enligt villkor 7.1-7.2.

7.5 Tillsynsmyndigheten får för väl avgränsade perioder, t.ex. för ett visst specifikt projekt, medge att arbetstiderna för olika arbetsmoment i verksamheten utökas. (Delegation)

8.1 Information om planerad sprängning ska ges till boende som begär det inom ett avstånd av 1 000 meter till gränsen för brytområdet. Information ska ges minst två dagar före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tidpunkt för sprängning.

8.2 Information enligt villor 8.1 ska även ges till verksamheter som anges i kontrollprogrammet.

8.3 Området ska hållas under uppsikt inför sprängning. Personer som vistas i närområdet ska varnas genom skyltar och ljudsignaler hörbara på ett avstånd av 500 meter från sprängplatsen.

8.4. Vid sprängning ska åtgärder vidtas för att motverka att stenkastning förekommer utanför verksamhetsområdet.

9. Borrning ska ske med bullerdämpad borrhög.

10.1 Buller från verksamheten inklusive transporter ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

- 50 dB(A) vardagar utom lördagar kl. 06.00-18.00
- 45 dB(A) lördagar, söndagar och helgdagar kl. 06.00-18.00
- 45 dB(A) kvällstid, kl. 18.00-22.00
- 40 dB(A) nattetid kl. 22.00-06.00

Den momentana ljudnivå nattetid (kl. 22.00-06.00) får inte överstiga 55 dB(A).

10.2 Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissions-mätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. En första kontroll av buller enligt ovan ska ske efter ett år från det att täktverksamheten är i full drift, och därefter minst vartannat år eller annan tid efter godkännande från tillsynsmyndigheten. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

10.3 Kontroll av buller ska ske även så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, och om klagomål inkommit och tillsynsmyndigheten bedömer att kontroll är nödvändig.

11. Luftstöttryck till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 procent av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

12. Markvibrationer till följd av sprängning, mätt som toppvärde i sockel på bottenvåning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 procent av mättillfällena per kalenderår och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66,

13. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från verksamheternas samtliga moment.

Borrutrustning ska vara försedd med utrustning för uppsamling av damm.

14.1 Drivmedel och andra flytande kemiska produkter samt flytande farligt avfall ska *förvaras* i ADR-klassad förvaringstankar, alternativt i tankar på ogenomsläpplig yta som rymmer det största förvaringskärlets vätskevolym plus 10 procent av övriga kärles volym. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Påfyllnadsanordning till cisterner ska rymmas innanför invallningen. Cisterner ska vara utrustade med påkörningsskydd. Invallningar ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

14.2 Kemiska produkter och farligt avfall enligt ovan ska *hanteras* på sådant sätt att förorening av mark, ytvatten eller grundvatten inte kan ske. På särskilt iordningsställda

platser för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller ställts upp för längre tid, ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av drivmedel, oljor och övriga flytande kemiska produkter.

Spillberedskap ska finnas lättillgängligt vid platser för *förvaring* och *hantering* av drivmedel och övriga kemiska produkter samt i arbetsfordon och maskiner som används inom verksamhetsområdet.

14.3 Hantering och användning av sprängmedel ska ske på ett sådant sätt att föroreningsrisken för ytvatten och grundvatten minimeras.

15. Det momentana utflödet av vatten från verksamhetsområdet till recipienten får inte överstiga 44 l/s.

16. Föroreningshalten i det vatten som avleds från sedimentationsdammarna får inte överskrida följande begränsningsvärden mätt som årsmedelvärden

- Totalkväve, 5 mg/l
- Suspenderade, ämnen 10 mg/l
- Oljeindex, 1 mg/l

Uppföljning av utsläpp till vatten ska framgå av kontrollprogram, där minst parametrarna totalkväve, ammoniumkväve, nitratkväve, pH och temperatur samt suspenderade ämnen och oljeindex ska ingå.

17. Avverkning av träd inom verksamhetsområdet får inte ske under vilda fåglars häckningssäsong, dvs. den 1 mars – 31 juli.

18. För kontroll och uppföljning av verksamheten ska bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten ta fram ett kontrollprogram, som ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet tagits i anspråk, och som innehåller bl.a.

- buller,
- vibrationer och luftstöt vågor,
- information om sprängningar,
- volym av och kvaliteten på utgående vatten från sedimentationsdammar,
- påverkan på grundvatten och dricksvattenbrunnar,
- förvaring och hantering av kemikalier och avfall,
- mottagningskontroll av externa massor, samt
- föroreningshalt i externa massor.

Kontrollprogrammet ska innehålla bl.a. provtagnings- och mätpunkter, mätmetoder och mätfrekvens, parametrar för vad som regleras i tillståndet och i övrigt följer av miljöbalken.

Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

19. Efterbehandling ska i den mån det är möjligt utifrån driften av verksamheten ske successivt i enlighet med den efterbehandlingsplan som ingår i ansökan.

20. En plan för efterbehandling och avslutning av täktverksamheten, som tas fram i samråd med tillsynsmyndighet, ska ges in till tillsynsmyndigheten senast 3 år innan verksamheten planeras avslutas.

21. Efterbehandlingen ska vara slutförd senast 5 år efter att täktverksamheten upphört.

22. Anmälan om slutbesiktning ska efter avslutad efterbehandling omgående göras till tillsynsmyndigheten.

23. Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling m.m. om 2 900 000 kr. Säkerheten ska godkännas av tillståndsmyndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

24. Bolaget ska skriftligen meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att för väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna för olika arbetsmoment i verksamheten utökas.

Ingångsättningsstid

Ingångsättningsstiden, räknat från dagen för lagakraftvunnen dom, bestäms till fem (5) år för täktverksamheten för den miljöfarliga verksamheten.

Arbetstid

Arbetena för vattenverksamheten ska vara utförda senast inom tio (10) år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom.

Oförutsedd skada

Tiden, inom vilken anspråk på ersättning i anledning av oförutsedda skador till följd av vattenverksamheten får framställas, bestäms till femton (15) år räknat från arbetstidens utgång.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.